

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ADANA ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDEKİ
ROMA DÖNEMİ HEYKELLERİ KATALOĞU**

Olca KILINÇ

Danışman

Doç. Dr. Ergün LAFLI

İZMİR – 2012

YÜKSEK LİSANS
TEZ/ PROJE ONAY SAYFASI

2009800314

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Olcay KILINÇ
Tez Başlığı : Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki Roma Dönemi Heykelleri Kataloğu

Savunma Tarihi : 25.06.2012

Danışmanı : Doç.Dr.Ergün LAFLI

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Doç.Dr.Ergün LAFLI	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Binnur GÜRLER	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Bayram BAYRAKDAR	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	

Oybirliği

Oy Çokluğu

Olcay KILINÇ tarafından hazırlanmış ve sunulmuş "**Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki Roma Dönemi Heykelleri Kataloğu**" başlıklı Tezi / Projesi kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Adana Arkeoloji Müzesi’ndeki Roma Dönemi Heykelleri Kataloğu**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığımı ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

29/ 05 / 2012

Olçay KILINÇ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki Roma Dönemi Heykelleri Katalogu

Olçay KILINÇ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Arkeoloji Anabilim Dalı

Klasik Arkeoloji Programı

Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki Roma Dönemi Heykelleri Katalogu konulu tez çalışmamda müze bünyesinde bulunan ve Roma dönemi heykeltıraşlık özellikleri taşıyan 43 parça eser değerlendirilmiştir. Adana Arkeoloji Müzesi'nde bulunan heykeltıraşlık eserleri, çeşitli kaynaklardan faydalanarak tanımlama ve tarihleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Tez çalışmamızın bölgenin Roma dönemi heykel sanatı çalışmalarına bir ışık tutması amaçlanmıştır. Konu hakkında sınırlı olan çalışmaların Roma heykel sanatı konusunda Kilikia bölgesi ve diğer bölgeler için fayda sağlayacağını düşünüyoruz. Çalışmamızda müzedeki sergilenmekte olan Roma heykeltıraşlık eserleri incelenmiş, eserlerin benzerleri bulunarak karşılaştırılmış, stilizasyon ve tarihlendirme çalışmaları yapılmıştır.

Yapılan çalışmalar sonucunda müzede bulun eserlerin İ.Ö. I. yüzyıl, Roma hâkimiyetinin ilk dönemlerinden Roma İmparatorluğu'nun İ.S. III. yüzyılına kadarki dönemlerinde görülen Roma heykel sanatındaki özellikleri yansıttığı tesbit edilmiştir.

Eserler gerek porte heykelciliği, gerekse ideal betimlemeler bakımından bölgenin ne kadar zengin olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Roma dönemi, Heykeltıraşlık, Portre, Eros, Kilikia, Adana Arkeoloji Müzesi, Herme, Büst.

ABSTRACT

Master's Thesis

Catalogue of Roman Statues at the Archaeological Museum of Adana

Olçay KILINÇ

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Archaeology

Classical Archaeology Program

The catalogue of Roman statues at the Archaeological Museum of Adana features 43 pieces. Here I have dealt with the identification and dating of the sculptures.

Our study region sheded light on the work of Roman sculpture which was a benefit for other regions in the Roman eastern Mediterranean. In our study on Roman sculpture of Cilicia some comparisions were done in terms of labor and dating.

These pieces were dated into the first century B.C. to the forth A.D. Descriptions in both portrait and sculpture show how the region was rich during the Roman period.

Key words: Roman period, Sculpture, Portrait, Eros, Cilicia, Archaeological Museum of Adana, Herm, Bust.

**ADANA BÖLGE MÜZESİ'NDEKİ
ROMA DÖNEMİ HEYKELLERİ KATOLOĞU**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
EK LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KILIKIA TARİHİ COĞRAFYASI

1.1 KILIKIA COĞRAFYASI	5
1.2 ROMA DÖNEMİNDEN GÜNÜMÜZE KILIKIA TARİHİ	6

İKİNCİ BÖLÜM

HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİNDE

HEYKELTIRAŞ VE HEYKEL

2.1. ANADOLU'DA HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİNDE HEYKEL SANATINDA GÖRÜLEN EKOLLER	11
2.2. ANADOLU'DA VE ANADOLU HEYKEL SANATINI ETKİLEYEN UYGARLIKLARDA, HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİNDE HEYKEL ATÖLYELERİ	13
2.3. ANADOLU'DA HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİNDE HEYKEL EĞİTİMİ	14
2.4. ANADOLU'DA HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİNDE HEYKELTIRAŞLAR	18
2.5.ROMA HEYKEL SANATI HAKKINDA GENEL BİLGİ	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ADANA ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDEKİ ROMA DÖNEMİ HEYKELLERİ
KATALOĞU

3.1.KATALOG	26
3.1.1. Bronz Erkek Heykeli	26
3.1.2. Devasa Zırhlı Heykel	29
3.1.3. Devasa Zırhlı Heykel	32
3.1.4. Rahip Heykeli	34
3.1.5. Antoninus'lar Dönemi Erkek Başı	36
3.1.6. Erkek Büstü	38
3.1.7. Çocuk Başı	40
3.1.8. Herakles Herme Büstü	41
3.1.9. Herakles Herme Büstü	43
3.1.10. Başsız Erkek Büstü	45
3.1.11. Erkek Büstü	47
3.1.12. Giyimli Erkek Heykeli	51
3.1.13. Giyimli Erkek Heykeli	53
3.1.14. Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi	55
3.1.15. Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi	57
3.1.16. Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi	59
3.1.17. Giyimli Erkek Heykeli	61
3.1.18. Giyimli Kadın Heykeli Gövdesi	63
3.1.19. Giyimli Kadın Heykeli Gövdesi	64
3.1.20. Aphrodite Genetrix Heykeli	65
3.1.21. Eros Heykeli	68
3.1.22. Eros Heykeli	70
3.1.23. Eros Heykeli	72
3.1.24. Yunus Üzerine Binmiş Eros Heykeli	74
3.1.25. Çıplak Erkek Torsosu	76
3.1.26. Çıplak Erkek Heykel Gövdesi	79
3.1.27. Dionysos, Leopar ve Satyr Heykel Grubu	81
3.1.28. Sakalı Erkek (Poseidon) Heykeli	83
3.1.29. Nehir Tanrısı Heykeli Gövdesi	85
3.1.30. Oturan Kadın Heykeli	88
3.1.31. Oturan Kadın Heykeli	91
3.1.32. Heykel Ayakları ve Kaidesi	93
3.1.33. Heykel Ayakları ve Kaidesi	95
3.1.34. Aslan ve Geyik Heykel Grubu Gövdesi	96
3.1.35. Aslan Heykeli	98
3.1.36. Aslan Heykeli Başı	100
3.1.37. At Heykeli Başı	101
3.1.38. Kartal Heykeli Başı	103
3.1.39. Kartal Heykeli Göz Parçası	104
3.1.40. Dişi Leopar Heykeli	105
3.1.41. Tiyatro Maskı Yüksek Kabartması	106

3.1.42. Ay Tanrısı Yüksek Kabartması	107
3.1.43. Dionysos ve Satyr Heykel Grubu Şeklinde Masa Ayağı	108
SONUÇ	110
KAYNAKÇA	119
EK	128

KISALTMALAR

fig.	Figür
İ.Ö.	İsa'dan önce.
İ.S.	İsa'dan sonra.
Kat.	Katalog.
Lev.	Levha.
No.	Numara.
Pl.	Plate (levha).
Pls.	Plates (levhalar).
Res.	Resim.
s.	Sayfa.
ss.	Sayfa sırasıyla.
vd.	Ve devamı.

EK LİSTESİ

EK 1: RESİMLER

Resim 1 a, b, c, d, e. (Kat. No. 1) Bronz Erkek Heykeli.	ek s.1
Resim 2 a, b. (Kat. No. 2) Devasa Zırhlı Heykel.	ek s.2
Resim 3 a, b, c. (Kat. No. 3) Devasa Zırhlı Heykel.	ek s.3
Resim 4 a,b. (Kat. No. 4) Rahip Heykeli.	ek s.4
Resim 5 a, b. (Kat. No. 5) Antoninus'lar Dönemi Erkek Başı.	ek s.5
Resim 6 a, c. (Kat. No. 6) Erkek Büstü.	ek s.6
Resim 7 a, c. (Kat. No.7) Çocuk Başı.	ek s.7
Resim 8 a, d. (Kat. No. 8) Herakles Herme Büstü.	ek s.8
Resim 9 a, b, c. (Kat. No.9) Herakles Herme Büstü.	ek s.9
Resim 10 a,b. (Kat. No.10) Başsız Erkek Büstü.	ek s.10
Resim 11 a, b, c. (Kat. No.11) Erkek Büstü.	ek s.11
Resim 12 a, b, d. (Kat. No.12) Giyimli Erkek Heykeli.	ek s.12
Resim 13 a, b. (Kat. No.13) Giyimli Erkek Heykeli.	ek s.13
Resim 14 a, b. (Kat. No.14) Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi.	ek s.14
Resim 15 a, b. (Kat. No.15) Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi.	ek s.15
Resim 16 a, b. (Kat. No. 16) Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi.	ek s.16
Resim 17 a, b. (Kat. No. 17) Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi.	ek s.17
Resim 18 a, b. (Kat. No. 18) Giyimli Kadın Heykeli Gövdesi.	ek s.18
Resim 19 a, b. (Kat. No. 19) Giyimli Kadın Heykeli Gövdesi.	ek s.19
Resim 20 a, c. (Kat. No. 20) Aphrodite Genetrix Heykeli.	ek s.20
Resim 21 a, c. (Kat. No. 21) Eros Heykeli.	ek s.21
Resim 22 a, b. (Kat. No. 22) Eros Heykeli.	ek s.22
Resim 23 a, b. (Kat. No. 23) Eros Heykeli.	ek s.23
Resim 24 a, b, c. (Kat. No. 24) Yunus Üzerine Binmiş Eros Heykeli.	ek s.24
Resim 25 a, b. (Kat. No. 25) Çıplak Erkek Torsosu.	ek s.25
Resim 26 a, c. (Kat. No. 26) Çıplak Erkek Heykel Gövdesi.	ek s.26
Resim 27 a, b. (Kat. No. 27) Dionysos, Leopar ve Satyr Heykel Grubu.	ek s.27
Resim 28 a, b, c. (Kat. No. 28) Sakalı Erkek (Poseidon) Heykeli.	ek s.28
Resim 29 a, b. (Kat. No. 29) Nehir Tanrısı Heykel Gövdesi.	ek s.29
Resim 30 a, b. (Kat. No. 30) Oturan Kadın Heykeli.	ek s.30

Resim 31 a, b. (Kat. No. 31) Oturan Kadın Heykeli.	ek s.31
Resim 32 a, b. (Kat. No. 32) Heykel Ayakları ve Kaidesi.	ek s.32
Resim 33 a, b. (Kat. No. 33) Heykel Ayakları ve Kaidesi.	ek s.33
Resim 34 a, b, c. (Kat. No. 34) Aslan ve Geyik Heykel Grubu Gövdesi.	ek s.34
Resim 35 a, b, c. (Kat. No. 35) Aslan Heykeli.	ek s.35
Resim 36 (Kat. No.36) Aslan Heykeli Başı.	ek s.36
Resim 37 a, b, c. (Kat. No. 37) At Heykeli Başı.	ek s.37
Resim 38 a, b. (Kat. No. 38) Kartal Heykeli Başı.	ek s.38
Resim 39 (Kat. No. 39) Kartal Heykeli Göz Parçası.	ek s.39
Resim 40 a, b, c. (Kat. No. 40) Leopar Heykeli.	ek s.40
Resim 41 (Kat. No. 41) Tiyatro Maskı Yüksek Kabartması	ek s.41
Resim 42 a, b. (Kat. No. 42) Ay Tanrısı Yüksek Kabartması.	ek s.42
Resim 43 a, b, c. (Kat. No. 43) Dionysos Ve Satyr Heykel Grubu Şeklinde Masa Ayağı.	ek s.43
Resim 44 Roma Dönemi Kilikya Bölgesi Haritası.	ek s.44
Resim 45 Septimus Severus Heykeli. (İnan, 1974: 208)	ek s.45
Resim 46 (Kat. No. 2) Devasa Zırhlı Heykel.	ek s.45
Resim 47 Hadrianus Heykeli. (İnan, 1975: Levha VII)	ek s.45
Resim 48 (Kat. No. 3) Devasa Zırhlı Heykel.	ek s.45
Resim 49 Rahip Heykeli.(İzmir Arkeoloji Müzesi)	ek s.46
Resim 50 (Kat. No. 4) Rahip Heykeli.	ek s.46
Resim 51 Antoninus Pius Portresi. Atina Ulusal Müze'den (http://commons.wikimedia.org 15.17, 15.05.2012)	ek s.47
Resim 52 (Kat. No.5) Antoninus'lar Dönemi Erkek Başı.	ek s.47
Resim 53 Perge'den Hadrianus portresi (İnan, 1974: Levha VIII)	ek s.47
Resim 54 (Kat. No. 6) Erkek Büstü.	ek s.47
Resim 55 (Kat. No. 7) Çocuk Başı.	ek s.48
Resim 56 Traianus Portresi (Kleiner, 1992: 208).	ek s.48
Resim 57 (Kat. No. 8) Herakles Herme Büstü.	ek s.48
Resim 58 İzmir Arkeoloji Müzesi'nden Herakles Başı.	ek s.48
Resim 59 (Kat. No. 9) Herakles Herme Büstü.	ek s. 49

Resim 60 Museo del Plalazzo dei Conservatori'deki Commodus'un Herakles Büstü (Kleiner,1992: 275).	ek s.49
Resim 61 Herakles Heykeli, NY Metropolitan Museum, İ.S. I. yüzyıl (www.metmuseum.org, saat.14.08 / 24.04. 2012)	ek s.49
Resim 62 Antoninus'lar Dönemi Giyimli Erkek Heykeli (Aybek, 2009: 98)	ek s.50
Resim 63 Mezar steli (Aybek, 2009: 98)	ek s.50
Resim 64 Mezar Steli (Aybek, 2009: 243)	ek s.50
Resim 65 Mezar Steli (Aybek, 2009: 245)	ek s.50
Resim 66 Uyuyan Eros, İzmir Tarih Ve Sanat Müzesi (Aybek, 2009: 66).	ek s.51
Resim 67 Adana Arkeoloji Müzesi, 912 Envanter Numaralı Lahit Ön Yüzündeki Eros Putti Kabartmaları.	ek s.51
Resim 68 (Kat. No. 23) Eros Heykeli.	ek s.51
Resim 69 Kuşlu Eros, Vatikan Müzesi.	ek s.51
Resim 70 (Kat. No. 24) Yunus Üzerine Binmiş Eros Heykeli.	ek s.52
Resim 71 Side'den Yunus Üzeride Eros (İnan, 1975: Levha LXXIII).	ek s.52
Resim 72 Kuş Tutan Çocuk (Aybek, 2009: 68).	ek s.53
Resim 73 (Kat. No. 22) Eros Heykeli.	ek s.53
Resim 74 (Kat. No. 26) Çıplak Erkek Heykel Gövdesi.	ek s.54
Resim 75 Apollon Heykeli (İnan, 1975: levha LVI).	ek s.54
Resim 76 (Kat. No. 29) Nehir Tanrısı Heykel Gövdesi.	ek s.55
Resim 77 Kaistros, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi, (Aybek, 2009: 53)	ek s.55
Resim 78 (Kat. No. 30) Oturan Kadın Heykeli.	ek s.56
Resim 79 Kybele Heykeli (Aybek, 2009: 56)	ek s.56
Resim 80 Mezar Steli, İzmir Tarih Ve Sanat Müzesi.	ek s.56
Resim 81 (Kat. No. 34) Aslan ve Geyik Heykel Grubu Gövdesi.	ek s.57
Resim 82 İ.S. III. yüzyıldan çeşme, Vatikan Müzesi (www.flickr.com, 24/04/2012).	ek s.57
Resim 83 Acilia Sarchophagus (Kleiner,1992: 380).	ek s.58
Resim 84 (Kat. No. 13) Giyimli Erkek Heykeli.	ek s.58
Resim 85 Domitian Portresi, Glyptothek Münih (Kleiner,1992: 175).	ek s.59
Resim 86 (Kat. No. 25) Çıplak Erkek Torsosu.	ek s.59

Resim 87 Aphrodite Heykeli, İzmir Tarih Ve Sanat Müzesi (Aybek, 2009: 27).	ek s.60
Resim 88 (Kat. No. 20) Aphrodite Genetrik Heykeli.	ek s.60
Resim 89 Aprodite Genetrik, Louvre Müzesi (wikipedia.com, saat: 12.30, 15.04.2012)	ek s.60
Resim 90 Dionysos, Satyr ve Leopar Heykel Grubu, İ.S. II. yüzyıl, Vatikan Müzesi (www.metmuseum.org. 24/04/2012)	ek s.61
Resim 91 Dionysos ve Satyr Heykel Grubu, İ.S. II. yüzyıl, İzmir Arkeoloji Müzesi.	ek s.61
Resim 92 (Kat. No. 27) Dionysos, Leopar ve Satyr Heykel Grubu.	ek s.61
Resim 93 (Kat. No. 43) Dionysos Ve Satyr Heykel Grubu Şeklinde Masa Ayağı.	ek s.61
Resim 94: Men Kabartması Boston Müzesi, İ.S.II. yüzyıl.	ek s.62
Resim 95: Antakya Lahdi arka yüzü, üzerinde aslan ve at betimlemeleri, İstanbul Arkeoloji Müzesi, İ.S. III. yüzyıl.	ek s.62
Resim 96: Antakya Lahdi ön yüzü, İstanbul Arkeoloji Müzesi, İ.S. III. yüzyıl.	ek s.62

GİRİŞ

Tezin konusu, *Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki Roma Dönemi Heykelleri Katalogu*'dur. Adana Arkeoloji Müzesi bünyesinde bu tanıma uyan toplam 43 adet heykeltıraşlık eser tespit edilip tezin konusunu oluşturmuştur.

Tezimizin başlığı altında yalnızca Roma dönemi heykelleri değil, aynı zamanda Tarsus buluntusu iki adet yüksek kabartma ve bazı hayvan heykelleri değerlendirilmiştir. Tezimizin konusunu oluşturan eserler, Kilikia bölgesinin çeşitli merkezlerinde bulunup Adana Arkeoloji Müzesi'nde toplanmıştır. Buluntu yerleri bilinmeyen ve Kilikia bölgesi dışından gelen eserler de müzemizin koleksiyonunda bulunmaktadır ve tezimize konu olmuştur.

Adana Arkeoloji Müzesi Türkiye'nin en eski müzelerindendir. Başlangıçta, Adana Polis Dairesi'nde hizmet veren müze, 1928'de Taşköprü başındaki günümüzde yıkılmış durumda olan Cafer Paşa Camii Medresesi'ne, daha sonra Kuruköprü'deki Rum Kilisesi'ne (bugünkü Adana Etnografya Müzesi) taşınmıştır.

Müze'ye 1935'te bir etnografya salonu eklenmiştir. 1950 yılında müze günümüzdeki Etnografya Müzesi binasına taşınmış, 1960'ta bu bina istimlak edilmiştir. 1966'da Kültür Parkı'nda yeni bir müze binası yapımına başlanmıştır. 1972'de ise günümüzdeki binasında hizmet vermeye başlamıştır.

Adana Arkeoloji Müzesi'nde, Tarsus-Gözlükule, Mersin-Yumuktepe, Misis, Karatepe, Mallos, Soloi-Pompeiopolis vb. höyük ve örenyerlerinde yapılan arkeolojik kazılarda çıkan eserler ile Adana ve çevresinden derlenen eserler bulunmaktadır. Bunlar Prehistorik dönem, Hitit, Assur, Fenike, Phryg, Urartu, Hellenistik, Roma ve Bizans devirlerine ait heykel, yazıt, lahit, stel, mimari parçalar gibi taş eserler, pişmiş topraktan yapılmış çanak, çömlek, çeşitli kaplar, gylptik kolleksiyonu, sikkeler ve diğer arkeolojik buluntulardır. Müzenin bahçesinde sütunlar mezar stelleri, lahitler ve çeşitli mimari parçalar da yer almaktadır. Müzede 1980'li yıllar sayımına göre 17.071 adet arkeolojik eser ve 26.547 adet sikke bulunmaktadır.

Müze'nin bahçe kısmında Müze girişinde Hitit dönemine ait kapı aslanı Silifke/Taşucu'ndan (Holmoi) ve Uzuncaburç'tan (Diokaisereia) getirilen iki adet

zırlı heykel ile zengin çelenkli lahitler, küpler, mancınık gülleri, yazıtlar, sunaklar ve çeşitli mimari parçalar sergilenmektedir.

Giriş katı ise taş eserler salonudur. Buradaki Troia savaşlarını yüksek kabartma biçiminde betimleyen mermer lahit Tarsus'tan getirilmiştir ve "Akhilleus Lahti" adıyla bilinmektedir. Ayrıca Seyhan Baraj Gölü'nde kalan Augusta Antik Kenti'nden getirilen Medusalı Lahit ile Karataş/Magarsus Antik Kenti'nden getirilen insan boyutundaki Karataş buluntusu bronz heykeli bu salonun en çok ilgi gören eserlerindedir.

Kronolojik eserler salonunda: İlk çağlardan Osmanlı dönemine kadar Çukurova'da kurulan uygarlıklara ait eserler sergilenmektedir. Sergilenen eserler arasında; adak eşyaları, kap, kandil, tanrı, tanrıça, insan ve hayvan figürleri de bulunmaktadır. Adana/Tepebağ'da bulunan "Lir Çalan Orpheus Mozağı" de bu salondadır. Bölgesel eserler salonunda ise Adana bölgesinde yapılan kazılar ve satın alma yoluyla gelen eserler sergilenmektedir. Zengin formlu cam örnekler, Selçuklu çinileri ve çeşitli uygarlıklara ait mühürler de bu salonda yer almaktadır. Sikke, mühür ve mücevher eserler salonunda ilk defa paranın görüldüğü Lydia dönemiyle bundan sonraki çeşitli dönemlere ait sikkeler, takılar ve Adana'nın ilçelerinde bulunan defineler bu salonda sergilenmektedir.

Bu tezin amacı Adana Arkeoloji Müzesi Roma dönemi heykeltıraşlık eserlerini belirli bir yöntem çerçevesinde inceleyip sunmak ve irdelenen eserlerin tarihlendirilebilmesine yönelik öneriler getirmek birinci amacı teşkil etmektedir. Bunun yanında tez kapsamında Adana Arkeoloji Müzesi'nde bulunan mermer, kireç taşı ve bronz heykellerin Kilikia bölgesine komşu olan Pamphylia bölgesinde bulunan müzelerdeki (örneğin Antalya'da bulunan eserlerle) eserlerle karşılaştırılmıştır. Bunun yanında müzemizde bulunan heykeller İzmir müzeleri, Aphrodisias Antik Kenti heykeltıraşlık eserleri, Antakya yöresinde bulunan mezar stelleri gibi çeşitli kaynaklar içinde yer alan eserlerle karşılaştırılmıştır. Böylece Adana Arkeoloji Müzesi'nde yer alan Roma dönemi heykellerin benzerlikleri ve farklılıkları değerlendirilmiştir. Adana Arkeoloji Müzesi Roma dönemi heykeltıraşlık eserleri üzerinde yapılan bu çalışma ile müzemizdeki heykellerin daha iyi tanınması ve anlaşılabilmesine küçük de olsa bir katkı sağlanmış olacaktır. İzmir, Aphrodisias, Antalya, Perge ve birçok bölgede bulunan heykeltıraşlık eserleri ile Adana Arkeoloji

Müzesi'nde bulunan ve çoğunluğu Ovalık Kilikia bölgesinden getirilmiş olan eserlerin daha iyi değerlendirilmesini sağlamak açısından önemlidir. Bunun yanında Kilikia bölgesinin Roma dünyasında heykel sanatındaki önemini hem sanat hem de maddi açıdan ne kadar zengin olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Kilikia bölgesine yakın yerlerde bulunan müzelerdeki eserlerin değerlendirilmesi bakımından da çalışmamız önemlidir. Tez çalışmamızda incelenen eserlerin içinde gerçek kişilerin heykelleri, ideal kişilerin heykelleri, oturan kadın heykelleri, hayvan heykelleri bunun yanında mimari kabartmalar ve diğer heykeltıraşlık eserler incelenen eserler arasında bulunmaktadır.

İlk olarak Karataş Bronz Erkek Heykeli, sırasıyla biri Uzuncaburç /Diokaesaria'dan diğeri Silifke-Taşucu /Holmoi'dan iki adet devasa Zırhlı Heykel, Viranşehir /Soloi-Pompeipolis buluntusu olan Rahip heykeli, Silifke/Seleukeia ad Kalykadnos'dan Antoninus'lar dönemi Erkek Başı, Yumurtalık /Aigai'den Erkek Büstü, Ayaş/Elaioussa-Sebaste'den Çocuk Başı, Mersin'den Herakles Herme Büstü, buluntu yeri bilinmeyen ikinci bir Herakles Herme Büstü, Adana'dan başsız erkek büstü, Charadra / Kaledran'dan Erkek Büstü, satın almayla müzeye gelmiş Giyimli Erkek Heykeli, Silifke-Taşucu/Holmoi'dan Giyimli Erkek Heykeli, Adana'dan Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi, Gaziantep yöresinden Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi, buluntu yeri bilinmeyen Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi, buluntu yeri bilinmeyen Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi, Adana Polis Dairesi'nden Giyimli Kadın Heykeli Gövdesi, Silifke-Taşucu/Holmoi Giyimli Kadın Heykeli Gövdesi gerçek kişileri betimleyen eserler olarak sıralanmıştır.

İdeal kişileri betimlediği düşünülen eserler ise şöyle sıralanmıştır: Gaziantep'ten Adana Arkeoloji Müzesi'ne getirilen Aphrodite Genetrix Heykeli, Tarsus'tan Eros Heykeli, Gaziantep'ten Eros Heykeli, Adana'dan Eros Heykeli, Adana'dan Yunus Üzerine Binmiş Eros Heykeli, Silifke-Taşucu/Holmoi'dan Çıplak Erkek Torsosu, Adana'dan Çıplak Erkek Heykel Gövdesi, buluntu yeri bilinmeyen Dionysos, Leopar ve Satyr Heykel Grubu, Adana'dan Sakalı Erkek (Poseidon) Heykeli, Silifke-Taşucu/Holmoi'den Nehir Tanrısı Heykel Gövdesi, buluntu yerleri bilinmeyen iki adet oturan kadın heykelidir.

Diğer eserler ise şöyle sıralanır: iki adet heykel kaidesi ve ayak parçası biri Adana'dan diğeri Silifke-Taşucu/ Holmoi'dan getirilmiş, Adana'dan Aslan ve Geyik

Heykel Grubu Gövdesi, Adana'dan Aslan Heykeli, Mısıken'den Aslan Heykeli Başı, Gaziantep, Kargamış/ Cerablus'dan At Heykeli Başı, buluntu yeri bilinmeyen Kartal Heykeli Başı, buluntu yeri bilinmeyen Kartal Heykeli Göz Parçası, buluntu yeri bilinmeyen, Dişi Leopar Heykeli, Tarsus'tan Tiyatro Maskı Yüksek Kabartması, Tarsus'tan Ay Tanrısı Yüksek Kabartması, Silifke/ Seleukeia'dan Dionysos ve Satyr Heykel Grubu Şeklinde Masa Ayağı'dır.

Eserlerimizin tarihlendirilmesinde farklı heykel örnekleri, mezar stelleri ve kabartmalar stilistik açıdan karşılaştırılarak yapılmıştır. Ayrıca çeşitli yayınlardan faydalanılarak Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki Roma dönemi heykelleri değerlendirilmiştir. Eserlerimiz katalog bölümünde tanımlamaları, teknik ve işçilik bakımından bütün değerlendirmeleri yapılmıştır. Katalog kısmında ayrıca her bir eserin resimleri verilmiş, eserlerin detaylı resimleri ise ek kısmında verilmiştir.

Tezimizde ilk olarak Roma heykel sanatının genel hatlarından söz edilmektedir. Katalog kısmında eserlerin değerlendirmeleri ve ait olduğu düşünülen dönemlerin özellikleri de anlatılacaktır. Eserlerimiz hakkında genel değerlendirmesi sonuç bölümünde yapılacaktır.

Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki Roma dönemi heykeltıraşlık eserleri ile ilgili daha önce yapılan bilimsel çalışmalar şunlardır: J. Wagner Adana'daki Zeugma ve çevresinden çıkan heykeltıraşlık eserlerini yayımlamıştır. L. Budde Tarsus buluntusu olan Akhileus Lahti'ni ayrıntılı bir biçimde yayımlamıştır. 1980'li yıllarda Prof. Dr. Ramazan Özgan Adana'dan bazı heykelleri yayımlamıştır. Kocaeli Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ayşe Çalık Ross ise 1990'lı yılların başında Kilikia bölgesi Roma dönemi heykeltıraşlığı konusundaki doktora tezi kapsamında Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki bazı örnekleri değerlendirmiş, fakat bu çalışmasını yayımlamamıştır. Doç. Dr. Ergün Laflı ile Dr. Michel Feugère 2006 yılında Adana Arkeoloji Müzesi'nin bronz heykel ve figürinleri yayımlamıştır. 2010 yılında ise yine Ergün Laflı ve Dr. Jutta Meischner ile beraber müzeden bazı başka eserleri yayımlamıştır. Ahmet Çelik'in 2010 yılında hazırlamış olduğu Adana Müzesi Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) de müzenin lahidlerini çalışmıştır. Ayrıca Müze'nin terrakottalarını Mersin Üniversitesi'nden Prof. Dr. Serra Durugönül çalışmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KILIKIA TARİHİ COĞRAFYASI

1.1 KILIKIA COĞRAFYASI

Eski Yunanlılar, *Kilikia Pylai* “Kilikia Geçitleri” olarak tabir ettikleri Gülek Geçidi aşıldıktan sonra gelinen coğrafyaya Kilikia diyorlardı. Bu coğrafya, *Kilikia Pedias* (Ovalık Kilikia) ve *Kilikia Trakheia* (Dağlık Kilikia) olarak iki ayrı bölüm olarak tanımlanırdı. İlki bugünkü Çukurova’yı ikincisi ise Çukurova’nın batısında yer alan Toros Dağları’nın eteğindeki kayalık bölgeyi içine alıyordu. Dağlık Kilikia’nın batısında Pamphylia yani Antalya Ovası bulunuyordu. Lykaonia ile Dağlık Kilikia arasında, Toros Dağları’nın yukarı bölümlerinden oluşan Isauria bölgesi vardı. Kappadokia ile Ovalık Kilikia’yı birbirinden ayıran bölgeye ise Kataonia deniliyordu. Kilikia bölgesinin doğusunda Kommagene Ülkesi, güneydoğusunda Syria bölgesi bulunmaktaydı. Kilikia bölgesini bu ülkelerden ayıran kitle ise Âmana/Amanaos dağlarıydı. (Umar, 2000: 2)

Roma döneminde Kilikia denilen bölge eski Yunanlıların deyişinden farklı bir coğrafyayı kapsamaktaydı. Bu dönemde Kilikia bölgesi ile kastedilen coğrafyada bir muğlaklık vardı. Kilikia denildiğinde kabaca Likya, Pamphylia ve Dağlık Kilikia’yı içine alan coğrafya anlaşılabilirdi (Topdal, 2007: 2). Kilikia’nın Ovalık Kilikia ve Dağlık Kilikia olmak üzere iki bölüme ayrılması, coğrafi yapıları ile doğru orantılıdır. Ovalık Kilikia, etrafı hilal şeklinde çevrili dağlardan, geniş ve son derece verimli bir ovidan oluşuyordu. Dağlık Kilikia ise içinden bir ırmağın geçtiği, denize doğru inen büyük bir dağ kitesinden meydana geliyordu (Topdal, 2007:2). Dağlık Kilikia bölümünün oldukça dar olan kıyı bölgesinde düz bir toprak parçasına rastlamak pek mümkün değildi. Strabon’a göre bu bölüme Trakheiotis, burada yaşayan insanlara da Trakheiotlar deniliyordu (Topdal, 2007:3). Bölgenin verimli arazileri, Ovalık Kilikia bölümündeydi. Buğday, pirinç gibi pek çok tahıl çeşidi bölgede bol miktarda yetiştirilmekteydi. Ayrıca burada yetişen üzümlerden yapılan ve antik dünyada oldukça değerli olan misket şarabı ile keten de önemli ticari ürünlerdi.

Bu ürünler Ovalık Kilikia'nın önemli mahsullerindendi. Antik dünyanın önemli ticaret yollarından birisi de Ovalık Kilikia bölümünden geçiyordu. Bu yol Syria ile Doğu dünyasını, Anadolu ile Ege dünyasıyla buluşturuyordu (Topdal, 2007:3). Ovalık Kilikia ile Dağlık Kilikia arasındaki coğrafi özelliklerinin farklılıkları, bu iki bölümün gelişmişliğine ve uygarlaşmasına doğrudan etki etmişti.

Tarımsal üretimin verimliliği ve üzerinde bulunduğu işlek ticaret yolu sebebiyle Ovalık Kilikia'daki yerleşimlerin gelişimini ticari faaliyetler ve endüstri sağlamıştı. Dağlık Kilikia'da ise kabilesel bir yaşam söz konusuydu. Yalnızca kıyı boyunca yer alan yerleşimler varlıklarını kıyı ticareti yaparak ve orman bakımından zengin olan dağlardan elde edilen keresteler sayesinde sürdürebiliyorlardı (Topdal, 2007: 3).

1.2 ROMA DÖNEMİNDEN GÜNÜMÜZE KILIKIA TARİHİ

İ.Ö. 401 yılına kadar Persler, Kilikia'yı yerli krallar vasıtasıyla idare etmişler ve ülkeye bir süvari birliği yerleştirmekle yetinmişlerdir. Perslere bağlı bu yerli krallar, Syenennis unvanı taşımaktadırlar. Kilikia, İ.Ö. 401 yılında Perslerin yerli kralları sürgüne göndermesiyle bağımsızlığını tam yitirmiş ve direkt olarak Perslere bağlı bir satraplık haline gelmiştir. İ.Ö. 334 yılında Makedonyalı Büyük İskender, Çanakkale Boğazı'nı geçerek Granikos Çayı önünde beş Pers satraplığından oluşan orduyu yener ve Anadolu içlerine doğru ilerlemeye başlar. İ.Ö. 333 yılında İskender, Tarsus'a girer ve aynı yıl içinde yapılan İssos Savaşı'nda Persler bir kez daha yenilince Anadolu'yla birlikte Kilikia ve Suriye İskender İmparatorluğu'na dâhil olur. İskender'in ölümünden sonra İmparatorluk, generalleri (Diadochlar) arasında paylaştırılmıştır. İ.Ö. 315 yılında I. Ptolemaios Kilikia'ya saldırır. İ.Ö. 281 yılında Lysimakhos'un ölümünden sonra tüm Anadolu ile birlikte Kilikia'da Seleukoslar hâkimiyetine girer. Ancak Seleukoslar ile Ptolemaioslar arasında Kilikia hâkimiyeti için, İ.Ö. 274–271 yılları arasında I. Suriye Savaşı, İ.Ö. 260–253 arasında II. Suriye Savaşı ve İ.Ö. 246–241 yılları arasında III. Suriye Savaşı yapılmıştır. III. Suriye Savaşı sonunda Ptolemaioslar'ın Kilikia'da eline geçen bazı yerler, III. Antiochos'un Ptolemaioslar'a karşı başlattığı savaşlarla tekrar Seleukoslar'ın eline geçmiştir. III. Antiochos, İskender İmparatorluğu'nu bir kez daha canlandırmak istemiş,

Anadolu'yu, İran'ı ve Baktria'yı işgal etmiş, ancak İ.Ö. 190 yılında Manisa yakınlarında ünlü komutan Hannibal'i de yenen Scipio'ya yenilince Apameia Antlaşması yapılmış, III. Antiochos, batıdaki hâkimiyetini kaybetmiş ve böylece Toroslar'ın güneyine çekilmek zorunda kalmıştır. IV. Antiochos döneminde (İ.Ö. 175–164) Kilikia'da bulunan Kastabala, Misis ve Adana gibi kentler, kendi adına sikke basabilmişlerdir (Ünal ve Girginer, 2007: 208–225).

İ.Ö. 140 yılına tarihlenen bir yazıta göre Kilikia'da yer alan Magarsos (Karataş) Antik Kenti'nde bulunan ve Tanrıça Athena Magarsia'ya adanmış bir tapınak, devrinin Doğu Akdeniz'deki en önemli kehanet merkezlerinden birisidir (Sayar, 2001: 275).

İ.Ö. 130 yılında, Bergama Kralı III. Attalos topraklarını miras yoluyla Roma İmparatorluğuna hibe etmiştir. İ.Ö. 121–63 arasında Pontus Krallığı'na hükmeden VI. Mithridates Eupator önemli bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Mitridates'in müttefiki Tigran (İ.Ö. 95–54) Ovalık Kiliya'yı İ.Ö. 83 yılında işgal etmiş ve Doğu Kilikia halkını yeni kurduğu başkenti Tigranokerta'ya sürmüştür. İ.Ö. 69 yılında Romalı Lucullus, Tigran'ı yenmiş ve Kilikia halkının sürgün hayatı böylece son bulmuştur.

Kilikia İ.Ö. 64 yılında kesin olarak Roma'ya bağlanmıştır. İ.Ö. 48 yılında Pompeius, Pharsalos Deniz Savaşı'nda Caesar'a karşı yenilmiş ve Mısır'da öldürülmüştür. İ.Ö. 44 yılında Caesar da öldürülmüş ve Marcus Antonius'un Kilikia üzerindeki etkisi hissedilmeye başlamıştır. İ.Ö. 31'de Actium Deniz Savaşı'nda Augustus'un (Octavianus) zaferi sonrasında, Marcus Antonius ve Cleopatra ölmüş, Roma, Cumhuriyet döneminden İmparatorluk dönemine geçmiştir. Bunun dışında, Kilikia'da İ.Ö. 64–17 yılları arasında Roma'ya bağlı küçük beylikler hüküm sürmüştür (Ünal ve Girginer, 2007: 225–239).

İ.Ö. 27 tarihinde Kilikia, Bithinia ve Asia ile birlikte Asia Minor'un ihtiva ettiği üç eyaletten biridir (Akşit, O. 1976: 48). İ.S. 72 yılında İmparator Vespasianus zamanında Kilikia eyaleti doğrudan merkeze bağlanmıştır. Roma imparatorlarından Traianus (İ.S. 98–117) ve Hadrianus (İ.S. 117–138) devrinde Kilikia bölgesi içinde bir barış ve refah görülür. Bu dönemde Tarsus, Adanus, Aigeia, Mallus ve Soloi gibi kentler arasında büyük bir rekabet görülmüştür (Ünal ve Girginer 2007:244).

Ortak İmparatorlar Marcus Aurelius (İ.S. 161–180) ve Lucius Verus (İ.S. 161– 169) dönemi içerisinde de bölgede refah devam etmiştir. İmparator Marcus Aurelius Part Savaşları'nda gösterdiği başarılarından dolayı Suriye doğumlu Avidius Cassius adında bir senatörü aralarında Kilikia ve Mısır'ın da olduğu toprakların yönetimi ile ödüllendirmiş ancak Avidius Cassius İ.S. 175 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir. Daha sonra bu şahıs Suriye'de kendi askerlerince öldürülmüştür. Bu olaydan sonra İmparator Marcus Aurelius İ.S. 175 tarihinde yanına eşi Faustina ve oğlu Commodus'u da alarak Suriye, Mısır ve Anadolu'yu kapsayan bir geziye çıkmış, İ.S. 176 yılında Tarsus'tan ayrıldıktan sonra ve Toros Dağları'nın henüz aşıldığı bir sırada Halala (Faustina) Kenti'nde aniden ölmüştür. Marcus Aurelius'un ölümünden sonra İ.S. 180 yılında imparator Commodus olmuştur. İ.S. 192 yılında Commodus'un ölümünden sonra İ.S. 193 yılında Septimus Severus imparator olmuştur (Ünal ve Girginer, 2007: 244–246).

İ.S. 193/194 yılında İmparator Septimus Severus'a bağlı kuvvetler, Kilikia'da Pescennius Niger'in kuvvetlerini yenilgiye uğratmışlardır. Niger bu yenilgi üzerine önce İssos'a çekilmiş, sonra Fırat boylarına doğru kaçmış ancak nehri geçmeden bir süvari birliği tarafından yakalanmış ve öldürülmüştür (Akşit, 1970: 39). Pescennius Niger'e karşı İmparator Septimus Severus'un tarafında yer alan Anazarbos (Anavarza) İ.S. 204/205 yılında metropol unvanını almıştır. Bu kent sonraları Kilikia Secunda'nın Başkenti olmuştur. İ.S. I. ve II. yüzyıllar Roma İmparatorluğu'nun refah ve bolluk dönemidir. Pax Romana olarak adlandırılan bu dönemde, Kilikia bölgesinde de bir refah ve eskisine nazaran bir huzur ortamı vardır. Tarsus gibi önemli kentler, bu dönemde daha da büyümüş ve Roma'nın gücü ve büyüklüğü bu kentlerde daha iyi hissedilmiştir. Roma döneminde, Kilikia kentleri merkezi idareden yardım almasına rağmen, burada birçok kamu yapısına işlev kazandıranlar, halkın kendisidir (Ünal ve Girginer, 2007: 225–257).

İ.S. 260 yılında Kilikia bölgesi Persler tarafından istila edilmiştir. Fakat daha sonra Roma, Persler'i Korykos'ta (Kız Kalesi'nin karşısı) yenilgiye uğratmıştır. Bundan sonra İ.S. 276 tarihinde Azak Denizi'nin kuzeyinde bulunan Maeotidler Asia Minor'u istila etmiş ve istilanın etkileri Kilikia bölgesinde de hissedilmiştir (Akşit, 1970: 136 vd.).

İ.S. 333 yılında, güç merkezi Roma'dan İstanbul'a kayınca, Akdeniz limanları eski önemini yitirecek, ticaret, sermaye ve işadamları, Kilikia'dan İstanbul'a göçecek ve Pax Romana dönemindeki refah ve huzur aranır olacaktır. Bu duruma Hıristiyanlığın yayılması da eklenince, tüm Roma ülkesinde olduğu gibi Kilikia'da da karışıklıklar iyice artacaktır. Aynı yıl içerisinde Kilikia ve Suriye bölgelerinde veba salgını ortaya çıkmıştır. İ.S. 334 yılında lakabı "Deve Sürücülerinin Başı" olan Kalokairos adında birinin öncülüğünde isyan çıkmış ve sonunda bu asi, Flavius Dalmatius tarafından Tarsus'ta idam edilmiştir. Kilikia'da bu dönemden itibaren İ.S. V. yüzyıla kadar süren bir duraklama ve çöküş süreci yaşanmıştır (Ünal ve Girginer, 2007: 265–270).

İ.S. 408 yılında İmparator II. Teodosius tarafından Kilikia, iki ayrı eyalete bölünmüştür (Sayar,1992: 203). Kilikia'nın batı tarafına Kilikia Prima denmiş ve başkenti Tarsus olmuştur. Doğu tarafı ise Kilikia Secunda olarak adlandırılmış ve başkenti Anazarbos olmuştur.

İ.S. 540'lardan itibaren Sasaniler, Kilikia'nın doğu bölümlerine saldırmışlardır. Bizans Pers mücadelesi, Araplar'ın Sasaniler'i tehdit etmesine kadar sürmüştür. Sasaniler'in, İslam Devleti'nin sınırlarına katılmasından sonra Araplar, Bizans üzerine seferlerini yoğunlaştırmışlardır. Araplar İ.S. 637 ve 641 yıllarında Misis ve Tarsus'a kadar ilerlemişlerdir. Komutan Valentinus tarafından Kilikia'dan püskürtülen Araplar (Emeviler) İ.S. 647, 649 ve 650 yıllarında yine saldırmışlardır. Bu saldırılardan sonra, Bizans'la yapılan anlaşmalar gereği, Kilikia üzerinde askerden arındırılmış tampon bölgeler ortaya çıkmıştır. Ancak Araplar güçlü olduklarından yine Anadolu içlerine kadar ilerlemişlerdir. İ.S. 674–678 yılları arasında İstanbul önlerine kadar gelen Araplar, İstanbul'u kuşatmış fakat alamamışlardır. İ.S. 800'den itibaren Kilikia bölgesindeki kaleler tahkim edilmiş ve Bizans ile kalıcı bir sınır oluşturularak, Arap (Abbasiler) hâkimiyeti güçlendirilmeye başlanmıştır (Çelik, 2010: 11).

Abbasi Sultanı Harun Reşid'in İ.S. 804 tarihinde İran'da olduğu bir sırada Bizans, Kilikia'ya girmiş, burada bulunan Mopsuestia ve Anazarbos'u ele geçirmiş ancak tekrar Abbasiler buraları geri almışlardır. İmparator VII. Konstantin'in başa geçmesiyle birlikte Bizans, kaybetmiş olduğu yerleri geri alabilmek için karşı organize seferler düzenlemeye başlamış ve böylece İ.S. 965 yılında Kilikia'nın

tümünü Bizans geri almıştır. Bizans hakimiyetinden sonra Kilikia'da kurulan Ermeni Krallığı, 1375 tarihinde yıkılmıştır. Daha sonra Kilikia bölgesi, Ramazanoğulları'nın eline geçmiştir (Çelik, 2010: 12).

Kilikia bölgesine yerleşen Ramazanoğulları'nın Çukurova'ya Horasan yoluyla göç ettikleri ileri sürülmektedir (Ener, 1961: 156). Ramazanoğulları Beyliği, Memluk Devleti'ne bağlı olarak Kilikia bölgesine hâkimken, 1516 tarihinde Yavuz Sultan Selim, bu beyliği, Osmanlı Devleti'ne bağlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Almanya ile birlikte girdiği I. Dünya Savaşı'nı kaybetmesinin ardından Fransızlar 18 Aralık 1918 tarihinde Mersin'de karaya çıkmışlar, 19 Aralık'ta Tarsus'u, 20 Aralıkta da Adana'yı işgal etmişlerdir. Uzun süren mücadeleler sonunda, işgal kuvvetleri 5 Ocak 1922 senesinde Çukurova'dan çekilmişlerdir (Çelik, 2010: 12). Günümüzde Kilikia, Türkiye Cumhuriyeti'nin Doğu Akdeniz bölgesini içine almaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

HELENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİNDE

HEYKELTIRAŞ VE HEYKEL

2.1. ANADOLU'DA HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİNDE HEYKEL SANATINDA GÖRÜLEN EKOLLER

Heykel sanatında önceleri kil, taş, kemik, fildişi ve tunç gibi malzemelerden yapılan ilkel heykeller, İ.Ö. VII. ve VI. yüzyıldan başlayarak anıtsallaşmışlardır. Bu arada bazı ekoller oluşmuştur. Örneğin, Girit-Peleponnesos ekolüne giren sanatçılar, Mısır etkisi altında frontal, dimdik ayakta duran anıtsal çıplak erkek heykelleri yapmışlardır. Bir başka ekol ise İonia'da gelişmiştir. Miletos'tan Didyma'ya giden kutsal yol üzerindeki oturan heykeller bu ekole aittir (Abbasoğlu, 2006: 1).

Batı Anadolu'daki İonya bölgesi, her alanda Yunanistan'a öncülük etmiştir. İ.Ö. V. yüzyıldaki yüksek Atina kültürü de, Pers istilasından kaçan İonyalı bilgin, ozan ve heykeltıraşların Atina'ya gitmeleriyle ortaya çıkmıştır (Sevin, 1982: 243).

Her iki ekol de Atina'yı etkilemiş ama Atinalı sanatçılarda farklı özellikler göstermiştir. İ.Ö. V. yüzyılda frontal duruş değişerek, doğaya daha uygun bir duruş biçimi sağlanmış ve Atinalı sanatçılar özgün yapıtlar vermeye başlamışlardır. Disk atan heykeli ile Myron, iki hareket arasındaki anı vermekte başarı göstermiştir. Atina heykeltıraşlığı Phidias ile doruk noktasına ulaşmıştır. Parthenon heykeltıraşı olan Phidias, teknik güçlükleri yenmiş, elbise ile vücut arasındaki uyumu sağlamada başarılı olmuştur.

Polykleitos ise, tanrı heykelleri ile erkek vücudunun güzellik ve gücünü gösteren atlet heykelleri ve vücudun çeşitli kısımları arasındaki oranları saptayan kitabı ile ünlüdür. İ.Ö. IV. yüzyılda ise Praksiteles, genç tanrıları insanlaştırmış, onları belirli bir iş görürken betimleyerek vücut güzelliklerini ustalıkla belirtmiştir.

Ünlü Belvedere Apollonu heykelini yapan Leochares de güzellik ve görkemi ile göze çarpan, aynı zamanda zarif vücutlu olan tanrı heykelleri yapmıştır. Skophas, yapıtlarında tanrı ve insanların hiddet ve kendinden geçme hallerini konu olarak işlemiştir. Skophas ve Leochares'in yanında Halikarnassos'daki (Bodrum)

Mausoleum'da çalışan Briyaksis ise doğal büyüklüğün üstünde yaptığı heykeller ile ün kazanmıştır (Abbasoğlu, 2006: 1).

Phrygler, Kimmer istilasından önceki dönemde daha çok kendi yerel stillerinde, kaba ve ilkel özellikleri sahip kabartma ve heykeller yapmışlardır (Sevin, 1982: 267).

Antik çağ yazarlarının anlatımına göre Hellenistik ve Roma dönemlerinde heykeltıraşlar, marangozlar, duvar ustaları gibi diğer el zanaatçıları ile birlikte sınıflandırılmaktaydı (Burford, 1972: 11).

Hellenistik dönemde karakter portreleri de gelişmiştir. En ünlü sanatçı Lysippos'dur. Lysippos yaptığı tunç heykellerde insanları oldukları gibi değil, kendisine göründükleri gibi betimlemeye önem vermiştir. Ayrıca başları küçülterek, yeni bir oranlar sistemi ortaya koymuştur. Bu dönemin en önemli yapıtlarından biri, İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki İskender Lahdi'dir. Suriye'de Sayda'da bulunmuş olan bu lahdin üzerinde Büyük İskender tasvir edilmiştir. Ama bu lahit aslında Fenike'de yerli bir krala aittir. Kral böyle bir lahit yaptırmakla kendisine İskender süsü vermek istemiştir. Hellenistik dönem heykeltıraşlığında Bergama ekolü de önemli bir yer tutar.

İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki İskender Başı da bu ekole aittir. Yine İ.Ö. II. yüzyılın ortalarına tarihlenen Bergama'daki Zeus Sunağı'nın frizinde ise tanrılarla devlerin savaşı sahnelenmiştir. Şiddet, aşırı hareketler ve yüzlerde patetik ifadelerin görüldüğü bu kabartmalarda bir dram havası sezilir (Abbasoğlu, 2006: 1).

Tarsus-Gözlükule kazılarını yapan Hetty Goldman, 1950'de hazırladığı kazı raporunda anlattıklarına göre, tanrıların pişirilmiş toprak heykelcikleri, İ.Ö. IV. yüzyılın üç büyük heykeltıraşının başlattığı geleneği devam ettirenlerin eserleri olmuştur. Praxiteles geleneğine göre yapılmış olmasına rağmen kolunu başına yaslamış olan genç Dionysos, Praxiteles'e ait değildir, bizim Herakles figürinleri de, büyük ustaların eserlerinin izlerini taşıyor olmakla beraber Lysippos veya Skopast'a ait değildir. Genel olarak Tarsus'ta ve doğu Akdeniz'in diğer taraflarında Hellenistik gelenek İ.S. 45'e kadar devam etmiştir. (Tahberer, 2006: 76)

2.2. ANADOLU'DA VE ANADOLU HEYKEL SANATINI ETKİLEYEN UYGARLIKLARDA, HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİNDE HEYKEL ATÖLYELERİ

Tarih öncesi çağlarda zanaatçıların nasıl örgütlendiklerine ilişkin kesin bulgular olamamakla birlikte el sanatları kapsamındaki ürünlerin önceleri aile işliklerinde üretildiği, ama daha zor işlenen metalin (maden sanatı) kullanılmaya başlanmasıyla birlikte aile dışı bir örgütlemeye gidildiği varsayılabilir. Eski Mısır' da ya da Mezopotamya' da önemli yapıları inşasında da yapı ustalarıyla işçilerin belli bir hiyerarşi içinde çalıştıkları düşünülmektedir (Rona, 1997: 162).

Arkeologlar az sayıda atölye gün ışığına çıkarmışlardır. Mısır'daki kraliyet şehri Amarna'da İ.Ö XIV. yüzyılda Amenhotep IV ile Tutankhmon dönemleri arasına tarihlenen bir heykel atölyesinde bakır yontma kesikleri, matkapla açılan deliklerden dökülen taş parçacıkları, modeller, alçı dökümler, kakmalar ve bitmemiş heykeller bulmuştur (Sason, 1995: 1535).

Eğitilmiş sanatçı sayısı her dönemde sınırlı olmalıydı ve bu sanatçılar bir saray atölyesinden diğerine veya inşaat mahalline gidiyorlardı. Sanatçı bir yerden diğerine giderken aletleri ile tecrübelerini de götürüyordu. Böylece yeni fikirler bir bölgeden diğerine hızla yayılıyor ve üretim tekniklerinde bir homojenlik yaratıyorlardı (Sason, 1995: 1540).

Roma döneminde de ilk atölyeler aile işletmeleriydi. Daha sonra geç cumhuriyet döneminde bu işlikler aile egemenliğinden çıkarak aynı atadan gelen soy gruplarının (genus) eline geçmiş ve bu gruplar uzun yıllar saray ayrıcalıklarından yararlanmışlardır. Kuşaklar boyu zanaatçı yetiştiren Roma dönemi atölyeleri bir süre sonra bir anlamda seri üretime geçmiş, dönemin beğenisini yansıtan farklı üsluplara bağlı olarak çalışmışlardır. İlk heykel atölyeleri de yine Roma döneminde açılmıştır. Roma'nın sanat atölyeleri genellikle babadan oğla geçermiş ama aile bireylerinden o, yöreden toplanan usta ve çıraklarla döndürmüştür (Rona, 1997: 162).

2.3. ANADOLU'DA HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİNDE HEYKEL EĞİTİMİ

Aslında sanat yapıtı, her zaman yeniden üretilebilir olagelmıştır. Sanatçıların yapmış oldukları özgün sanat eserleri, her zaman başkaları tarafından yeniden yapılabilmiştir. Öğrenciler sanat alanında alıştırma amacıyla, ustalar ise yapıtlarının yaygınlaşmasını sağlamak için ve üçüncü kişiler de kazanç uğruna bu türden çalışmaları gerçekleştirmişlerdir.

Örgün eğitimin olmadığı dönemlerde zanaat ancak usta çırak ilişkisi ile öğretilmekte ve nesilden nesile aktarılabilmekteydi. İlginç bir şekilde bu uygulama bugün halen ülkemizde birçok alanda devam etmektedir. Ancak, birçok heykeltıraşın eserlerine attığı imzalarda ustası olarak babasından bahsetmesi, eski çağlarda ustaların zanaatlarını öğretecekleri çırakları kendi aileleri içinden veya kendilerine çok yakın insanlar arasından seçtikleri fikrini desteklemektedir. Zanaatın sırlarının aile içinde saklanarak nesilden nesile aktarılması eski çağlar boyunca el zanaatlarının gelişmesinde en önemli faktörü oluşturmuştur (Burford, 1972: 11).

Antik yazılı kaynaklar ve daha da önemlisi sayısız eser üzerindeki kişisel imzalar, antik çağlar boyunca babaların oğullarını eğittiğini ve onların da kendi oğullarını eğittiğini işaret etmektedir. Babadan oğla yeteneğin aktarılmasıyla ilgili en çok kayıta heykeltıraşlık ve boyama sanatında rast gelinir.

Mezopotamya uygarlığında heykel yapmanın temel amacı, heykeli yapılan, tanrıları, hükümdarları, yüksek dereceli memurları ve tanınmış kişileri ölümsüzleştirmektir. Bu nedenle heykelin üzerine heykeli yapılan kişinin adı yazılarak heykel kişiselleştirilir ve heykeltıraşın adına asla rastlanmazdı. Eğer kazara, sanatçı kendi adını bir heykelin üzerine yazarsa, o heykel artık modeli değil, sanatçıyı simgeleyecek, dolayısıyla çift kişiliği içerecekti (Moscati, 1978: 18).

Demir Çağı'nın (İ.Ö. VIII. yüzyıl) sonundan itibaren çömlekçilerin ve heykeltıraşların eserlerini imzaladıkları görülmeye başlar. Bu sayede birçok antik çağ sanatçısının isimleri günümüze kadar gelebilmiştir. Örneğin o çağın sanatçısı eserinin üzerine şöyle yazabiliyordu: *Naxos'lu Euthykardites beni yaptı ve ithaf etti.* Bu en eski heykeltıraş ithaflarından birisidir (Burford, 1972: 11).

En erken heykeltıraş imzalarından bir diğeri İ.Ö. VII. yüzyıla ait bir stel üzerinde görülür ve şöyle yazar “*Beni Brentes’in oğulları yaptı*”. Birçok yerde zanaatkârın imzasının yanında babasının da ismi görülür. Örneğin Atinalı heykeltıraş Kallonides, eserine “*Deinios’un oğlu Kallonides*” şeklinde imza atmakla babasının da bir heykeltıraş olduğunu ve onun ismini vermekle kendisinin de iyi bir eğitim almış bir heykeltıraş olduğuna dikkati çekmek istiyordu (Burford, 1972: 84).

Aile içinde bazen birden fazla zanaata yeteneği olan kişiler de çıkabiliyordu. Birinci sınıf bir zanaatkâr genellikle heykel, bronz döküm, mimari ve boyama sanatı gibi birbiriyle ilgili iki üç zanaat konusunda ustalaşabiliyordu. Heykeltıraş Pheidias bronz döküm de yapabiliyordu, Atina akropolünün anıtsal yapı programının da yöneticiydi ve altın ve fildişi heykeller de yapmıştı (Burford, 1972: 86).

Ailesinde yetenekli birisi olmayan veya çocuğu olmayan bir zanaatkâr ya genç bir akrabasını yanına alıp mesleğinin sırlarını ona aktarıyor, ya da bir meslek sahibi olup kendilerine para kazandırsın diye düşünen köle sahiplerinin yetenekli olan bir kölesine mesleği öğretebiliyordu. Tabii iyi çalışan bir zanaatkâr kendi kölelerini de alıp eğitebilirdi çünkü beceri ancak bir atölye çalışmasıyla elde edilebiliyordu. Antik çağlarda askeri ve fiziksel eğitim dışında kalan okuma, yazma, sayıların eğitimi nadiren devlet tarafından düzenleniyordu. Akademik eğitim içerisine teknik konuların girmesi çok daha yakın çağlarda kadar mümkün olmamış, belli mesleklerin eğitimi sadece atölye seviyesinde kalmıştır. Bununla beraber antik çağlarda teorik eğitimin değeri anlaşılacakla beraber, uygulamanın yerini hiç bir şeyin alamayacağı da anlaşılmıştı; Xenophon’un da ifade ettiği gibi; “*Bir zanaatkârın çalışmasını izleyen kişi ne kadar yetenekli olursa olsun onun gözlemleri, o zanaatın gerekli çalışma bilgisini kişiye kazandırmaya yetmeyecektir*” (Burford, 1972: 88).

Doğal yetenek önemli olmakla beraber iyi bir eğitimin değeri her zaman takdir edilmiştir. Antik çağın ünlü filozoflarından Aristo da, zanaatların öğretilebileceğinden bahseder. Plato da zanaat eğitiminin erken başlamasının öneminden bahseder: “Herhangi bir konuda kendini geliştirmek isteyen kim olursa olsun, mesleğiyle ilgili bütün aletleri iş ve oyunda kullanarak bebeklikten itibaren çalışmaya başlamalıdır. İyi bir inşaat ustası olmak isteyen oyuncak evler yaparak oynamalıdır” der. (Burford, 1972: 88).

Tabii çıraklık eğitiminin de bir bedeli vardı ve bir usta karşılığını almadan ailesi dışındaki hiç kimseye mesleğini öğretmiyordu. Platon, konuşma sanatı ustaları ve onun ücret ödeyen öğrencileri ile heykeltıraş Pheidias, Polykleitos ve onların ücret ödeyen öğrencileri arasında karşılaştırmalar yapar. Ayrıca resim dersleri veren Herakleialı Zeuxis'den bahseder (Burford, 1972: 89)

Çıraklık eğitiminin uzunluğu çeşitli faktörlere bağlıydı, örneğin çocuğun girdiği iş, o işe olan yeteneği, öğretmenin becerisi önemliydi. Bir dokumacı mesleği iki üç haftada öğrenebilirken, tam bir usta olana kadar bir demirci, marangoz veya heykeltıraşın eğitimi, beş, yedi veya on yıl sürebiliyordu.

Atölyelerde tabii ki bol miktarda köle çalıştırılmıyordu; ama genellikle özgür bir çırak ile köle olan arasında herhangi bir ayırım söz konusu değildi. Statülerinde bir farklılık olsa da bunun yapılan işe herhangi bir etkisi olmuyordu. Her ikisi de aynı şekilde eğitildikten sonra, aynı beceri seviyesine ulaştığı sürece aralarında fark yoktu ve yapılan işe göre aynı ücretleri alıyorlardı (Burford, 1972: 91).

Zanaatkârların mesleklerini geliştirmede kendi yetenekleri ve yaratıcılıkları her zaman ön planda olmuştur. Ancak büyük boyutlu heykellerin yapımında veya üretiminde köle gücünün kullanılması her zaman söz konusuydu. Yardımcı iş gücü olmadan büyük boyutlarda eserlerin yaratılmasının mümkün olamayacağı kesindir.

İ.Ö. IV. yüzyılda heykeltıraş Pheidias yaklaşık 18 metre boyunda bronzdan bir Athena (Önde Savaşan) Promachos (İ.S. V. yüzyılda Bizans imparatorluğunun başkenti Constantinople Forumun'a taşınana kadar Atina Akropolis'inde durmuştur. Daha sonra 1203'deki Haçlı saldırıları sırasında parçalanmıştır) ve her biri yaklaşık 12 metre boyunda iki adet altın ve fildişi işlemeli Atina şehri için Athena Parthenos ve Olympos için de Zeus heykeli yapmıştır. İ.Ö. IV. yüzyılda Lysippos, Tarentum şehri için bronzdan yaklaşık 21 metre boyunda, öğrencisi Lindoslu Khares İ.Ö. 292-280 yılları arasında, yaklaşık bir yüz yıl sonra bir deprem nedeniyle yıkılacak olan, Rodosluların ısmarladığı muhtemelen 36 metre boyunda Güneş Tanrısı Helios Heykeli'nin yapımını gerçekleştirmiştir (Burford, 1972: 115).

Dizayn, teknik ve materyallerin belirlenmesi geleneksel üretim için çok önemliydi. Bununla beraber bir defa tasarım yapıp üretim şekli ve malzemeler belirlendikten sonra, bir eserin aynısı veya benzerinin yapılması o kadar da zor

olmuyordu. Bu nedenle birçok çömlek, heykel veya mimari yapı birden fazla zanaatkârın bir araya gelerek fikir birliği içinde çalışmasıyla yaratılabiliyordu.

Birçok vazonun iki ressam tarafından imzalanmış olduğu görülmektedir. Bir usta tarafından taşa oyulan bir rölyefin bir başka usta tarafından boyanması uzak bir ihtimal değildi; bir Rodos örneğinde eser Knidos'lu heykeltıraş Timokles ve Halikarnassoslu ressam Protomachos tarafından imzalanmıştır. Tamamı değilse bile büyük bronz heykellerin çoğu iki imza taşımaktadır. Özellikle büyük yapı projelerinde grup çalışmasının izlerine sık rastlanır. Örneğin Halikarnasos'taki Mausoleum'un yapımında dört heykeltıraş Skopas, Leochares, Timotheos ve Bryaxis çalışırken, İ.Ö. II. yüzyılda Pergamon'daki ünlü altın frizleri üzerinde en az kırk civarında heykeltıraş çalışmış, bazı bölümleri iki heykeltıraş tarafından icra edilmiş olmakla beraber, tüm anıt sanki bir elden çıkmış gibi bir form birlikteliği göstermiştir (Burford, 1972: 95, 96).

İ.Ö. VII. yüzyıldan itibaren Yunan toplumunda Hetaira olarak bilinen Hatere'lar (arkadaş, refika, fahişe ve zevk, mutluluk veren kız) toplum içinde ve symposion'larda, erkeklere arkadaşlık etmeleri için dans ve müziğin dışında güzel konuşma, edebiyat, hatta felsefe eğitimi veren kadınlar, Yunanlı erkekler tarafından aranan bir tür üst tabaka fahişelerini oluşturmaktaydı ve bu kadınlar sanatçılara, heykeltıraşlara modellik yapmaktaydılar (Draga, 1993: 120,121).

Hellenistik dönemin ünlü heykeltıraşı Praxiteles ve ressam Apelles'e, çok güzel olduğu kadar kibar ve mütevazı olan Phryne, modellik yapmıştır. Sanatçılara modellik yapan Phryne, İ.Ö. 371 yılında Thespieae şehrinden Atina'ya gelmiş ve çok iyi bir eğitim gördükten sonra fahişelik mesleğine başlayınca doğuş adını değiştirerek Phryne adını almıştır (Draga, 1993: 120,121).

Antik çağlarda gerçek sanatkarlar hem farklı malzemelerle hem de farklı alanlarda çalışmak zorunda kalabiliyordu. Çok yönlülük ve ilgi alanı genişliği Pheidias, Polykleitos, Lysippos, Pytheos, Vitruvius, Apollodoros, Archemedes ve Samoslu Theodoros ve hepsinin söylencesel öncüsü Daidalos'un en önemli özelliği idi. Bir çömlekçi, çömlekler üzerinde tam zamanlı olarak çalışabilirdi fakat devasa altın ve fildişi heykellerin yaratıcıları o tür projeler konusunda sürekli iş bulamıyorlardı. Bu nedenle hayatlarını kazanabilecekleri başka işleri de yapmak zorundaydılar (Burford, 1972: 69).

Bununla beraber, antik kaynaklar, heykel yapımcısı, heykeller için göz yapımcısı, bıçakçı, bıçak bileyici, araba yapım ustası ağaç oymacısı, madenci, maden eritici, demirci, bakırcı, gümüşçü, altıncı (altın işlemeci), kuyumcu, altın yaprak yapımcısı, gümüş kap yapımcısı, kalkan yapımcısı, miğfer yapımcısı, trampet yapımcısı, yün işçisi, sürü işçisi, kumaş dokumacısı, kumaş boyacısı, derici, deri dikicisi, koşum yapımcısı, ayakkabıcı, botçu, bayan terliği yapımcısı, mızrak parlaticı, orakçı, şarap yapımcısı, anahtarcı, yapıştırıcı kaynatıcı ve benzeri gibi birçok meslekten bahseder (Tahberer, 2006: 85).

2.4. ANADOLU'DA HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMLERİNDE HEYKELTIRAŞLAR

Müşteri olmaksızın zanaatkârın yaşaması ve zanaatını icra etmesi mümkün değildir. Birçok el zanaatı, gerek yeni icatlar gerekse ihtiyaç kalmamış olması nedeniyle yok olup gitmiştir. Antik Yunan ve Roma dönemlerinde zanaatkârların en büyük müşterisi sokaktaki insandı. Antik Kilikia bölgesinde tapınak sunağı amaçlı olarak terakota heykel yapımının gelişmesinin en önemli sebeplerinden bir tanesi de, bölgede bu tür heykelciklerin sunulacağı, çok önemli bir kaç inanç merkezinin bulunmasıdır. Şehirlerin övünç ve gelir kaynağı olan tapınaklar hem sunulan armağanlar hem de verilen hizmet karşılığı alınan ücretlerle zengin yerlerdi (Tahberer, 2006: 85). Özellikle Roma döneminde Kilikia şehirleri arasında büyük bir çekişme ve yarış vardı. Kilikia'nın en büyük ve önemli şehri olan Tarsos, bilici tanrı Apollo Patroos, modern Yumurtalık ilçesinde bulunan antik Aigeai ve modern Düziçi İlçesi'nde bulunan antik Irenopolis şehirleri de sağlık tanrısı Asklepios kültü ile ünlüydü. Bu şehirler gerek önemli ticaret yolları üzerinde bulunmaları ve gerekse de dini inanç ve tedavi amacıyla, birçok yerden insanlar buraya geliyordu. Tapınağı ziyaret eden insanlar için sunu malzemeleri, tanrı/tanrıça heykelcikleri, sunu çelenkleri ve adak hayvanları satışı önemli bir gelir kaynağı teşkil ediyordu (Tahberer, 2006: 85). Kimi usta zanaatkârlar için ise en büyük gelir kaynağı krallar, imparatorlar, senatörler, zengin tüccarlar ve generallerdi. İyi bir zanaatkârın yapacağı güzel bir iş, bu tür yüksek tabaka insanların şanına şan katabiliyordu. Örneğin Büyük İskender en iyi zanaatkârları hizmetine almış ve sadece kendisinin portresini

yapmaları konusunda ısrar etmiştir; aynı şekilde Roma imparatoru Augustus'un hem sikkelerindeki portreleri hem de sayısız büst ve heykellerindeki üstün işçilik hemen göze çarpar.

2.5.ROMA HEYKEL SANATI HAKKINDA GENEL BİLGİ

İ.Ö. II. yüzyılın sonundan İmparator Augustus'un İ.Ö. 32'deki zaferine kadar geçen zaman politik açıdan ayrı bir dönemdir ve bu dönem Hellenistik dünyanın kaderi Roma dünyasının kaderiyle bağlanmıştır. Yunan veya Hellenistik bakış açısında, bu dönem geç Hellenistik, Romalılar açısından ise geç Cumhuriyet devridir. Doğu Yunan merkezlerinde önemli politik akımlar, kralların zayıflaması ve ortadan kalkması, şehirlerin elit kemsinin bu boşluğu doldurması ve Roma'nın hissedilen varlığı bu dönemi şekillendirmektedir (Kleiner, 1992: 3).

Romalılar kralları kaldırmışlar ve şehri aristokrasisini tam anlamıyla güçlü hale getirmişlerdir. Hellenistik dünyanın zenginlik ve kültürünü de ele geçirmişlerdir.

Yunan şehirlerinde günlük hayat eskisi gibi devam ettiğinden, alışıldık heykeller ve heykeltıraşlık örnekleri yapılmaya devam etmiştir: tanrısal heykeller şehirli portreleri, mezar stelleri, pişmiş toprak eserler gibi. Bu dönemde aynı zamanda çarpıcı yenilikler yaşanmıştır. Önemli iki tanesini ayrılabilceği düşünülmektedir: kesin yeni bir portre gerçekçiliği, kopyalama ve neo-klasisizm (Smith, 2002: 259).

Birinci portrecilikte radikal değişiklikler içerir. Gerçek hayattaki kişinin kendi tasvirinde ve görünümünde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Heykeli yapılan kişi bire bir eserde betimlenmiştir. İkincisi Yunan sanatına geri dönülerek daha önceki dönemlerde yapılmış eserleri ve üslupları tekrarlamaktır. Her ikisi de kaçınılmaz gelişmeler değildir. Bunlar açık bilinçli kararlardır ve bazı açılardan Romalılar ile bağlantılıdır. Her ikisini anlamak için Delos kilit bir ol oynadığı düşünülmektedir (Kleiner, 1992: 9).

Delos, İ.Ö. 116'da Romalıların Atina'yı kontrol etmeleri ile serbest bir liman haline gelmiştir. İ.Ö. 88'de VI. Mithridates tarafından ve daha sonra İ.Ö. 67'de şehir korsanlar tarafından yağmalanmıştır. Delos İ.Ö. 166 ile 67 arasında gelişen bir ticari merkez olmuş, şehir hem Yunanlılar hem de Romalılar yaşamıştır. Delos köle ticareti

merkezi olması bakımından Romalılar için önemliydi fakat daha sonra İtalya merkez olmuştur. Hellenistik dönemin heykeltıraşlık örneklerinin son örnekleri ile Roma döneminin heykeltıraşlık eserleri ilk portre heykelleri burada görülmüştür (Smith, 2002: 259).

Yeni portre tarzı ilk şehirli heykelleri kategorisinde kendisini gösterir. Dış özellikleri onun hemen belli etmektedir. Orta yaşlı, kısa kesimli saçlı ve sert, tarafsız gerçekçi görünen üslup Roma portreciliğinin ana özelliğidir. Roma portreciliğinde kısa saçlar ve çoğunlukla şakaklardan itibaren açılmış bir alın, başın ideal olmayan biçimlerini ve çıkık kulaklar meydana çıkarırtmıştır. Bu portreler belli bir kişinin gerçekteki haline benzer ve sanki sanat yoluyla olduğundan daha iyi halde getirilmemiş bir gerçeklik ifade ederler (Kleiner, 1992: 23). Bu oldukça yeni bir özelliktir.

Müşterinin zevkine göre tarafsız gerçekçilik ifade ederler. Bu oldukça yeni bir şeydi müşterinin zevkine göre tarafsız gerçeklik arttırılarak kendini beğenmiş bir dünyeviliğe dönüştürülebilirdi veya göz, dudak gibi ideal parçaların gizlice eklenmesiyle keder ifadesi ve dinamik duruş gibi diğer portre özelliklerinin katılmasıyla bu gerçekçiliğin derecesi azaltılabiliyordu. Diğer bir deyişle belli bir formül oluşturan orta yaş, kısa saç, gerçek fizyonomik özellikler temel bir portre tipi oluşmuş ancak bu kendi içinde çeşitli ifade değişiklikleri ile aynılıktan kurtarılmıştır. İ.Ö. I. yüzyılda bu yeni portre üslubu şaşırtıcı bir başarı gösterir. Bazıları hala eski üslupları seçseler de bu tarz Suriye'den Roma'ya tüm Akdeniz şehirlerinde baskın hale gelir (Kleiner, 1992: 33).

Bu tarz portrelerin ilk olarak kimler için yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Bunların ilk olarak Yunan burjuvasına yapıldığı daha sonra Romalılar tarafından benimsendiği düşünülmektedir. Delos'ta bulunan bu tür heykellerin çoğunun Romalı tüccarlar için yapıldığı yazıtlardan bilinmektedir (Smith, 2002: 260). Delos'ta Agora'da bulunan, sahte-atlet heykelleri Roma özellikleri taşıyan portrelerdir (Smith, 2002: 260).

Yeni portre tarzının en kuvvetli ve en sert örnekleri İtalya'da Romalılar tarafından yaptırılmışlardır. Geç Cumhuriyet dönemi hanedanların mevcut portrelerinin pek çoğu Delos örneğinden önce yapılmış olabilirler (Kleiner, 1992: 34). Bu görüşe göre yeni portre anlayışı, kişinin hayattayken kendisinin gösterimi

ilk olarak Roma'da İ.Ö. II. yüzyılın boyunca ortaya çıkmıştır. Burada, Roma aristokrati Hellenistik heykeltıraştan, kendini göstermek istediği özelliklerini portresine koymasını istemiştir. Bu özellikler sertlik, dürüstlük, ağırlık tecrübe ve askeri cesaret bilenmişlik olarak sıralanabilir. Bu yeni portre tarzı Romalıların kendilerini belirli bir şekilde gösterme isteklerinden kaynaklanmış ve baştan Romalı bir üslup olarak görülmüştür. Bu sebeple İtalyan stili portre ve bu tarz doğulu portreleri, bazen diğerlerinden ayıran biçimsel değişiklikler ve çeşitli ifadeler, Hellenistik burjuvazi portrelerinin Romalılar tarafından yorumlanması olarak görülmemelidir. Tam tersine aristokrat bir Roma portre tarzının Yunan adaptasyonu ve uygulaması söz konusudur (Smith, 2002: 262).

Romalı bu üslup İ.Ö. I yüzyılda doğu Yunan dünyasında Roma dostu olan yerel krallar tarafından bastırılan sikkelerin üzerinde görülmektedir. Bu kralları Roma'nın desteğini arkalarına alabilmek için kendi portrelerin Roma portre tarzında yaptırmışlardır. Bu portre üslubu Doğu Yunan'da Atina'dan Antiokheis ve İskenderiye'ye kadarki bölgede bulunan pek çok belgelenemeyen mermer baş üzerinde görülmektedir.

Sahte sporcu heykeli ve C. Ofellius Ferus birine ait çıplak torso portre heykeller tarihi içinde oldukça fazla önem taşırlar (Kleiner, 1992: 5). Ferus heykeli bilinen bir geç klasik Hermes tipinin çeşitlenmesi veya adaptasyonudur. Sahte sporcunun vücudu daha eski bir Klasik üslup takip eder. Roma heykellerinde çokça görülecek olan ilginç bir uygulama ilk kez Delos'ta uygulandığı bilinmektedir. Gerçek bir baş daha eski ideal heykelcikten alınma açıkça gerçek olmayan bir vücut üzerine yerleştirilmiştir. Baş portresi yapılan kişiyi betimlerken, vücudu ise belki de kişide mevcut olmayan yüksek değerleri sembolize eder. Yapıldıkları ortam ve anlamları farklı olsa da bu tarz klasik ve sahte klasik vücut tipleri, kopyalama endüstrisinin parçası hatta önemli bir dalı haline gelmiştir (Smith, 2002: 262). Adana Arkeoloji Müzesi'nde yer alan Karataş buluntusu olan bronz heykeli (Kat No. 1) buna güzel bir örnek oluşturmaktadır.

Roma'da İ.Ö. II. yüzyıldan beri en başarılı Yunanlı sanatçılar, bir Romalı alıcının almayı isteyebileceği teknik ve üslupta en iyi mermerler ve bronz heykelleri yapmışlardır. Romalılar kendi umumi mekânları için kendi liderlerinin portre heykellerinin, kendi tanrılarının kült heykellerini, zafer anıtları ve ara sıra tarihi

kabartmalar yaptırmışlardır. Aynı zamanda çoğunlukla özel yerlerde kullanılmak üzere, büyük miktarda klasik Yunan heykellerinin mermer kopyalarını yaptırmışlardır. Adana Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Aphrodite, Apollon, Dionysos, Herakles ve Eros heykelleri buna örnektir.

Umumi yaşamda ve portre heykellerde Romalı aristokratlar, sert İtalyan değerlerine sahip olduğu düşünülmekte, özel yaşamda Hellenistik zevke ve eğitime sahip, kültürlü ve ince özelliklere sahiplerdi. Roma villası Helenizm için kullanıldığı bir yerdi. Dolayısıyla Yunan heykeller villanın son derece gerekli parçalarında biriydi. Kullanılabilecek orijinal Yunan heykelleri sınırlı sayıda olduğundan, talepler atölyelerde üretilen mermer kopyalarının üretimi endüstri halini almış ve talep neo-klasik eserlerle karşılanmıştır. Bu endüstrinin ürünleri bugün müzelerimizde yer alan Yunan görünümlü heykellerin büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır (Kleiner, 1992: 7).

Herhangi bir büyük Roma villası normal olarak bu heykellerden bir dizinsine sahip olduğu düşünülmemektedir. Yapıldıkları ana kategori şunlardır: *Nobilia Opera* yani, usta sanatçıların yapılmış ünlü eserlerinin adeta güzel sanat eseri olarak yapılmış kopya çeşitlemeleridir. Adana Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Aphrodite Genatriks Heykeli bunun güzel bir örneğidir. *Imagines Illustrium* veya ünlü Yunan yazar veya düşünürlerinin, Hellas'ın büyük kültürel kahramanlarının portreleri ve *Ornamenta* yani dekoratif heykeltıraşlık ki bunun içinde Dionysos dünyası ile ilgili heykellerden, vazolar, urnelerden leğenlere, kuyu taşlarına, masalara, sunaklara ve diğer ufak tefek süs eşyalarına kadar her türlü şey girmektedir (Smith, 2002: 262). Adana Arkeoloji Müzesi'deki iki tane Herakles büstü buna güzel bir örnektir.

Dekoratif parçalar ve portreler Yunan sanatının her döneminde kopya edilmişlerdir. Ancak *Nobilia Opera* repertuarı sadece Myron ve Polykleitos'tan Lysippos ve Praksiteles'e kadarki Klasik dönemden alınmıştır. Önemli Hellenistik eserlerin kopyaları nadir olarak yapılmıştır (Smith, 2002: 262). Yunan patronlar ve heykeltıraşlar, çoktan klasik geçmişe dönmüş oldukları düşünülmemektedir. Bu görüşe göre Romalılar Hellenistik heykeltıraşlıkta moda olan en son tarzı almışlardı ve geç Hellenistik mirası devam ettirmişlerdir (Kleiner, 1992: 3).

Aslında belli klasik heykellerin kesin kopyaları ve İ.Ö. V. yüzyılda yapılmış hissi veren tıpatıp kopyalar İ.Ö. II. yüzyılın sonu, İ.Ö. I. yüzyılın başına kadar hiç

yapılmadığı söylenmektedir. Bu tür kopyalar ve klasisizm için bilinen bol miktarda kanıt hep Roma kaynaklıdır. Bu tarz eserle Romalıların himayesi altında meydana getirilmiştir ve bunu belgeleyen edebi ve maddi kaynakların şaşkırtıcı derecede fazla olduğu düşünülmektedir.

Mevcut malzemenin bir kısmı Delos'tan kopyalar yoluyla ve Mahdia ile Antikuthera adlı iki önemli gemi batığına bağlı olarak, iyi bir şekilde tarihlenebilmektedir. Belli bir klasik heykelin bilinen en erken mevcut kopyası Polekleitos'un Diadumenos'unun İ.Ö. 100 civarında tarihlenen mermer kopyasıdır. Sahte sporcu heykeli ve Romalılaşmış kadın portresi aynı evde bulunması nedeniyle bu eserlerin büyük bir ihtimale bir Romalıya yapıldığı düşünülmektedir.

Delos'daki Diadumenos heykeli, iyi bilinen eski ünlü bir sanatçıya ait bir eserin, tam anlamıyla üslupsal açıdan tutarlı, aynı ölçekteki prodüksiyonu yapmaya çalışılan ilk heykel olduğu düşünülmektedir. Mahdia batığı (İ.Ö. 100) Atina'dan İtalya'ya bir Roma villasını süslemek üzere giden orijinalerin, kopyaların ve ornemaenta örneklerinin iyi bir kesitini verdiği düşünülmektedir. Antikythera gemisi daha fazla oranda kopyayı bu kez Doğu Ege'den İ.Ö. I. yüzyılın ortalarında Roma villalarını süslemek için taşınmaktaydı. Böyle heykel kargolarının geldiği Roma pazarı, Cicero'nun Atticus'a İ.Ö. 60'larda yazdığı erken mektuplarda çok güzel bir şekilde ve detayıyla görülür (Smith, 2002: 263).

Edebi kaynaklar Roma pazarlarını besleyen bu heykel endüstrisinin merkezler ve kişileri belirtmektedir. Kilikia bölgesinde bulunan heykellerin mermer olanları hep dışarıdan gelmiş olmalıdır. Çünkü Kilikia bölgesinde mermer çıkarılmamaktadır. Bu yüzden yerel, kireç taşından yapılmış olan heykeller görülebilmektedir (Koch, 2001: 265).

Bu heykel endüstrisinin İ.Ö.I. yüzyılda üreten heykeltıraşlar Pasiteles ve Arkesilaos iki isim sayılabilir. Pasiteles *Nobilis Opera* kült heykelleri ve klasik eserlerinin örneklerini kopyaladığı düşünülmektedir. Arkesilaos da bu tür bir heykeltıraştır. İ.Ö. 46'da Caesar Forum'unda buluna Aphrodite tapınağı için Venüs Genetrix kült heykelini yapmıştır (Kleiner, 1992: 4).

Kopyaların üretimi şüphesiz pek çok merkeze dağılmıştı. Bir seri halinde ele geçen imzalı eserler dayanarak neo-klasik ürünler ortaya çıkararak ve Romalı pazarı besleyen İ.Ö. I. yüzyıla ait iki önemli kaynak vardır. Pasiteles'in Atina'daki

atölyesiydi. Atina atölyeleri düşünür portrelerinin kopyaları ve Roma villalarını süsleyen küçük süs eşyalarını yapmakla (masa ayağı, heykelcikler v.b.) sorumluydu.

Bunun dışında Belvedere Apollon'u torsosu gibi eserlerde isteğe bağlı olarak yapılabiliyordu. İşte bu kopyaları yapan heykeltıraşlar ile Romalılara portre heykeller, kült tasvirleri ve tarihi kabartmalar yapan heykeltıraşlar İ.Ö. II. yüzyılın sonlarında başlayıp Roma imparatorluğu boyunca Romalı müşterilerine üretim yapmışlardır.

Roma heykeltıraşlığı gerçek portrelerin yaptırılması ve Yunan klasik heykellerinin kopyalarının seri üretim şeklinde üretilmesi bakımından yeni özellikler göstermektedir.

Roma İmparatorluğu döneminde Augustus ile birlikte heykeltıraşlık eserleri boyunca portre ve klasik kopya heykellerin yapımı sürmüştür. Augustus devri sanata asker, politik, sosyal yaşama yönelik heykeltıraşlık eserleri yapımı artmıştır.

Augustus kendi portrelerini eski Yunan eserlerinde olduğu gibi idealist, kusursuz yaşlanmayan birisi olarak göstermiştir. Bu dönemde heykel sanatı yüksek kalitede örnekler vermiştir. Takip eden dönemlerde Augustus devrinde görülen heykel sanatındaki gelişmeler devam etmiştir.

İ.S. II. yüzyılın sonlarında İmparator Hadrianus (İ.S. 117-138) ile birlikte yine bir eski Yunan heykellerine dönüş olmuştur. Bu dönemin Hadrianus portrelerinde görüldüğü gibi bir idealleştirme, tanrısallaştırma görülmektedir.

Hadrianus portrelerinde görülen uzatılmış kıvrırcığa yakın saçlar, sakallı yüz, göz kapaklarının ince işlenmesi ve yumuşak, kaliteli işçilik Hadrianus devri heykeltıraşlık özellikleridir. Bu dönemde klasik Yunan eserlerinin kopyaları çokça yapılmıştır.

Antoninus'lar dönemi Antoninus Pius (İ.S. 138-161) ile başlayan bir dönemdir. Antoninus Pius portrelerinin ilk örnekleri Hadrianus portrelerinde olduğu gibi ince sakalı ve kıvrırcık saçlıdır. Saç ve sakaların içlenişinde matkap kullanımı yavaşça artmaya başlamıştır.

Marcus Aurelius (İ.S.161-180) devri portrelerinde sakallar ve saç biraz daha uzamış, saç ve sakalda görülen kıvrımlar artmıştır. Portrelerde gözler detaylıca işlenmeye başlamıştır. Önceden boya ile gösterilen göz, göz bebekleri, iris bu dönemde kazınarak işlenmiştir. Gözeler, üst göz kapakları yarı kapalı, baygın bakar

şekilde işlenmiştir, göz bebekleri, iris yarım ay şeklinde kazınarak işlenmiştir (Kleiner, 1992: 271). Saçlar ve sakallarda matkapla gölgelendirmeler yapılmış ışık-gölge oyunları sıkça kullanılmıştır. Yüz gibi bölgeler parlatılmış saç sakal gibi bölgeler mat bırakılarak contrast yapılmaya çalışılmıştır. Elbise kıvrımları iyi işlenmiş kıvrımlar arası boşluklar biraz zenginleşmiştir. Antoninus'lar dönemi boyunca bu özellikler görülebilmektedir.

Septimius Severus (İ.S. 193-211) portrelerinde uzun kıvrıkcık saç ve sakal görülmektedir. Bu dönem heykeltıraşlık eserlerinde de contrast yapma oyunları görülmektedir. Saç ve sakalın işlenişinde kullanılan matkap tekniği farklılaşmış bir az kötüleşmiş gibidir. Saç ve sakalda görüle matkap oyukları devam eden çizgiler şeklinde olmayıp, parça parça oyulmuş, dantel biçiminde bir görünüm almıştır. Adana Arkeoloji Müzesi'nde bulunan aslan ve geyik heykelinde aslanın yelesinin işleniş tarzı bu dönem heykeltıraşlık özelliğini yansıtan güzel bir örnektir.

İ.S. III. yüzyıl ile birlikte Roma heykel sanatında gerilemeye başlamıştır. Askerler imparator olmuş, siyasi, ekonomik alanda görülen olaylar sanatı kötü etkilemiştir. Bu dönemde Portreler ve elbiseler gittikçe şematik göstermelik bir şekilde yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ADANA ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDEKİ ROMA DÖNEMİ HEYKELLERİ
KATALOĞU

3.1.KATALOG

3.1.1. Bronz Erkek Heykeli (Resim 1a, b, c, d, e)

Katalog No:1.

Envanter No: 1.13.984

Buluntu Yeri: Adana İli, Karataş (Magarsus) İlçesi'nde denizde bulunmuştur.

Ölçüleri: Yükseklik: 1.73 cm. (kaidesiz 1.45 cm.) Omuz genişliği: 60 cm. Karın genişliği: 44 cm. Kalınlık: 56 cm.

Müzedeki Yeri: 1. Kat, Ara Hol.

Müze Geliş Tarihi: 06.07.1985

Malzeme: Bronz.

Korunma Durumu: Sol kolu, gözleri ve ayakları dizden aşağısı eksiktir. Bunların dışında eser iyi koruna gelmiştir.

Tanımı: Yapımında bronz kullanılmıştır. Gerçek bir kişiyi betimleyen bir eserdir. Şair, politikacı ya da soylu birini betimlemektedir. Heykelin sol kolu, ayakları ve gözleri eksiktir. Sağ eliyle togasının kıvrımlarını tutar bir şekilde cepheden betimlenmiş bir erkek heykelidir. Üzerinde sağ omuzu açıkta bırakılmış, bol kıvrımlı bir himation ile betimlenmiştir. Heykelin portresi kıvrırcık kısa saçlı, kısa sakalı ve bıyıklı gösterilmiştir.

Teknik ve İşçilik: Cepheden, ayakta duran, orta yaşlarında, sağ göğsünü açıkta bırakmış şekilde himation giyinmiş bir erkek betimlenmiştir. Vücut ağırlığı sol ayaküstünde sağ ayak ise himation altında hafifçe öne atılmış şekilde gösterilmiştir. Sağ el himationun kıvrımlarını karın üzerinde tutmaktadır. Eserin baş kısmı oldukça gerçekçi işlenmiştir. Orta yaşlı, kısa saç kesimli ve sert, gerçekçi bir üslubuyla eser Roma portre özelliklerini gösterdiği düşünülmektedir.

Bu tür portre eserler siyasi gücü vurgulamak amacıyla eski Yunan tarzı kıyafet giyimli olarak betimlenmektedir (Ross, 2003: 43). Eserin bu şekilde portre olarak gerçeği, sert bir kişiyi yansıtması siyasi gücünü vurgulama amacıyla yapıldığını düşündürmektedir. (Ross, 2003: 44)

Heykelin khiton veya tuniksiz bir Yunan giysisi olan himation ile tasvir edilen bir Romalıya ait olduğu düşünülmektedir. Erkek figürün sol elinin yanında duruşu Delphi Müzesi'ndeki envanter no. 1819'lu eser gibi olduğu görülmektedir (Flashar ve Von Der Hoff: 1993:117, 407-433; Bieber, 1959: 374-417).

Himation yapılmış olduğu şekilliyle İ.Ö. V. yüzyıl klasik tarzına benzetilmektedir. Himation özellikle imparatorluğun ilk yıllarında Romalı erkekler arasında moda olmuştur ve bu modaya sıradan vatandaşların yanı sıra memurlarda katılmıştır (Çalık, 1997: 205).

Himation İmparator Augustus dönemine kadar gündelik elbise olarak giyiniştir. Toga ise halk karşısına çıkmak için İmparator, imparator ailesi ve memurlar kullanmışlardır. Bununla birlikte bazı memurlar toga ve himation birlikte giymeye devam etmişlerdir İmparator Traianus ve Hadrianus da heykellerinde kendilerini himationlu olarak betimletirmişlerdir (Flashar ve Von Der Hoff, 1993: 117-399; Çalık, 1997: 71).

İzmir Sanat ve Tarih Müzesi'nde bulunan Hellenistik döneme tarihlenen Diomedes'in mezar stelinde ortadaki figürün giyim tarzı bizim eserimle benzerlik göstermektedir (Aybek, 2009: 152). Bu figürün giyim stili bizim eserin giyim tarzına benzemektedir. Figürün vücut ağırlığı sol ayak üzerinde, sağ ayak hafif öne atılmıştır. Kısa kollu khiton ve himation giymiştir. Figürün himationu bizim eserdeki gibi belde kuşak şeklinde yığın oluşturarak bacakları örtmektedir. Sol omuzdan öne sarkan kumaş figürün sağ eli ile toplanmıştır (Aybek, 2009: 152).

Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki bronz heykel Burns ve Özgan tarafından incelenmiştir. R. Özgan heykeli İ.Ö. 57/6 ve 54/3 yılları arasında Kilikia proconsulü olan I. Cornelius Lentulus Spinther'e ait olduğunu düşünmektedir (Burns ve Özgan, 1994: 23, pls. 37-43). Elde olan belgeler ve heykelin fizyonomisi heykelin bu kişiye ait olduğunu düşündürmektedir (Çalık, 1997: 71).

Eserimizde Roma portreciliğinin farklı bir uygulaması görülmektedir. Roma portre heykelciliğinde görülen bu uygulamayla eser farklı değerlendirilebilmektedir. Romalı portre heykel ustaları var olan eski Yunan heykellerini tekrar kullanmışlardır. Var olan eski Yunan heykelinin vücut kısmını almışlar, kafa kısmını ise Romalı bir memur, yönetici, ya da komutan gibi kişilerin portrelerini vücuda yapııştırarak yeni bir portre heykel yaratmışlardır (Smith, 2002: 263).

Yunan himation giyimli olan bizim heykelimizin klasik Yunan özellikleri gösterdiği düşünülmüş ve bu özellikler göz önüne alındığında eser Hellenistik dönemine ait olabileceği düşünülmüştür. (Dillion, 2006: 62). Fakat heykelin baş kısmı Roma dönemi ile portrelerde görülen ve aristokrasi tarafından değerli bulunan ve vakar özellikleriyle eş tutulan sert Roma üslubu ile betimlenmesi başın bir Romalıyı yansıttığını düşündürmektedir (Smith, 2009: 14). Ayrıca boyun kısmında görülen çatlaklar ve izler göz önüne alındığında eserin ikinci bir kullanımı olduğu düşünülmektedir (Lafli ve Feugère, 2006: 24). Bu da bize Roma dönemi özellikleri gösteren başın Hellenistik dönem özellikleri gösteren gövdeye sonradan eklenerek kullanıldığını düşündürmektedir. Tüm değerlendirmeler dikkate alındığında eserin İ.Ö. I. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.Ö. I.yüzyılın ikinci yarısı.

Yayınlandığı Yerler: Burns ve Özgan, 1994: 23, pls. 37-43; Lafli ve Feugère, 2006: 24; Dillion, 2006: 62; Çalık, 1997: 71.

3.1.2. Devasa Zırlı Heykel (Resim 2 a, b ve Resim 45, 46)

Katalog No: 2.

Envanter No: Eski Numara: 1768; Yeni Numara: 395.

Buluntu Yeri: Uzuncaburç (Diocaesaria).

Müzedeki yeri: Bahçede, müze binası girişindeki sağdaki havuz içindedir.

Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: Yükseklik: 207 cm. Genişlik: 110 cm.

Kalınlık; 57 cm.

Malzeme: Mermer.

Koruma Durumu: Eserin kafa kısmı ve kolları kırık.

Eserin vücut kısmında küçük çizikler ve aşınmalar vardır. Diğer kısımlarında kırıklar ve aşınmalar görülmektedir. Aynı bloktan işlenmiş zırlı imparator ya

da komutan heykelinin başı, iki kolu ve göğüsün büyük bir kısmı kırık. Eserin ayakları, sol yanından aşağıya sarkan pelerinin bir kısmı, sağ ayağının yanındaki heykel destek objesi kırık.

Tanımı: Devasa zırlı bir imparator ya da general heykeli betimlenmiştir. Cuirass (zırh) giyinmesi, pelerinli (paludamentum) olması bir imparator veya general betimleyen bir örnek olduğu göstermektedir. Heykelin iki kolu ve ayak parmakları kırılmıştır. Zırhında, karın bölgesinde fiyonk süsleme ve kartal betimlemesi vardır.

Teknik ve İşçilik: Vücut ağırlığını sağ bacak taşımaktadır. Sol bacak ise hafif öne atılmıştır. Sağ kolunu kaldırarak yana doğru açmıştır. Bu duruşuyla hitap eder şekilde “adlocutio” (İnan, 1975: 153) pozunda, kol yukarı kaldırmış olmalıdır. Sol omuz ve kol üzerinde paludamentum görülmektedir. Perge’de bizim eserimizin zırh tipine benzeyen, Septimus Severus’a ait bir eser bulunmaktadır (Resim 45-46).

Paludamentum sol kolun dirseğe kadar örtmekte ve arakaya doğru uzanmaktadır. Bu durumda kol önce aşağı, sonra da dirsekten az veya çok bükülerek öne doğru uzatılmış olmalıdır.

Heykelin normal insan boyutlarından büyük olması (yaklaşık bir buçuk misli büyüklüğü) ve zırhın üzerindeki süslemelere bakıldığından bu eserin bir imparator

onuruna yapıldığı düşünülmektedir. Zırhın (Cuirass) üzerinde süsleme motifi olarak, karın üzerinde grifonlar görülmektedir. Sol karın üzeri paludamentum tarafından kapatılmış olmasaydı grifonun karşısında bir grifon daha görülebilecekti. Alt karın üzerinde ise cepheden gösterilmiş, başını sağa çevirmiş ve pençelerine yıldırım demeti tutan bir kartal betimlemesi görülmektedir. Grifonların üzerinden bir şerit geçmekte ve karın üzerinde bir fiyonk yapmaktadır. Cuirass tek sıra eteklidir ve etek barçalarının ucu püsküllüdür. Tek sıra etekli (pteryges) Perge'deki İmparator Marcus Aurelius'a ait olduğu düşünülen heykelin destek objesi olan zırhın eteğiyle benzerlik göstermektedir (İnan,1968: 22, 23, Levha XIII, Resim 1). Cuirass ile etek birleşim yerinde, pteryges ise yarım daire, iri dilimler şeklinde uzantılar bulunmakta ve bu dilimlerin üzerinde çeşitli hayvan başlarının betimlemeleri olduğu görülmektedir. Etek altında ise tuniğin uzantısı görülmektedir.

Perge'de bulunan Hadrianus'un zırhlı heykelinin tipi ve üzerindeki süsleme elemanları benzerlik göstermektedir (İnan, 1968: 15, 16, Levha VII, Resim 1). Bu tip zırhlı heykeller Antoninius'lar dönemine tarihlenmektedir (İnan, 1968: 19, Levha VII, Resim 1).

Diokaisareia'nın tapınak şehri olması ve imparatorlar adına festivallerin düzenlenmesi burada bulunan tapınaklarda imparatorun kült heykellerinin yapılabileceğini göstermektedir (Topdal, 2007: 31).

Zırhın üzerindeki süslemelere bakıldığında eserin Antoninus'lar veya Severus'lar dönemine ait bir imparatoru temsil ettiği düşünülmektedir. Zırhın üzerindeki süsler, zırhın tipi ve zırhın yüzeyinin iyi bir şekilde perdahlanması da Antoninus'lar dönemi özelliklerindedir (İnan, 1968: 36, Levha XXX, Resim 1).

Heykelin zırhı, zırhın üzerindeki süslemeler, zırhın eteğinin tek sıra olması bakımından Side'de bulunan Hadrianus heykeli ile büyük benzerlik göstermektedir (İnan, 1974: 655- 657, Levha 208).

Vermeule, bu eserin Adana Arkeoloji Müzesi'nin diğer devasa heykel ile aynı döneme ait olarak sınıflandırmıştır (Vermeule, 1959/60: 63, no. 252).

Zırhın üzerindeki süsler, grifon figürlerin duruşu Floranca'daki bir başka Severus'lar dönemi prensi heykeliyle benzerlik göstermektedir (Stemmer, 1978: 67, pls. 42, Res.3; 43, Res.2.) Hatay Müzesi'nde, Antakya'da Seleukeia Pieria'dan bulunan L. Verus'a ait olduğu düşünülen devasa zırhlı heykelin giydiği cuirass tipi

ve eteği benzerlik göstermektedir (Meischner, 2004: 328, Katalog 29, Levha 34, 35). Roma Caesar Forum'daki bir diğer heykel (Stemmer, 1978: 30, pl. 16, Res. 2) Adana'daki heykelin duruş şeklini açıklamamıza yardım eder. Zırh zerindeki grifon başları karşılaştırılabilmektedir fakat bizim eserimizin grifon betimlemelerinin başları birbirine bakmaktadır. Roma'daki zırhlı heykel her bakımdan bizim eserle benzerlikler taşır ve geç Antoninus'lar dönemine tarihlenebileceği düşünülmektedir. (alık, 1997: 208, 209, pl 59 b; Keil ve Wilhem, 1931: 63).

Bu değerlendirmeler heykeli İ.S. II. yüzyılın sonuna tarihlendirdiği düşünülmektedir (alık, 1997: 208, 209, pl 59 b). Vermeule ise heykeli yaklaşık İ.S. 150'den biraz öncesine tarihlemektedir (Vermeule, 1959/60: 63, no. 252).

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın son çeyreği ya da İ.S. 150.

Yayınlandığı Yerler: Keil ve Wilhem, 1931: 63, pl. 33, fig. 100; Vermeule, 1959/60: 63, no. 252; Stemmer, 1978: 30, pl. 16; alık, 1997: 208, 209, pl 59 b.

3.1.3. Devasa Zırhlı Heykel (Resim 3 a, b, c ve Resim 47, 48)

Katalog No: 3.

Envanter No: Eski Numara 926; Yeni Numara: 176.

Buluntu Yeri: Silifke- Taşucu (Holmoi).

Müzedeki Yeri: Müze bahçesinde; giriş kapsının sağ tarafındaki havuzun içindedir.

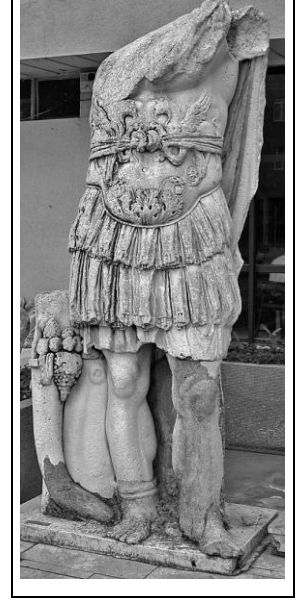
Müze Geliş Tarihi: 1919.

Ölçüleri: Yükseklik: 247cm. Genişlik: 117 cm. Kalınlık: 66 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Heykelin kolları, başı ve ayakları kırıktır.

Tanımı: Zırhlı devasa imparator heykelidir. Cuirass (zırh) giyinmiş, pelerinli olasılıkla Roma imparator heykellerinden

bir örnektir. Bu eser bir imparator kültüne yani bir tapınağa ait kült heykeli olduğu düşünülmektedir. Zırhın karın bölgesinde karşılıklı duran Grifonlar ve alt kısmında akhantus yaprağı süslemeleri vardır. Heykelin sağ ayağına bitişik bereket boynuzu vardır.

Teknik ve İşçilik: Vücut ağırlığı sağ ayak taşımaktadır. Sol ayak hafif öne atılmıştır. Eserin sağ kol eksiktir; fakat sağ kol havaya yana doğru kaldırılmış ve hitap eder şekilde gösterilmiş olmalıdır. Sol kolun kenet yeri görülmektedir. Bu duruşuyla hitap eder şekilde “adlocutio” (İnan, 1975: 153) pozunda, kol yukarı kaldırmış olmalıdır. Sol göğüs ve omuz kırıktır fakat heykelin sol tarafında sırtından sarkan paludamentum görülmektedir.

Bu heykel doğal boyutlarının üzerindedir. Tunik (khiton), lorica (zırhın deri kısmı, etek ve omuz kısmındaki püsküler), cuirass (göğse giyilen zırh) ve paludamentum’dan oluşan askeri üniforma giyinmiştir. Askeri pelerin paludamentum (manto) sol omuzu çevreler ve kolun arkasına doğru düşer. Zırhında karın bölgesinin ortasında karşılıklı duran iki grifon detaylıca işlenmiştir. Alt karın bölgesinde ise yukarı doğru uzanan bir akhantus yaprağı bulunmaktadır ve yaprağın detaylıdirmaları matkapla delinerek yapılmıştır. Lorica (etek) alt alta kayışlarla iki

sıra oluşturmuştur. Zırhın altına giydiği tuniğin eteği uzundur ve zırh eteğinin altından görülebilmektedir.

İki sıra loricalı ve cuirass üzerinde süsleme bulunmayan, erken Roma dönemine ait olduğu düşünülen zırhlı bir imparator heykeli de İzmir Sanat ve Tarih Müzesi'nde bulunmaktadır ve zırh tipi olarak bizim heykelin zırhıyla benzerlik göstermektedir (Smith, 2009: 103).

Heykelimizin devasa boyutu ve zırhındaki süslemelere bakıldığında bu eserin İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısından bir imparator betimlemesi olduğu düşünülmektedir (Stemmer, 1978: 49, 50, 78, pl. 30, Res.1). Bununla beraber üzerindeki zırhtan yola çıkılarak yapılan bu değerlendirme kesin bir tarihleme verdiği düşünülmektedir. Muhtemel bu imparator heykeli Olympia Müzesi'ndeki 149 numaralı ve Antoninus'lar dönemidne ait olan eserle karşılaştırılabilineceği düşünülmektedir (Stemmer, 1978: 78, pl. 30, Res. 1).

Eserin ve sol omuz üzerindeki manto motifinin duruşu da başka bir zırhlı heykel üzerindekiyle benzerlik olduğu düşünülmektedir. Bu örneğin Roma'da, Villa Abamelek'te bulunmaktadır ve Hadrianus dönemine ait olduğu düşünülmektedir (Stemmer, 1978: 50, pl. 31, Res. 1). Vermeule heykeli Romalı heykeltıraşlık özelliklerine dayandırılarak, İ.S. II. yüzyılın ortalarına tarihlendirmektedir (Vermeule, 1959/60: 63, no. 251). Heykelin yapılış stili göz önüne alındığında, Vermeule eseri biraz erkene tarihlediği düşünülmektedir. Belki eserin İ.S. II. yüzyılın sonlarına tarihlemek daha uygun olduğu; fakat Commodus'un hükümdarlığından önceye tarihlenemeyeceği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 209, 210).

Heykelimizin üzerindeki süslemelerin matkapla detaylıca işlenişi ve heykel yüzeyinin perdahlanışına bakıldığında eser Antoninus'lar dönemine ait olabileceği düşünülmektedir. Bizim düşüncemize göre değerlendirmeler ve eserin stil özellikleri dikkate alındığında eserimiz İ.S. II. yüzyılın ikincisi yarısına tarihlenmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısı.

Yayınlandığı Yerler Çalık, 1997: 209, 210, pl 60; Keil ve Wilhelm, 1931: 9, pls. 7 ve 9 figs. 19-20; Vermeule, 1959/60: 63, no. 251; Stemmer, 1978: 78, pl. 30, Res. 1.

3.1.4. Rahip Heykeli (Resim 4 a,b ve Resim 49, 50)

Katalog No: 4.

Envanter No: Yok.

Buluntu Yeri: Viranşehir (Soloi-Pompeipolis).

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonundadır.

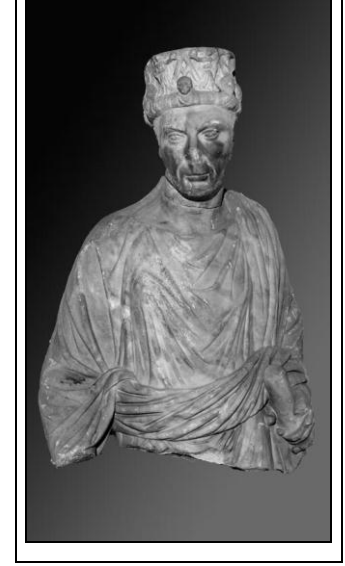
Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: Yükseklik: 98 cm. Baş yükseklik: 34 cm.

Genişlik: 50 cm. Kalınlık: 35 cm. Çapı: 95 cm.

Malzeme: Gri-beyaz mermer.

Korunma Durumu: Tek bloktan yapılmıştır. Eserin sol elinde bir rulo tutmaktadır. Ve bu elde bir parmak kırıktır. Sağ eli ve belden aşağısı eksiktir. Baş boyundan kırıktır fakat daha sonra yapıştırılmıştır. Burun, kaş ve kulaklarda kırıklar vardır.

Tanım: Başlık, tunik ve himation giyinmiş, gerçek bir kişiyi betimleyen erkek heykelidir. Eser bu görünümüyle bir rahibi betimlemektedir.

Teknik ve İşçilik: Eserin başı sertçe sağa dönmüştür. Eser olgun, dinç bir erkeği tasvir eder. Sakalı saçı enseye kadar uzanmaktadır. Konsantre olmuş ve ilgili bir ifadeye sahiptir canlı yüz ve Hellenistik dönem heykeltıraşlığında görülen başın dramatik dönüşü eserde görülebilmektedir (Smith, 2009: 42). Kaşlar çatık, yüzde ciddi bir ifade vardır. Kaşlar ince işlenmiş, gözler göz bebekleri çok ayrıntılı işlenmiştir. Rahip heykellerinin nasıl betimlendiğini anlamak için eserimizi İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunan İ.S. II. yüzyıla tarihlenen rahip heykel ile karşılaştırılacağı düşünülebilir (Resim 49, 50). Eserler karşılaştırıldığında elbise stilleri ve heykellerin duruşları büyük benzerlik göstermektedir.

Baş orta yaşlı bir kişiyi tasvir etmektedir. Saç ve sakal kısa olup ince çizgiler halinde gösterilmiştir. Kaşlar ince, plastik olarak işlenmiştir. Gözbebekleri fasulye şeklinde oyulmuş, ışık yansıma pürüzleri aşırı bir tarzda belirtilmiştir. İrisler gözbebeklerinden biraz daha büyük işlenmiştir. Sakalın şekli ve yüzün işleniş üslubu Gallienus ile ilk Tetrakhi dönemleri arasında tarihlenebilir. Antalya Müzesi'nde bulunan ve Gallienus dönemine tarihlenebileceği düşünülen bir eserle gözlerin ve sakalın işleniş stilli benzerlik göstermektedir (İnan, 1968: 30, Lev. XXIII, Res. 1-2).

Eserimizin baş kısmında görülen dinamik hareket ve meşgul ifadenin bu dikkat çekici birleşimi bir dizi geç dönem Hellenistik portre geleneğinden alındığı düşünülmektedir. Bu stildeki başlar söz konusu dönemde hayırseverlerin yazıtlarında bahsedildiğine göre betimlenen kişinin yoğun sorumluluklarıyla ilgilidir. Göz kapakları da ince işlenmiştir. Heykel yüzündeki kabaca yapılmış olan çentikleme heykelin ikinci bir kullanım yapılmaya çalışıldığını düşündürmektedir. Heykelin başında, yüksek süslü şapka vardır. Eserin giydiği başlığın başının araksında omuzlarına uzanan iki püskülü ve saçağı vardır. Şapkanın önünde beş adet yıprandığı için net seçilemeyen büst vardır. Bunların üstünde "ΓM" arada bir Nike "A" Nike "K" ve "P" harfleri vardır. Başlığında portreler ve globus (küre) getiren Fortuna ya da Roma tanrıçaları betimlenmiştir. Başlığa bakıldığında heykel imparator kültürleriyle ilgili bir rahibe olabileceğini düşündürmektedir. Sol elinde bir rulo tutmaktadır. Sağ eli eksiktir; fakat ileriye doğru uzatılmış olmalıdır. Elbise kıvrımları iyi işlenmiştir. Rahip khiton üzerine himation giyinmiştir. Himation uzantısı karında kıvrımlı tomar yaparak karın üzerinden ve sol kol üzerinden geçip aşağıya dökülmektedir. Bu tip elbise tarzı rahip heykelleri üzerinde görülmektedir (Hallet, 2009: 79).

İnan ve Rosenbaum, yarım olan heykeli İ.S. IV. yüzyılın başına tarihlenmektedirler. Daha sonra eser tekrar ayrıntılı incelenmiş İ.S. 242/4-254/5 yıllarına tarihlenmiştir (İnan ve Rosenbaum, 1966: 204). Frey'e göre Tarsus'ta bulunmuş İ.S. III. yüzyılın ortalarına ait sikkelerin üzerindeki "ΓΓ" göre bu kesin tarihlendirme rahibin tacı üzerindeki "ΓB" yazısından anlaşılmıştır. Frey, diadem üzerindeki "ΓB" harflerin ikinci necorate döneminden yani İ.S. 253 yılından önceye tarihlenebileceğini düşünmektedir (Frey, 1973: 32). R.R.R Smith ise eseri İ.S. I. ya da eken II. yüzyıla tarihlenmektedir (Smith, 1998: 85). Bu tarihlendirmeyi ise eserin eski Roma başlığı ile Hellenistik dönem sivil kıyafeti ile betimlenmesine bağlamaktadır (Smith, 1998: 86). Ayrıca mermerin dikkatlice işlenmesi, gövdeye oturtulan baş ve yüzdeki perdaha bakıldığında İ.S. I. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir (Smith, 2009: 242).

Tarihleme: İ.S. III. yüzyılın İkinci yarısı, 242/4-254/5.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 212, 213, pl. 62a; İnan ve Rosenbaum, 1966: 204, no. 282, pl. 157, Res. 1, 2; Frey, 1982: 32.

3.1.5. Antoninus'lar Dönemi Erkek Başı (Resim 5 a, b ve Resim 51, 52)

Katalog No: 5.

Envanter No: Eski Numara: 2821; Yeni Numara: 696.

Buluntu Yeri: Mersin Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından gönderilmiştir. Silifke (Seleukia) .

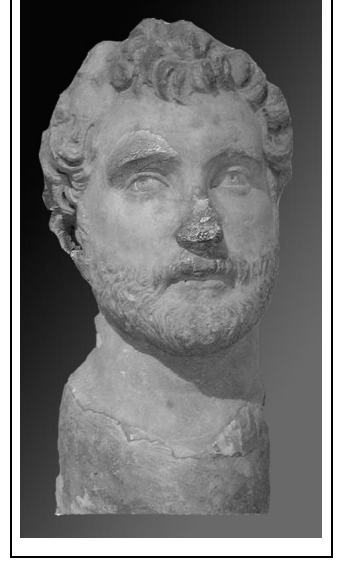
Müzedeki Yeri: Taş eserler salonundadır.

Müze Geliş Tarihi: Mart 1945.

Ölçüleri: Yükseklik: 36 cm. Genişlik: 24 cm. Kalınlık: 28 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Burnunda Küçük bir kırık vardır. Bazı yerlerde küçük kırıklar ve çizikler görülmektedir. Kırık yerler onarılmıştır. Üst dudak ve sağ kaşı kırılmıştır.

Tanımı: Antoninus'lar dönemi imparator portresidir. Baş yetişkin bir erkeğin ilk yıllarını betimlemektedir. Kıvrıkcık saçlı, sakalı ve bıyıklıdır.

Teknik ve İşçilik: Eserin İmparator Marcus Aurelius veya Antoninus Pius betimleyen bir portre olduğu düşünülmektedir.

Eser kıvrıkcık saçlı ve ince sakalı işlenmiştir. Kaşlar yukarı kalkık ve çizgisel işlenmiştir. Göz kapaklar ince işlenmiş ve baygın bakmaktadır. Üst göz kapakları hafif iniktir. Gözlerin ayrıntılı olarak, göz bebekleri oyuk bir şekilde işlenmiştir. Ağız küçük ve dudaklar ince işlenmiştir. Eserin derin oyulmuş kıvrıkcık saçı ve sakalı mükemmel bir ışık-gölge etkisi ile gösterilmiştir. İnce bir şekilde kazınan kaşlar ve adeta canlı gözler ustalıklı yapılmıştır. Ağır göz kapakları altından irislerin dörtte üçü derin bir çizgi ile iri göz bebekleri de bitişik olarak iki oyuk ile betimlenmesi Antoninus'lar dönemi porte sanatının özelliklerini yansıtır (Smith, 2009: 95).

Eserin baygın bakan gözleri genel olarak İmparator Marcus Aurelius portrelerindeki göz şekline benzemektedir. Fakat Marcus Aurelius portrelerinde sakal uzun olarak işlenmektedir. Antoninus Pius ise saçlar alnın yan tarafında uzun bırakılması imparatorun portrelerinde görülen bir özelliktir ve İmparatorun portrelerinde alın geniş yapılmaktadır. Ayarınca Antoninus Pius'un saçları başın yanlarında daha uzun betimlenmiş sakalı ise kısa gösterilmiştir. Marcus Aurelius portrelerinde ise saç daha uzun, kıvrıkcık işlenmiş, sakal da daha uzun betimlenmiştir.

M. Aurelius portrelerinde alın daha dar ve yuvarlak gösterilmekte ve gözler daha baygın bir ifadeyle betimlenmektedir. Eserimiz Perge'deki Antoninus'lar dönemi portresini saç, sakal ve gözlerin işlenişi bakımından benzerlikler görülmektedir (İnan,1968: 20, Levha X, Resim 1, 2).

Bu eser Antoninus Pius' un erken yaşını betimleyen bir eser olduğu düşünülmektedir (Çalık, 1997: 70). İnan ve Rosenbaum portresinin geniş alını, düz ince sakalının işleniş tarzıyla İmparator Antoninus Pius'u betimlemediğini düşünmektedirler (İnan ve Rosenbaum, 1966: 280). Fakat bu değerlendirme Kilikia için erken bir örnektir. Bu portrenin İmparatorun *Croce Greca* tipi olduğu düşünülmektedir (Wegner, 1979: 87-181, pls. 11, Res. 6). Ve bizim portrenin tüm fizyolojik özellikleriyle benzetilebilen bir örneği Atina Ulusal Müzesi'ndeki bulunan Antoninus Pius portresi (Resim 50, 51) olduğu düşünülmektedir (Çalık, 1997: 255, pl 89 b; . Hekler, 1935: figs. 7, 8; Zanker, 1983: pl. 26, Resim 1, 2). Eser Antoninus'lar dönemine ait olduğu kesindir. Ve bizim eserimizle büyük benzerlik göstermektedir. Bu örnek göz önüne alındığında bizim eserimizin Antoninus Pius'a ait olduğu düşünülmektedir.

Portrenin Antoninus'lar döneminin özelliklerini yansıtmaması ve Antoninus Pius'un yüz hatlarının eserimizde görülmesi portremizi İ.S. 138-161 tarihlerine ait olabileceğini düşündürmektedir.

Tarihleme: İ.S. 138-161, II. yüzyılın ortaları.

Yayınlandığı Yerler: Keil ve Wihelm, 1931: 9, pl.10 fig.25; İnan ve Rosenbaum 1966: no. 280, pl.155, Res. 3, 4; Wegner 1976: 96; Zanker, 1983: 21, pl. 13, Res. 3, 4; Çalık, 1997: 255, pl. 89b.

3.1.6. Erkek Büstü (Resim 6 a, b, c ve Resim 53, 54)

Katalog No: 6.

Envanter No: Yoktur.

Buluntu Yeri: Yumurtalık (Aigai).

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonundadır.

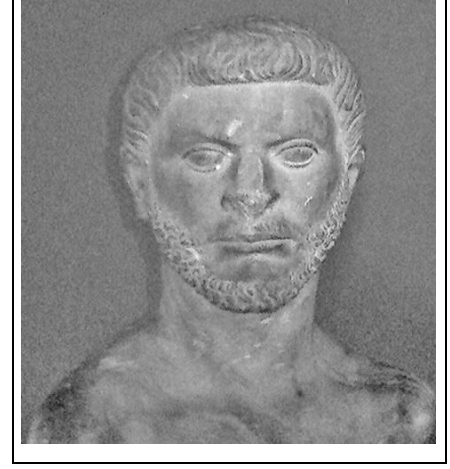
Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: Yükseklik: 48 cm. Genişlik: 37 cm.

Kalınlık: 35 cm.

Malzeme: Kaliteli Beyaz Mermer.

Korunma Durumu: Eserin kırık burnu ve küçük çizikler dışında sağlamdır.

Tanımı: Başını hafif sağına doğru çevirmiş olan büst sakallı ve bıyıklıdır. Saçları kısa ve dalgalı olup alında kâkülle şeklinde dökülmektedir.

Teknik ve İşçilik: Büst orta yaşlarda bir erkek temsil etmektedir. Onun pektoralleri ve omuzları çıplaktır ve hiçbir şey giyinmemiştir. Baş ve saç sert bir şekilde işlenmiş ve saç perçemleri öne doğru düşmüştür. Saç perçemleri düz bir keski ile ayrılmıştır.

Alın saç arasında sert bir çizgi ile gösterilmiştir. Saçın diğer kısımları küçük perçemlerle karışık bir şekilde betimlenmiştir. Portrenin ağzı kapalıdır. Bıyık kısa olarak kalemle çizilerek betimlenmiştir. Sakal normal uzunlukta ve kıvrıktır.

Göz kapakları fazla özenilmeden sert çizgilerle gösterilmiştir. Ayrıca göz bebekleri de işlenmemiş, boş bırakılmıştır (İnan, 1974: 650, 651). İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde bulun Hadrianus başının saçlarının katlar halinde işleniş bakımından bezerlik gösterdiği düşünülmektedir (Aybek, 2009: 97).

Eserin yüzeyi çok iyi işlenmiş ve betimlenmiştir. Büstün çıplak omuzlu olması Yunan kahramanı sitilinde yapıldığını göstermektedir. Bıyık, sakalın ve saç işleniş şekline bakıldığında Hadrianik bir çalışma olduğu düşünülmektedir (Çalık, 1996: 34; İnan, 1974: 650, 651).

Portrenin omuzları çıplak olarkak Yunan kahramanlarının sitiliyle gösterilmesine rağmen eser yerel bir örnektir. Bu büstlerin yüz öğeleri Misis civarında bulunmuş olanlarıkiyle aynı heykeltıraşlık özelliklerini akıla getirdiği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 254, 255).

Eserimizdeki kişi çıplak gösterilmiştir ve yüzü parlatılmıştır. Sakal ayrıntıları kazıyıcı kalemle gösterilmiştir (Çalık, 1997: 254, 255). Eser duruş, yüz hatlarının ve özelliklerinin işlenmesiyle erken Hadrianus dönemine tarihlenebileceği düşünülmektedir. Hadrianus dönemi heykeltıraşlık özellikleri taşıyan eserimiz İmparator Hadrianus'ı betimleyen yerel üretim bir büst olduğu da düşünülmektedir. Fakat saçları hacimli, salyangoz kıvrımları gibi olmaması kesin bir tanımlama yapmamızı güçleştirmektedir. Eserin gözbebeklerinin işlenmeyişi, göz kapaklarının ince verilmesi, saç, sakal tipi Hadrian dönemi portre özellikleri göstermektedir (Kleiner, 1992: 238, 240).

Eserimizin saçının, gözlerinin ve yüzeyinin işlenişine baktığımızda İ.S. II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. 117-138.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 254, 255, pl 89a; İnan ve Rosenbaum, 1979: 267, no. 251, pl. 179.

3.1.7. Çocuk Başı (Resim 7 a, b, c ve Resim 55, 56)

Katalog No: 7.

Envanter No: Eski Numara:1765; Yeni Numara: 393

Buluntu Yeri: Ayaş (Elaioussa-Sebaste).

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonundadır.

Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor

Ölçüleri: Yükseklik: 18 cm. Genişlik: 15 cm. Kalınlık: 15cm.

Malzeme: İyi kristalli beyaz mermer.

Korunma Durumu: Heykelin baş kısmı bulunmaktadır.

Başta küçük kırıklar ve çizikler görülmektedir.

Tanımı: Bir çocuğun betimlediği bir heykele ait baştır. Eser 1215 no'lu esere yapıştırılmıştır.

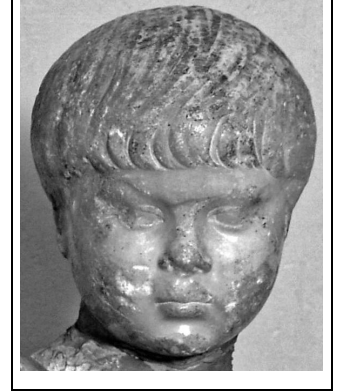
Teknik ve İşçilik: Uzun saç başının önüne doğru düz bir şekilde uzanmaktadır. Saç ayrımları çizikler biçiminde gösterilmiş ve alında kâkül yapmıştır. Eser tombul yanaklı olup yuvarlak bir yüze sahiptir. Gözler küçüktür ve keski ile yapılmıştır. Küçük, pürüzsüz ve yuvarlak bir burnu vardır. Burun delikleri belirtilmiştir. Ağzı küçük bir çıkıntı yaparak gösterilmiştir.

Başın modeli ve genel öğelerine bakıldığında çocuğun portresi Traianus dönemine tarihlenebileceği düşünülmektedir (İnan ve Rosenbaum, 1996: 276). Düz taranmış saçlar Traianus'un birinci (Resim 56) portre modelindeki gibi betimlenmesi ve işlenmemiş olan gözbebeklerinden dolayı Traianus dönemine ait olduğu düşünülmektedir (Çalık, 1997: 76 ve Kleiner, 1992: 208; İnan ve Rosenbaum, 1996: 276). Çocuk portesi, şehir stili (Urban Style) şeklinde modellenmiştir (Çalık, 1997: 76).

Eserin yüzeyi iyice parlatılmıştır. Plastik özellikleri, düz saç, gözlerin işlenişindeki işçiliğe bakıldığında eserin İ.S. II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın ilk çeyreği

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 249, pl 85 b; İnan ve Rosenbaum, 1966: no. 279, pl. 156, Res.1, 2.

3.1.8. Herakles Herme Büstü (Resim 7 a, b, c, d ve Resim 57, 58)

Katalog No: 8.

Envanter No: Eski Numara: 432; Yeni Numara: 126.

Buluntu Yeri: Mersin Ticaret Okulu.

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonundadır.

Müze Geliş Tarihi: Ağustos 1340 / 1924

Ölçüleri: Yükseklik: 47 cm. Uzunluk: 28 cm. Kalınlık: 22 cm.

Malzeme: Beyaz Mermer.

Korunma Durumu: Eserin burunu kırıktır. Yüzünde küçük kırıklar ve çizikler görülmektedir.

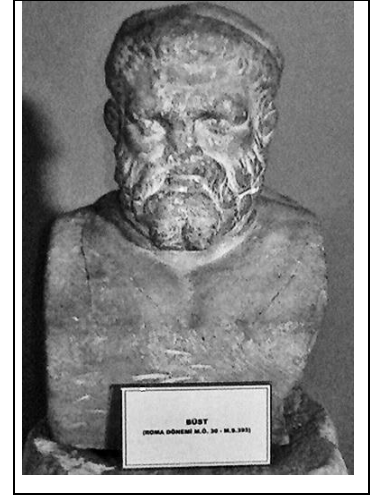
Tanımı: Tek bloktan yapılmış Herme tipi bir eserdir.

Eserin yanlarında kenet delikleri görülmektedir.

Teknik ve İşçilik: Arkaik Çağ'dan itibaren yapımı süreklilik gösteren Herme figürleri antik sanatın vazgeçilmez unsurları arasındadır (Arkaik ve arkaikistik örnekler için bakınız Harrison, 1953: 108, Lev. 40-52). Ağırıklı olarak yaşlı ve genç Hermes'in betimlendiği tiplerin yanında farklı tanrıların, tanrıçaların hatta ölümlü kişiliklerin de herme olarak tasvir edildikleri sıkça rastlanan bir durumdur (Wrede, 1968: 17 vd.).

Eserin saçı iyi işlenmemiş ve detaylandırılmamıştır. Başında bir diadem görülmektedir. Portre ve başlarda görülen bant ve diadem heykelin tasvir ettiği kişinin kral ya da imparator gibi bir yönetici veya bir tanrı olduğunu gösteren önemli atribularadan sayılmaktadır (Aybek 2009: 99). Bu diadem başı sarmaktadır ve başın arkasında düğüm yapıp, uzantıları arkaya sarmıştır. Kıvrıkcık saçları alınla çizgisel olarak birleşmiştir. Gözler derinlemesine işlenmiştir. Gözbebekleri yarım ay şeklinde, irisler detaylı çukur olarak betimlenmesiyle Antoninus'lar dönemi heykeltıraşlık özelliklerini göstermektedir (Smith, 2009: 24). Sakalın gür ve kabarık işlenmesi ve yüz hatlarını özenli verilmesi de Antoninus'lar dönemi heykeltıraşlık özelliklerini yansıtmaktadır (Smith, 2009: 22).

Eserimizin kimi betimlediği konusunda çeşitli görüşler vardır. Gür sakalı ve sert, güçlü boyun adaleleri ve yüz ifadesiyle eser yarı tanrı olan kahraman Herakles'i betimlediği düşünülmektedir.

Side Müzesi'nde bulunan hermenin ağzı ve sakal parçası eserimizin sakal betimlemesiyle bezerlik gösterir (İnan, 1975: 160, Levha LXXXI, Resim 6). Ortadan ayrık gür sakal kalın, kabarık bukleler halinde işlenmiştir. Eserin boyunu kalın ve göğüs kasları kuvvetli betimlenmiştir.

Eski Yunan ve Roma dünyasında Herakles gücün timsali olduğu için sanat eserlerinde, heykel sanatında oldukça yoğun bir şekilde işlenmiştir. Farklı çağlarda Hellenistik dönemde İskender gibi olsun Roma döneminde Commodus gibi imparatorlar olsun kendilerini aslan postuyla betimlettirmelerini kendi heykellerinde ve sikkelerinde sağlayarak kahramana olan hayranlıklarını göstermişleridir.

Kahramanın herme şeklindeki betimlemeleri Ephesos'ta olduğu gibi şehir kapılarında, kütüphanelerde, hamamlarda, villalarda ve çeşitli kamusal yapılarda sıkça görülebilmekteydi. Bizim eserimizin omuzların işlenişinden anlaşıldığına göre bir terminal herme tipinde bir büsttür. Diademiyle yerel bir porte havasındadır ve şehir için tasarlandığı düşünülmektedir (Çalık, 1997: 258). Bizim teminal büstümüzün bir diğer benzeri Atina Agorası'ndaki bir yöneticiye ait olan büste benzediği düşünülmektedir (Harrison, 1953: Res. 25). Bizim eserimizde bu görüşlere göre bir yöneticiye ait olabilir.

Eserin başındaki diadem dikkate alındığında bunun bir entelektüel kişiye, ozan, yazar ya da bir filozofu betimlediği de düşünülmektedir. Bu tip diademli betimlemeler Homeros gibi ozanların ve düşünürlerin portrelerinde görülmektedir (Richter, 1984: 147). İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'ndeki başında diadem bulunan, İ.S. II. yüzyıla tarihlenen Homeros heykeli diadem ile gösterilen ozanların betimlenmesine örnektir (Aybek, 2009: 99).

İzmir Arkeoloji Müzesi'nde İ.S. II. yüzyılın ortalarına tarihlenen, Herakles kafası da diademlidir (Resim 57). Bu diademli baş gür sakalı, bıyığı ve sert yüz ifadesiyle bizim esere benzemektedir. Ve eserin Heraklesin bir betimlemesi olduğu düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın sonları- İ.S. III. yüzyılın başı.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 258, pl. 92 a.

3.1.9. Herakles Herme Büstü (Resim 9 a, b, c ve Resim 59, 60, 61)

Katalog No: 9.

Envanter No: 433.

Buluntu Yeri: Bilinmiyor.

Müzedeki Yeri: Müzenin ikinci katındadır.

Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor

Ölçüleri: Yükseklik: 42 cm. Genişlik: 30 cm. Kalınlık: 20 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Eserin yüzü çok tahrip olmuştur.

Herme olduğu düşünülen eserin alt tarafı, kaidesi yoktur.

Tanımı: Herakles ya da Herakles gibi görünen imparator herme portresidir. Büstün başında omuzlarına kadar kapatan bir örtü bulunur. Büstün yüzü bıyıklı ve sakalıdır.

Teknik ve İşçilik: Aslan postu giymiş Herakles ya da bir imparator (imparator ise Commodus betimlenmesi olabilir) herme tipi bir eserin büstüdür. Eserin yüzü oldukça tahrip olmuştur. Eserde betimlenen kişinin kabarık, kıvrıktır. Eserimizin düz dar bir alına sahiptir. Kaşlar çizgisel olarak hafif kalkmış olarak işlenmiştir. Göz detayları iyi verilmiştir. Üst göz kapakları hafif kapalı betimlenmiştir. Göz bebekleri ve iris işlenmiştir. Eserin ağız hafif açıktır. Bıyık, sakal kıvrık olarak işlenmiştir. Sakal uzun olarak gösterilmiştir. Ve çene altında ortaya doğru kıvrılmaktadır. Saç ve sakal işlenmesinde matkap izleri görülmektedir. Bu özellikler bize eserin Antoninus'lar dönemine ait olabileceğini düşündürmektedir (Aybek, 2009: 97; Smith, 2009: 24). Boyun güçlü bir şekilde gösterilmiştir. Eserin başına giydiği aslan postu boyun arasında boşluk vardır. Tüm bu görünüm, özellikleri İmparator Commodus'un kendi Herakles şeklinde betimleştirdiği büstünün bir benzeri olabileceğini düşündürmektedir. Commodus'un Herakles biçimindeki büstünde aslan postunun işleniş biçimi ve gür sakalı olarak işlenmesi bakımında benzerlikler görülmektedir (Vermeule, 1975: 327; Kleiner, 1992: 275).

Büstümüzün başındaki aslan postuyla çıplak Herakles'i betimlemektedir. Ve aslan postu giyimli Herakles betimlemeleri Nemea Aslanı mitolojisinin açıkça antik dönemlerde ressam ve heykeltıraşlar arasında çok popüler olduğunu

göstermektedir. Bizim eserimizde de görüldüğü gibi kahraman Herakles'in serbest duran heykelleri ve büstleri farklı müzelerde görülmektedir. Roma Ulusal Müzesi'ndeki bir Herakles büstü (Roma National Museum, envanter no. 823) bize aslan postu giyinmiş kahraman Herakles'i nasıl betimlendiğini bize gösteren başka bir örnektir (Giuliano, 1979-95: 352, 353, no. 52, fig. IV, 52).

Epigrafik kaynaklara bakıldığında Herakles Kallinikos kültü olduğu bilinmesine rağmen bunun hiçbir heykel temsili orada bulunmamıştır (Çalık, 1997: 65).

Diğer benzer örnekler: Kafasında aslan postlu ayakta duran diğer bir Herakles örneği (Katalog No. 2462) İ.S. II. yüzyıla tarihlenen ve Kopenhag, Glyptothek Müzesi'ndedir (Poulsen, 1951: 200, 201, no. 270a).

Bu büste benzetilebilen diğer bir frontal yüzlü mermer örnek ise Ostia'dan gelen ve Vatikan Müzesi'nde bulunan 488 envanter numaralı eser olduğu düşünülmektedir (Çalık, 1997: 198-190). Açıkça kahramanın benzer birçok heykel örneği vardır. Eserin üzerinde İmparator Hadrianus portresindeki özelliklere görülmektedir. İ.S. 134-138 yılında Roma'da bulunan bir sikkede, Hadrianus'a boynunun önünde düğümlü ama başı örtmeyen bir aslan botaıyla Herakles gibi gösterilmiştir. Yine aynı dönemde Roma'daki bir bronz madalyon üzerinde İmparator Hadrianus aslan başlığıyla betimlenmiştir (Palagia, 1986: 137-51). Ayrıca bu tip sıkça tiyatro yapılarının bir parçası olarak, plaster şeklinde kullanılmıştır. Yedi adet plaster şeklindeki Herakles büstü Sparta'da bulunmuştur (Çalık, 1997: 189,190).

Eserin yapımında görülen teknik ve işçilik eserin bu dönem ait olabileceğini düşündürmektedir. Antoninus'lar sülalesine mensup olan İmparator Commodus'un Herakles büstüne benzetilebileceği düşünülmektedir fakat yüzün fazla aşınması yüzünden kesin bir tanımlama yapılamamaktadır. Eserin saç ve saklın yapımında görülen matkap kullanım şekli ve gözlerin baygın bakar gibi yapılması yani Antoninius'lar dönemi heykeltıraşlık özelliklerini yansıtan bir büst olması bizim büstümüzün Antoninus'lar dönemine ait olabileceğini düşündürmektedir. Bu dönem içinde İmparator Commodus'un Herakles şeklindeki bir büstünün (Resim 60) bulunması bizim eserimizin de bu büstün varyantı olabileceği düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın sonları.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 189, 190, pl. 49 b

3.1.10. Başsız Erkek Büstü (Resim 10 a, b)

Katalog No: 10.

Envanter No: 179.

Buluntu Yeri: Adana Lisesi'nden getirilmiştir.

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonundadır.

Müze Geliş Tarihi: Nisan 1340 / 1923.

Ölçüleri: Yükseklik: 76 cm. Genişlik: 48 cm.
kalınlık: 27 cm.

Malzeme: İnce kristalli beyaz mermerdir.

Korunma Durumu: Büstün başı kırıktır.
Göğüste ve sol omuzdan sarkan pelerinde

küçük kırıklar ve aşınmalar mevcuttur. Arka tarafında sol alt köşede ve ensede kırıklar görülmektedir. Eserin tüm yüzeyinde küçük çizikler ve kırıklar vardır. Bunun dışında eserde çatlak veya herhangi bir bozulma yoktur.

Tanımı: Büst bir erkeği betimlemektedir. Eserin başı eksiktir. Baş boyundan kırılmıştır. Sol omzundan aşağıya sarkan ve omuzda geniş bir fibula ile tutturulan pelerini vardır. Göğüs bir kaideye oturtulmuştur. Ve kaide ile göğüsün birleştiği yerde bir akhantus yaprağı betimlenmesi görülmektedir. Eser onarım görmüştür.

Teknik ve İşçilik: Heykel baş ve kaide ile birlikte tek bloktan yontulmuştur. Eser büst biçimindedir. Bir erkeğe ait olan eserin sol omzundan sol göğüsün üzerine bir kumaş parçası, pelerin sarmaktadır. Sarkan bu pelerin sol omuz üzerinde büyükçe, yuvarlak bir fibula ile tutturulmuştur. Büst torus-toriskilos-torus şeklinde İonik, oval bir kaide üzerine oturtulmuştur. Ve büstün kaide ile birleştiği yerde bir akhantus yaprağı betimlenmesi vardır. Akhantus üzerindeki detaylandırmalarda Roma İmparatorluğu dönemi heykeltıraşlık işçiliğinde görülen matkap izleri görülmektedir.

Vücudun sadece göğüs ve omuz kısımları betimlenmiştir. Eserin vücut hatlarının, kasların atletik ve sıkı bir biçimde betimlenmesi genç bir erkeğe ya da idealize edilen bir yönetici veya önemli bir şahsiyete ait olduğu düşünülmektedir.

Eserin üzerimde kime ait olduğu ya da kim tarafından yapıldığına dair bir yazı ya da ifade yoktur. Bu yüzden kime ait olabileceği sadece tahmin edilebilmektedir. Ancak eserin kaliteli işçiliğine bakarak bunun soylu, üst tabaka bir kişiye ait olabileceği düşünölmektedir.

Büstün göğsünün geniş işlenmesi ve yuvarla bir kaideye oturtulması İ.S. II. yüzyıl ortalarına tarihlenebilmeyini göstermektedir (Smith, 2009: 12).

Giysinin (Stola) oldukça derin kıvrımları ve yapılışı bakımından Antoninus'lar dönemine tarihlendiği düşünölmektedir (Çalık, 1997: 256, pl. 90 a).

Tarihleme: Antoninus'lar dönemi İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısı.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 77, 256, pl 90 a.

3.1.11. Erkek Büstü (Resim 11 a, b, c)

Katalog No: 11.

Envanter No: Eski Numara:1316; Yeni Numara: 256.

Buluntu Yeri: Charadrus, Charadra (Kaledran).

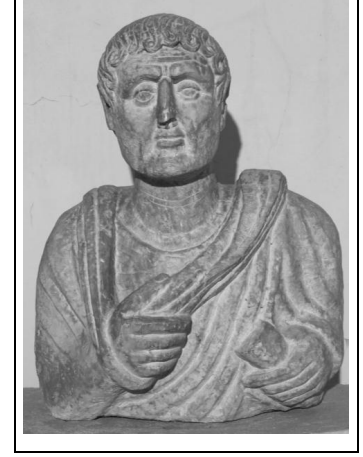
Müzedeki Yeri: Müze ikinci kattadır.

Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: Yükseklik: 50 cm. Genişlik: 40 cm. Kalınlık: 25 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Eserin yüzeyinde çizikler ve küçük kırıklar görülmektedir.

Tanımı: Büstün burnunda kırıklar vardır. Büst uzun saçlıdır. Saçlar alında kıvrımlar yapmaktadır. Büstün kaşları çatık, sert bir ifade vardır. Burunu uzun kemerlidir. Elmacık kemikleri belirgin olup küçük bir ağza sahiptir. İçine bir gömlek, üstünde manto giyinmiştir. Sol el bir (masuscrit), bir (papyrus) rulosu tutmaktadır.

Teknik ve İşçilik: Eser basit işleniş tarzına bakıldığında bir mezar taşı olduğu düşünülmektedir. Eserin bütün detayları çizgisel olarak gösterilmiştir. Saçlar başın üzerinde çizgisel olarak öne doğru uzanıp alında kıvrımlar oluşturmuştur.

Kıvrımların ortasında matkap izleri görülmektedir. Eserin dar bir alına ve uzun bir buruna sahiptir. Çatık kaşları alın çizgileri detaysız bir şekilde gösterilmiştir. Küçük gözleri ve dudakları basitçe çizgilerle gösterilmiştir. Hatların, kasların derinliği gösterilmemiştir. Eserin elbise kıvrımları çizgisel olarak gösterilmiştir. Eser en içte tunik onun üstüne toga giymiştir. Figür sağ el sol göğüs üzerinde elbisenin kıvrımlarını tutmaktadır.

Eserin sol elinde ise bir rulo tutmaktadır. Eser bu duruşuyla Dioskurides tipini yansıtan bir eser olduğu düşünülmektedir (Saraçoğlu, 1997: 33). Genelde erkeklere özgü olan bu tipin, en yalın tanımıyla Delos'lu Dioskurides'in gelenekselleşmiş görünümüdür. Geç Hellenistik Çağ'dan başlayarak yaygınlaşan bu tip, Roma döneminde artarak yapılmaya devam edilmiştir (Saraçoğlu, 1997: 33). Bieber, elbisenin vücuda sıkıca sarılarak betimlendiği bu tipi, gelişim süreci içinde incelemiştir ve Palliatus olarak adlandırmıştır (Bieber, 1977: 133).

Pallium (manto) giymiş figürler Roma döneminde de çok yaygın olarak işlenmiştir. Bu olgu de tipin Hellenistik ve Roma dönemi mezar stellerinde küçük değişikliklerle sürekli devam ettiğini göstermektedir (Saraçoğlu, 1997: 33). Bu tip, mezar stellerinde görüldüğü gibi lahitler ve heykeltıraşlık eserlerinde görülmektedir.

Bu tipin en belirgin özelliği, khiton üzerine giyilen mantonun, kolları da içine alacak şekilde vücudu sarmasıdır. Himation vücudun solundan dolanır ve önde sol omuzdan arkaya atılır. Mantonun sağ omuzdan inen demetli kenarı, sağ kola sarılır ve göğüs üzerinde “V” şeklinde demet oluşturarak, sol omuzdan arakaya dökülür. Göğüs üzerindeki “V” biçimindeki demeti kumaşın sağ elle gergin tutulmasıyla oluşan kıvrımlar, elbise yüzeyini zenginleştirir. Figürün solundan açılarak gelen mantonun ucu, aşağıya sarkan sol kola sarılır ve bileğe dolandıktan sonra, elle tutulur veya serbest bırakılır. Sol kolun hareketi ve elin dışarı uzanmasıyla, göğüs üzerindeki himationun bir bölümü aşağıya çekilir (Saraçoğlu, 1993: 33).

Bu da kolların katı şekilde manto içinde kalmasına neden olur. Aşağıya sarkan sol el genellikle boştur ve dirsekten hafif bükük şekilde vücut ağırlığını taşıyan sol bacak üzerinde durmaktadır. Sağ bacak ise genellikle hafifçe dizden bükülerek yana çıkmıştır. Dioskurides tipinin Hellenistik dönemdeki duruş şeması, Roma döneminde değişikliğe uğrayarak, yöreye ve atölyeye özgü farklılıklar gösterir. Ayrıca Roma döneminde, Dioskurides tipinde toga giymiş erkeklere rastlanır ve kolun hareketiyle elbisenin yapısı birbirine benzerdir.

Tipin öncüleri, İ.Ö. IV. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir ve bunların en erken örnekleri olarak Sophokles ve Aiskhines’in heykelleri gösterilir (Bieber, 1961: 175 vd; Richter, 1984: 74,75). Bu nedenle, tip önceleri Sophokles, daha sonra da Aiskhines olarak nitelendirilmiştir. Sophokles’de vücut ağırlığı dönem stiline uygun olarak sağ bacak üzerine kaydırılmış, sol manto altından kalçaya dayanmıştır (Saraçoğlu,1997: 34).

Orijinali İ.Ö. 320/10 tarihlerinde yapıldığı düşünülen Napoli’deki Aiskhines heykelinde de aynı tip tekrarlanmıştır. Bu esede görülen fark, hareketli bacağın ve diğer küçük ayrıntıların değişmesindedir. Bunun yanı sıra Sophokles’in sağ eliyle, göğsünün ortasındaki kıvrımları dimdik tutmaktadır (Saraçoğlu, 1997: 34).

Bunların dışında diğer erken örnekler, İ.Ö. IV. yüzyıl sonu İ.Ö. III. yüzyıl başı terrakotta figürlerinde görülür. İlk örneklerin bizim incelediklerimizden farkı,

mantonun altında khitonun olmamasıdır. İç giysi Hellenistik dönem ile birlikte işlenmeye başlanmıştır. Her ne kadar bu tipteki yontu ve terrakotta figürlerin ilk örnekleri, İ.Ö. IV. yüzyılın sonları ve II. yüzyılın başlarına tarihleniyorsa da tipin yaygın olarak kullanımı geç Hellenistik dönemde rastlanır (İnan, 1975: 72, resim 24). Özellikle de İ.Ö. II. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkar ve yüzyılın sonuna doğru yaygınlaşarak devam eder. İ.Ö. II. yüzyılda rölyeflerde, İ.Ö. I. yüzyılda heykellerde yaygındır.

Tipin iyi bilinen başka bir örneği de, Dioskurides heykeline benzerliğinden dolayı tarihi tartışmalı, Eretria'lı Genç'tir (Saraçoğlu, 1997: 35). Plautus'un Roma caddelerinde bu tipte betimlenmiş heykellerin varlığından söz etmesi, Dioskurides tipinin Roma döneminde de sevildiğini kanıtlar. İmparator Hadrianus dönemine tarihlenen (İ.S. 117-138), Dioskurides tipindeki Kyrene'den başka bir heykel ise, şimdi British Museum'dadır. Suriye bölgesi'nde de bu tipte betimlenmiş çok sayıda örnek ele geçmiştir (Saraçoğlu, 1997: 34).

Eserimizin basitçe yapılış tarzıyla yerel üretim özellikleri görülmektedir. Eserimiz Khiton üstüne himation giyinmiş olarak betimlenmektedir. Himation kıvrımları sol omuza doğru dikey olarak çıkmaktadır. Sağ kolu mantonu kıvrımına asmıştır ve bu kıvrımları sağ eli tutmaktadır. Sol elinde ise bir rulo tutmaktadır. Kıvrımların çizgisel olarak betimlenmesi, kıvrımların boru gibi gösterilmesi Antoninus'lar dönemi özelliklerini yansıtmaktadır (Saraçoğlu, 1997: 82). Eserin saçlarının altına öne doğru ilerleyip altında salyangoz gibi lüleler yapması, gözlerin badem şekillinde, göz kapakları ise detaya girmeden yüzeysel işlenmesi Antoninus'ların sonu Severus'ların başına tarihleyen özelliklerdir (Saraçoğlu, 1997: 82, katalog no. 175).

Sonuç olarak kökeni oldukça eskilere dayanan İ.Ö. II. yüzyılda yaygın olarak işlenen bir tip olarak değerlendirilmektedir (Yaylalı, 1979: 47). Ancak geç örneklerde, dönemin kendi stiliyle birlikte tarz değişikliklerinin meydana geldiği bilinmektedir. Bunun en güzel örnekleri eserlerimizde ve mezar stelleri üzerinde görülen Roma dönemi betimlemelerdir. Figürlerin çoğunda klasik tipte görülen kıvrım şeması oldukça değişmiştir.

Antakya yöresinde bulunan Roma dönemi stellerine baktığımızda Disokurides tipindeki figürlerin, oldukça rahat bir yapıda, ayakta dururken

gösterilmişlerdir. Figürlerin hareketlerinde ve elbiselerinde ise genellikle gösterilen sahneyi zenginleştirecek bir ifade yoktur. Bu tipte betimlenen çoğu figürün elbisesinde canlı kıvrımlar kaybolmuş ve yerini cansız, şematik olanlar almıştır. Kıvrımların yanlış kullanılması sanattaki bozulma nedeniyle elbiseler büyük ölçüde değişmiştir.

Hellenistik dönemin bol kıvrımlı, yumuşak kumaştan yapılmış izlenimi uyandıran dökümlü elbiseleri erken örneklerde görülebilmektedir. Geç döneme tarihlenen örneklerde ise genellikle bol, dökümlü mantoların yalınlaşmış ve üzeri yiv şeklindeki kıvrımların verilmemesi ve sadece ana hatların çizilmesi stildeki yozlaşmayı göstermektedir (Saraçoğlu, 1997: 35). Bu tür bozulmalar geç antik dönemin eserlerinde görülen stilistik özellikleridir (Saraçoğlu, 1997: 39; Kleiner, 1992: 439). Bizim bu eserimizde oldukça yerel ve şematik olarak betimlenmiştir. Eserimizin göğüs kısmına kadar olması ve arka tarafın oldukça özensiz, işlenmiş olması eserimiz yüksek kabartma, büst şeklinde bir mezar stelli olabileceğini düşündürmektedir.

Bu tür eserlerde erkek khiton üzerine manto giymekte ve elbisenin üstü oldukça zengin bir biçimde gösterilmektedir (Saraçoğlu, 1997: 39). Sağ kol manto altında ve göğüs üzerindedir. Eller manto dışına taşarak himationun kenarında tutar. Duruş şekline bakarak Bieber, bunları Palliatus kümesi içine almıştır (Bieber, 1977: 132, Resim 599 vd.). Bu tipteki örneklerin bazılarında meslek belirten eşyalara rastlanır ve bizim figürümüzde olduğu gibi yazı rulosu tutarlar (Smith, 2009: 79; Saraçoğlu, 1997: 6). Bu şekilde betimlenen heykellerin filozof (Resim 62) veya kültürlü kişilere ait olabileceğini göstermektedir (Saraçoğlu, 1997: 79). İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde bulunan himationlu filozof heykeli buna örnek gösterilebilir (Resim 63). Ve müzede bulunan mezar stelleri üzerinde Disokorides tipinin örnekleri de görülebilmektedir (Resim 62, 63, 64, 65). Bu eser bir mezar taşı olarak kullanıldığı düşünülürse mezar sahibini temsil eden bir betimleme olduğu söylenebilir (Çalık, 1997: 290). Eserin oldukça şematik işlenmesi elbise kıvrımlarının, yüz hatlarının şematik verilmesi (Kleiner, 1992: 404) eseri İ.S. III. yüzyılın sonlarına tarihlenebileceğini düşündürmektedir.

Tarihleme: İ.S. III. yüzyılın sonları.

Yayınlandığı Yer: Wagner, 1976.

3.1.12. Giyimli Erkek Heykeli (Resim 12 a, b, c, d)

Katalog No: 12.

Envanter No: Eski Numara: 13.23.73; Yeni Numara: 7289

Buluntu Yeri: Adana. Satın alma. Kafası 1990 yılında gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonundadır.

Müze Geliş Tarihi: 11.04.1973.

Ölçüleri: Yükseklik 1 87 cm. Genişlik: 64cm. Kalınlık: 42 cm.

Malzeme: Kireç taşı.

Korunma Durumu: Yüzü çok tahrip olmuş fakat ağız, burun, gözler belidir. Boyun kırılmıştır ve sonradan yapıştırılmış. Bazı yerlerde hafif kırıklar vardır. Eserin yüzeyi aşınmıştır ve pürüzlüdür.

Tanımı: Giyimli erkek heykeldir. Ayak bileklerine kadar inen togası vardır. Sağ eli göğsünde sol eli aşağıya sarkmıştır ve ayakları sandalet giyimli olarak betimlenmiştir.

Teknik ve İşçilik: Khiton üzerine himation giymiş erkek heykeldir. Himation bütün vücudu sarmıştır ve kıvrımları sol el üzerinde toplanmıştır. Sağ el ise göğsün üzerinde elbise kıvrımına asılı olarak gösterilmiştir. Sol el ise himationun yukarıya çeker biçimde betimlenmiştir.

Himation “V” şeklinde yaka yapmıştır. Vücut ağırlığı sağ ayak üzerindedir. Sol ayak ise hafif öne atılmıştır. Sol ayağında sandalet giyindiği görülmektedir. Eser Dioskurides olarak bilinen tipte khiton üzerine himationlu, bir eli himationun kıvrımına asılmış şekilde betimlenmiştir (Saraçoğlu, 1997: 33). İ.Ö. IV. yüzyıldan beri bilinen bu tip betimlemeler çeşitli sanat dalarında görülmüş ve Roma döneminde de sevilerek işlenmiştir (Saraçoğlu, 1997: 33). Hellenistik döneminin sonları ile Roma döneminin başlarında çok gerçekçi, elbise detayları vücudun hareketlerine göre işlenmiştir. Fakat daha sonraki dönemlerde gittikçe bol olan elbise kıvrımları daralmış ve elbise kıvrımları şematik, çizgisel olarak işlenmişlerdir. Bu da betimlemelerde canlı kıvrımların kaybolmasına, elbiselerin şematikleşmesine, sanattaki bozulmasıyla elbiselerin değişmesine neden olmuştur (Saraçoğlu, 1997: 36).

Hellenistik dönemin bol kıvrımlı yumuşak kumaştan yapılmış izlenimi uyandıran dökümlü elbiseleri erken döneme ait eserlerde görüldüğü düşünülmektedir (Saraçoğlu, 1997: 36). Eserimizde sağ bacadan başlayıp sol omuzda toplanan diogonal kıvrım şeması görülmektedir. Bu özellik Roma dönemine özgü olup İ.S. I. yüzyılın sonlarında başlayıp İ.S. III. yüzyılın ortalarına kadar görülmektedir (Saraçoğlu, 1997: 33).

Bol kıvrımlı yumuşak sırtlı, dökümlü elbiseler giyen ve mantoları sol omuzdan aşağı inen figürler sol diz altında başlayan elbise kıvrımların paralel olarak sol omuza yükselir. Kıvrım araları derindir. Ve sağ üst gövde sola kıyasla yalındır. Sağ elin yakadaki “V” kıvrımları tutarak hafifçe aşağıya çekmesi, üst giysinin gergin yapısı, sol bacadan sol omuza çıkan paralel kıvrımlar ve sol ayağın çekmesi, sol ayağın hafif öne atıldığında bacakta oluşan gergin yapı erken Roma döneminin özelliklerini yansıtır (Saraçoğlu, 1997: 69, kat. no. 46-67).

İki bacak arasın yoğunlaşan derin kıvrımların araları boştur ve kıvrımlar kaba hareketleri vurgular biçimdedir. Kıvrımların aralarının geniş olması, beli bir noktadan başlayıp bir noktada bitmesi, kabarık saçlar ve gözlerin matkapla işlenmesi Antoninus’lar dönemi heykeltıraşlık özelliğidir (Vermeule, 1967: 277, Resim 148; Saraçoğlu, 1997: 76). Eserin elbise giyim tarzı, eserin sitili Antakya’da bulunan himationlu mezar steli (Saraçoğlu, 1997: Lev. 40, kat. no. 34) ile benzerlik göstermektedir (Meischner, 2004: 333, Levha 40, Katalog 34). İzmir Tarih ve Sanat Müzesi’ndeki Poseidonios’un mezar steli üzerinde khiton üzerine Himation giyinmiş, sağ elini himationuna asmış, sol eliyle baldırındaki elbise kıvrımını çekmekte olan bir eser betimlenmektedir ve genel sahnenin, figürlerin işleniş bakımından Roma devrinin özelliklerini yansıtmaktadır (Aybek, 2004: 148, 149). Elbisenin işleniş tarzı ve heykelin görünümü pallium tipi olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca sol elindeki kırık olan rulo tutmasının yanı sıra Yunan himationu ya da Roma palliumu giyinmesi bu eserin Romalı bir memur olduğu düşündürmektedir (Kleiner ve Kleiner, 1980: 125, pls. 45-5; Bieber, 1959: 374-417). Bu tip eserler imparatorluğun başlarına tarihlenmektedir. Fakat bizim eserimiz yerel eyalet üretimi olduğu düşünülürse biraz daha geç bir tarihe ait olabilir (Çalık, 1997: 216, 217, pl. 64a).

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısı.

Yayınlandığı Yer: Wagner, 1976.

3.1.13. Giyimli Erkek Heykeli (Resim 13 a, b ve Resim 83, 84)

Katalog No: 13.

Envanter No: Eski Numara: 871; Yeni Numara:148.

Bulutnu Yeri: Silifke- Taşucu (Holmoi).

Müzedeki Yeri: Müze giriş salonunda, memur odalarına giden kapının sağ tarafındadır.

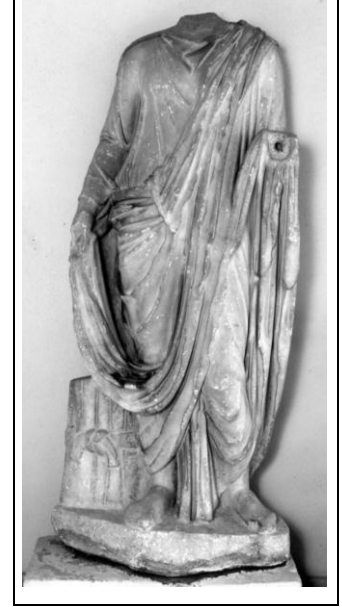
Müzeye Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: Yükseklik: 1.65 cm. Genişlik: 70 cm. Kalınlık: 36 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Baş, dirsek ve sol kolu yoktur.

Tanımı: Toga giyinimli erkek heykelidir. Köşeli ufak bir kaide üstündedir. Üstünde bir manto ve altında gömleği görülmektedir.

Teknik ve İşçilik: Eser toga giymiş bir erkeği betimlemektedir. Heykel rahat bir şekilde, ağırlığı sol ayakta gösterilmiştir. Sağ ayak ise hafif önde gösterilmiştir. Toga bütün vücudu sarmıştır. Toganın altında ise tunik vardır ve tunik eserin sağ tarafından görülmektedir. Eserin sağ tarafında vücut hatları ve göğüs şematik olarak gösterilmiştir. Toganın uzantısı sağ elle tutulmakta ve bu toga uzantısı sol omuzdan karına çapraz olarak inerek sağ dizin üzerinde sinus yani bir kıvrım yapmaktadır.

Giysinin geri kalan uzantıları iki bacağı arasında inmektedir. Bu eserdeki toganın sitili ve işleniş biçimi bakımından Ostia yakınlarında bulunmuş olan Acilia Sarcophagus'undaki (Resim 83) togalı figürlerle benzerlik göstermekte ve İ.S. III. yüzyıla tarihlenmektedir (Kleiner, 1992: 380, 381). Eserdeki figürlerin togaları da bizim heykelimizin togası gibi derin çizgisel kıvrımlara sahiptir. Sinüs (kıvrımlar) diz altında, geniş ve uzun işlenmiştir.

Eser toga giyinmesinin yanında eksik olan sol elinde bir scrinium (kitap) ya da manuscripts (rulo) kutusu olmalıdır. Bu şekilde betimlenmesiyle Romalı bir memur, yöneticiye ait olduğu düşünülmektedir. Ayrıca scrinium (rulo, not defteri) Romalı memurları, yöneticileri rölyefler üzerinde ya da serbest ayakta duran heykellerde gösteren bir özellik olarak kabul edilmektedir.

Bu tip heykeller Goette, tarafından yapılan ve bu heykelin de içinde bulunduğu kendi togatus katalogunda çok güzel incelenmiştir (Bakınız. Goette, 1990: 138).

Eserin ön tarafı arkasına oranla oldukça ayrıntılı işlenmiştir. Heykelin ayakları ayrıntılı gösterilmemiştir. Ayaklarda yumuşak deri ayakkabı giyinimli olarak gösterilmiştir.

Eserin perdeli kıvrımları bakılarak İ.S. II. yüzyıla tarihlendiği düşünülmektedir. Goette ise eserin Antoninus'lar ya da erken Severus'lar dönemlerine tarihlenebileceğini düşünmektedir (Goette, 1990: 138, no. 148).

Çalık'a göre eser İ.S. 170-200 arasına tarihlenmektedir. Bizce eserin elbise kıvrımlarının göstermelik, çizgisel olarak yoğun bir şekilde betimlenmesi İ.S. III. yüzyıla tarihlenebileceğini düşündürmektedir (Çalık, 1997: 215, 216, pl 63 b). Adana Arkeoloji Müzesi'nde bulunan İ.S. III. yüzyılın sonlarına tarihlenen, sütunlu lahitler üzerindeki togalı figürlerin elbise kıvrımlarının işleniş tarzına bakıldığında eserler benzerlik göstermektedir.

Tarihleme: Çalık, yaklaşık İ.S. 170-200 tarihlemiştir; bizce tarih eserin elbise şematizmi göz önüne alınarak İ.S. III. yüzyılın sonu olmalıdır.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 215, 216, pl 63 b; Goette, 1990: 138, no. 148.

3.1.14. Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi (Resim 14 a, b)

Katalog No: 14

Envanter No: 1.19.80.

Buluntu Yeri: Adana, Hacı Ali Salıç hediyesidir.

Müzedeki Yeri: Müze ön bahçede, müze binasının sol taraftaki duvara yaslıdır.

Müze Geliş Tarihi: 13.03.1980.

Ölçüleri: Yükseklik: 121 cm. Genişlik: 40 cm. Kalınlık: 24 cm.

Malzeme: Beyaz mermer.

Korunma Durumu: Baş, ayakları ve kolları eksiktir. Sağ kol dirsekten, sol kol bilekten kırılmıştır.

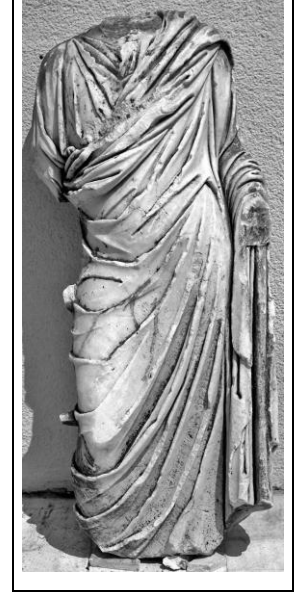
Tanımı: Hiamtionlu heykeldir. Sağ ayak dirsekten ileri doğru

bükülmüş, sol bacağa ağırlık verilmiştir. Sol kol üzerinde zengin elbise kıvrımları mevcuttur. Sol omuzdan sağ böğrüne doğru bol elbise kıvrımları var. Sağ bacağının baldır ve dirsek hizalarından dışa yatay çıkıntılar mevcut.

Teknik ve İşçilik: Bu erkek togatus heykeli erken Hellenistik döneme ait bir Yunan elbisesi giymiştir. Heykel diğer benzerleri gibi toga ya da pallium Roma heykellerin üzerindeki gibi giyinmiştir.

Elbisenin kıvrımları sol omuzda göğsü çapraz keserek sağ koltuk altından geçmektedir. Toga altında tunik görülmektedir. Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki bu figürün sağ omzunda görünen tunik ya da içlik betimlemesi bize Atina Ulusal Müzesi'ndeki genç terakota heykeli anımsattığı düşünülmektedir (Bieber, 1997: 131, figür 589). Eserin elbise kıvrımları ve kıvrımların uzuvlarla bağlantıları Atina Agorası kazılarında bulunan bir torso ile benzerlik göstermektedir (Bieber, 1959: 399, fig. 43 a,b).

Elbise kıvrımlarının geniş aralıklar işlenmesi, kıvrımların yapılışında matkabın yoğun olarak kullanılması, vücut hatların henüz kaybolmamış olması eseri erken Antoninus'lar dönemi özelliklerindedir (Saraçoğlu, 1997: 72; Kleiner, 1992: 310).

Bu torso elbise kıvrımlarını matkapla işlenmesi ve elbise kıvrımlarının derin, aralarının açık verilmesiyle Antoninus' lar dönemine, İ.S. II. yüzyıla tarihlendiği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 213- 214, pl 62b; Saraçoğlu 1997: 33). Eserin elbise kıvrımlarının yapımında yüksek miktarda matkap kullanılmaması ve perdahlanma İ.S. II. yüzyıl teknik özelliklerini yansıtmaktadır (Ross, 2003: 311).

Tarihleme: İ.S. II. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 213, 214, pl 62b.

3.1.15. Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi (Resim 15 a, b)

Katalog No: 15.

Envanter No: 14.13.1973.

Buluntu Yeri: Satın alma; Gaziantep yöresinden, olasılıkla Zeugma çevresinden gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Müze ön bahçesinde, müze duvarına yaslanmıştır.

Müze Geliş Tarihi: 14.04. 1973.

Ölçüleri: Yükseklik: 136 cm. Genişlik: 66cm. Kalınlık: 38 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Baş, eller ve ayakları kırıktır. Eser üzerinde küçük kırıklar görülmektedir. Ayakları bilekten itibaren kırık ve yoktur. Her iki el parmaklarında hasar vardır.

Tanımı: Toga giymiş erkek heykeldir. Sol ayağın bileği hizasında dört köşe bir çıkıntı görülmektedir.

Teknik ve İşçilik: Ayakta duran bir heykeldir. Sol diz hafif dışa doğru ileri şekilde tasvir edilmiştir. Sağ bacak giysinin altında kalmış sağ kol dirsekten göğüs hizasına uzanmış, sol omuzdan gelen elbise kıvrımını tutmakta. Sağ omuz üzerinde sağ kolun üzerine dökülen ve yine sol kolda bol kıvrım yapan bir manto giyimlidir. Mantonun kıvrımları sol elin üzerinden altından aşağıya uzanmaktadır. Figürün elbise kıvrımlar çok kaba ve kat kat işlenmiştir. Sağ ayağın, baldırın himation kıvrımları kat kat gösterilmiştir. Sol kolun uzun kıvrımları koluna dolamış ve uzantısını sol eliyle tutmaktadır. Bu duruşuyla eserin Disokeridies tipinde bir eser olduğu düşünülmektedir (Saraçoğlu, 1997: 33). Himationun kıvrımları plastik değildir. Keskin çizgiler halinde kıvrımlar betimlenmiştir. Vücut hatları, nasıl durduğu mantonun kalınlığından anlaşılamamaktadır. Kıvrımların araları geniş işlenmiştir.

Kolların üst kısımda çizgisel gösterilen kıvrımlar boru gibi gösterilmiştir. Bu özellikler eserimizin Antoninus'lar dönemine tarihlenebileceğini düşündürmektedir (Saraçoğlu, 1997: 76).

Goette tarafından elbise ve heykelin tipi pallaium tipi olarak sınıflandırılmıştır (Goette, 1990: 138). Goette, Roma'da Roma pallaium tipi himationun nasıl giyinildiğini, kolun asılış şekli gibi Roma dönemi himation giyim tarzını bize gösterir (Goette, 1990: 138; Kleiner, 1977: 129, pl. 45, fig. 2). Ayrıca sol elindeki scrinium yanı sıra Yunan himationu ya da Roma palliumu giyinmesi bu eserin Romalı bir memur olduğu düşündürmektedir (Kleiner ve Kleiner, 1980: 125, pls. 45; Bieber, 1959: 374-417).

Eserin şematikleşen kıvrımları ve işlenişine (Kleiner, 1992: 32) bakıldığında eser İ.S. III. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. III. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.16. Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi (Resim 16 a, b)

Katalog No: 16.

Envanter No: 14. 13.73.

Buluntu Yeri: Bilinmiyor.

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonundadır.

Müze Geliş Tarihi: 1973.

Ölçüleri: Yükseklik: 113 cm. Genişlik: 43 cm. Kalınlık: 31 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Kafası boyundan kırılmıştır. El ve ayaklar yoktur. Küçük kırıklar görülmektedir

Tanımı: Himation giyinmiş, erkek heykeli torsosudur.

Teknik ve İşçilik: Khiton üzerine himation ya da pallium giyinmiş ayakta duran erkek heykelidir. Sol ayak ağırlığı taşımaktadır. Sağ ayak biraz öne atılmıştır ve pallium altında

beli edilmiştir. Sağ el göğüs üzerindedir ve pallium altından sağ el de gösterilmiştir. Sağ kol himationun kıvrımına asılmış, bu kıvrımdan çıkan el de himationun kıvrımını tutmaktadır. Himation bol değildir. Sağ kolun altından başlayarak sağ baldırın üzerine doğru kıvrımlar yapmıştır. Bacaklar arasında ise sağ bacağın ileri atılmasıyla oluşan çizgisel kıvrımlar görülmektedir. Bizim bu eserimizin elbise kıvrımlarına benzer bir örnek Hatay Müzesi'nde bulunmaktadır (Meischner, 2004: 333. Levha 40, Resim 1,2). Antakya'da bulunmuş olan bu eserin sağ eli elbise kıvrımına gergin bir şekilde asılmıştır. Sol el ise sol ayağının yanında yer almakta ve elinde bir rulo tutmaktadır. Bizim eserimiz de böyle olduğu düşünülmektedir.

Soldan geçerek sağ kolu saran mantonun kıvrımları çoğunlukla bu toğanın bir stili olan pallius da bulunmasına karşın bu obje genelin dışında vücut ağırlığını sağ ayak yerine sol ayak taşımaktadır (Kleiner ve Kleiner, 1980: 131, pls. 51, 53). İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde bulunan Roma dönemine ait olan Eubulos'un mezar stelindeki himationlu erkek figürünün sağ kolunun himationuna kıvrımına asış şekli ve askıdaki kıvrımlar benzerlik göstermektedir (Aybek, 2004: 148, 149).

Eser duruş stilliyle Dioskurides tipini yansıtmaktadır (Saraçoğlu, 1997: 33). Eserin giydiği himationun daha doğal işlenmesi (Saraçoğlu, 1997: 35; Kleiner, 1992: 240), kıvrımların daha doğal şekil alması ve elbise kıvrımlarının azalması eseri İ.S. I. yüzyılın sonu II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceğini düşündürmektedir (Saraçoğlu, 1997: 72).

Gerçek bir kişiyi betimleyen eserin başı ve kaidesi olmaması heykelin kimi betimlediğini bilmemizi imkânsız kılmaktadır.

Tarihleme: İ.S. I. ya da II. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 217, pl. 64 a.

3.1.17. Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi (Resim 17 a, b)

Katalog No: 17.

Envanter No: Numarasız.

Buluntu Yeri: Bilinmiyor.

Müzedeki Yeri: Müzenin ön bahçesinde, müze binasının duvarına yaslıdır.

Müzeye Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: Yükseklik: 102 cm. Genişlik: 40 cm. Kalınlık: 30 cm.

Malzeme: Siyah mermer.

Korunma Durumu: Baş ve ayaklar eksiktir. Küçük kırıklar ve çizikler görülmektedir.

Tanımı: Giyimli erkek heykeldir. Sağ eli elbise kıvrımına asmış. Sol elinde rulo tutmaktadır.

Teknik ve İşçilik: Tunik üzerine pallium giyinmiş, ayakta duran bir erkek heykelidir. Karakteristik özelliklerine bakıldığında eserin orijinalliği Yunan filozof heykellerine dayandığı düşünülmektedir. Himation bütün vücudu, elleri ve ayakları sarmaktadır. Sol el bir parşömen tomarı tutmaktadır. Bu da bize bu heykelin yazar ya da memur olabileceğini göstermektedir.

Sağ el göğüs üzerindedir ve pallium kıvrımına asılmış olarak betimlenmiştir. Vücut ağırlığı sağ ayak üzerine verilmiştir. Sol ayak biraz öne çıkarılmıştır. Sol diz himtion altından görülebilmektedir.

Eserimiz Hatay Müzesi'nde bulunan pallium giymiş olan eserle benzerlik göstermektedir. Sağ kolun asılması ve elbisenin gergin şekli ve kıvrımların derinliği, kıvrımların işleniş biçimi bakımından benzerlik göstermektedir. Ayrıca elbisenin bacak arsında yaptığı derin çizgisel kıvrımlara bakıldığında da benzerlikler görülmektedir. Elbise ve heykelin tipi pallium tipi olarak sınıflandırılmıştır. (Meischner, 2004: 334, Levha 41, Resim 1, 2).

Ayrıca sol elindeki scrinium yanısıra Yunan himationu ya da Roma palliumu giyinmesi bu eserin Romalı bir memur olduğu düşündürmektedir (Kleiner, 1980: 125, pls. 43-45).

Bu tip eserler imparatorluğun başlarına tarihlenmektedir. Fakat bu eser yerel eyalet üretimi olduğu düşünülürse biraz daha geç bir tarihe ait olabilir (Çalık, 1997: 216-217, pl 64a).

Elbise kıvrımlarının doğal verilmesi, kıvrımların derin işlenmesi eserin Hadrianus dönemi sonları Antoninus'ların (Kleiner, 1992: 240-283) başlarına tarihlenebileceğini düşündürmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın başları.

Yayınlandığı Yerler: Yayınlanmamıştır.

3.1.18. Giyimli Kadın Heykeli Gövdesi (Resim 18 a, b)

Katalog No: 18.

Envanter No: Eski Numara:175; Yeni No: 67.

Buluntu Yeri: Adana Polis Dairesi'ndendir.

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonundadır.

Müze Geliş Tarihi: Nisan 1340. Nisan 1924.

Ölçüleri:Yükseklik: 1.33 cm. Genişlik: 50 cm. Kalınlık: 29 cm.

Malzeme: Gri kristali mermer.

Korunma Durumu: İki kolu, başı ve ayakları kırıktır. Arkası, yassı ve gayri muntazamdır. Üzerinde çatlaklar mevcuttur.

Tanımı: Heykel himation giyinmiş bir kadın betimlemesidir.

Teknik ve İşçilik: Heykel khiton ve himation giyinmiş olarak betimlenmiştir. Himation diogonal bir şekilde gösterilmiştir.

Himation sol omuz üzerinden geçmektedir. Khiton ve himation çok hafif bir dokuya sahiptir. Vücut hatlarının ve vücuda uyum sağlayan elbise kıvrımları görülebilmektedir. Üsteki himation sol omuzdan başlayıp göğsü çapraz geçip sağ baldırın üzerinden arkaya dolanmaktadır. Elbise kıvrımları bacak arasında tomar yapmıştır. Vücut ağırlığı sağ ayak üzerindedir. Sol ayak hafif ileri atılmış ve elbise altından diz görülebilmektedir. Elbise fazla kıvrım yapmamış, çok fazla bol değildir. Fakat gösterilen işçilik detaylandırma Hellenistik dönem heykeltıraşlık tarzını yansıtmaktadır. Bu nedenle eser Roma İmparatorluğu'nun ilk dönemlerine, İ.S. I. ya da II. yüzyıla ait olabileceği düşünülmektedir (İnan, 1975: 112; Aybek, 2004: 59). Eğer bir tanrıçaya benzetilmeye çalışılırsa diğer alternatifler karşın bu eser Demeter, Persephone ya da Hygieia olabileceği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 142). Fakat bu tanrıçaların göstergeleri olmadan bu eserlerin kesin olarak tanımlanamamaktadır.

Bu eserin elbise stiliyle karşılaştırılabilecek bir heykel Kadıköy'de bulunduğu ve bu eserin I. ya da II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceği düşünülmektedir (Wiesbaden, 1976: 40. no. 92, pl. 11, fig. 55-57; Çalık, 1997: 141, 142, pl. 19b).

Tarihleme: İ.S. II. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Linfert, 1976: 40, no. 92, pl. 11, fig. 55, 57; Çalık, 1997: 141, 142, pl 19 b.

3.1.19. Giyimli Kadın Heykeli Gövdesi (Resim 19 a, b)

Katalog No: 19.

Envanter No: Eski Numara: 869; Yeni No: 146.

Buluntu Yeri: Silifke-Taşucu (Holmoi).

Müzedeki Yeri: Müze ön bahçesinde, ofisin duvarına yaslıdır.

Müze Geliş Tarihi: 1927.

Ölçüleri: Yükseklik: 1.50 cm. Genişlik: 66 cm. Kalınlık: 44 cm.

Malzeme: Siyah Mermer Heykel.

Korunma Durumu: Baş kolları, ayakları yoktur.

Tanımı: İsis rahibesi heykeli olduğu düşünülmektedir. Elbisesi eserin İsis rahibesi betimlemesi olduğunu düşündürmektedir.

Teknik ve İşçilik: Kalın, bolca kenarları saçaklı bir manto

göğüsün üstünden bağlanmış ve mantonun kıvrımları karnın ortasında bir saçak gibi sarkmaktadır. Heykelin yükünü sol ayak taşır şekilde gösterilmiştir. Sağ ayak ise öne atılmış şekilde gösterilmiştir.

Eserin elbisesinin bu şekilde betimlenmesi Hellenistik ve Roma dönemlerinde görülen tanrıça İsis heykelleri betimlemelerinin bir özelliğidir. Eserin Mısır kostümü giyinmesi ve bu kostümün göğüs ortasında düğümle bir nudus oluşturması İsis heykellerinin betimlenmesinin bir özelliğidir (Daniel, 2007: 238). Ancak Walters, bu tip elbise giyinmiş olan heykellerin ölmüş kadınları betimlediğini düşünmektedir (Walters, 1988: 5, 6; Kült ve tanrıçanın tasvirleri için bakınız. Witt, 1977; Dunand, 1973: 10; Tran Tam Thin, 1973 ve Heyob, 1975). Bu heykel ile ilgili özellikle sikkeler üzerindeki buluntular, sıkça Seleukeia ad Kalykadnos'taki İsis kültüne işaret ettiği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 131, 132; Dunand, 1973: 7-10). Sonuç olarak, bir tanrıça ya da onun rahibelerinden birini temsil etmediği takdirde, bu tanrıça kıyafetleri içinde bir kadın betimlemesi olduğu düşünülebilmektedir. Elbisenin kıvrımlarında matkap izleri görülebilmektedir. Elbiseni bu şekilde kıvrımlar yaprak doğal işlenmesi (Kleiner, 1992: 256) eseri İ.S. II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceğini düşündürmektedir.

Tarihleme: İ.S. I. yüzyıl sonları ya da II. yüzyıl başları.

Yayınlandığı Yerler: Keil and Wilhem 1931: 9, pl. 9, fig. 21; Çalık, 1997: 131, 132, pl. 14 a.

3.1.20. Aphrodite Genetrix Heykeli (Resim 20 a, b, c ve Resim 87, 88, 89)

Katalog No: 20.

Envanter No: Eski Numara: 1213; Yeni No: 214.

Buluntu Yeri: Gaziantep Milli Eğitim Müdürlüğü'nden getirilmiştir.

Müzedeki Yeri: Müze giriş katındadır.

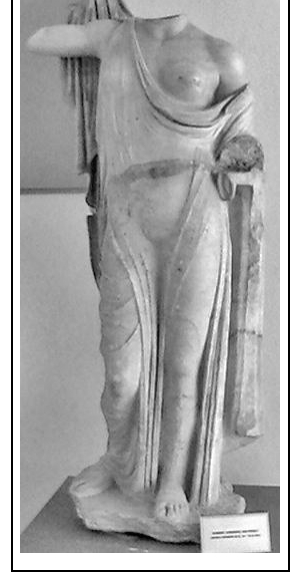
Müze Geliş Tarihi: 21.3.1931.

Ölçüleri: Yükseklik: 1.22 cm. Genişlik: 48 cm. Kalınlık: 32 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Heykelin başı, sağ kolu dirsekten, sol eli ve arkasındaki örtünün bazı kısımları eksiktir.

Tanımı: Venüs/ Aphrodite heykelidir. Belden aşağısı 1931'de belden yukarısı 1941'de bulunmuştur. Elbise şeffaftır ve vücuda yapışmış, sol göğüs açıktır. Baş ve kolları yoktur. Sağ ayağını dizden kırarak geriye atmıştır.

Eser Aphrodite Frejus tipinin bir kopyasıdır. Bu tipin temeli Roma, Julia Forumu'nda, Venüs Tapınağı'ndaki Venüs Genetrix heykeli modeline dayanmaktadır (Çalık, 1997: 50, 110, 111, pl. 1a).

Roma imparatoriçeleri bazen kendi heykellerinin vücutlarını Aphrodite Genetrix heykelleri gibi Romalı heykeltıraşlara yaptırmışlardır. Fakat çıplak olan göğüs kapatılmış ya da düzleştirilmiştir (Çalık, 1997: 50.)

Teknik ve İşçilik: Heykel kaide üzerinde ayakta duran genç bir kadını betimlemektedir. Vücut ağırlığını sol bacak taşımakta, bu tarafa kalça kavisi abartılı bir şekilde dışarı doğru çıkartılmıştır. Sağ bacak serbest olarak dizden bükülerek geri çekilmiştir. Sağ kol dirseğe kadar sağlamdır. Eserin diğer tiplerine bakıldığında eserimizin sağ el bilekten dikey bir açı ile bükülerek dikey bir şekilde yukarı doğru kaldırılmış ve arkadan gelen mantonu ucunu tutuyor olmalıdır.

Sol kol vücuda yapışık, aşağıya doğru sarkmakta, sonra dirsekten bükülerek öne uzatılmaktadır. Eserin sağlam örneklerine bakıldığında eser elma uzatıyor olmalıdır. Arkadan gelen mantonun diğer ucu kolun üzerinden atılmıştır.

Tanrıça uzun ve vücuda sıkıca sarılmış bir khiton giymektedir. Giysinin sol omuzu kolun üzerine kayarak göğsü açıkta bırakmaktadır. Vücut şekilleri dışarıya

yansımaktadır ve elbise kıvrımları vücut hatlarına göre şekil almıştır. Gösterilişli ve şeffaf Khiton bize vücut hatlarını ve detaylarını göstermektedir. Omuz üzerinden kayan khiton band şeklinde kıvrılmış ve göğüsün altında iki kat oluşturmuştur. İki bacak arasında paye gibi khitonun hâkim kıvrımları kaideye dek inmektedir. Sağ bacakla itilen kıvrımlar üç hat halinde bacak arasında toplanmaktadır. Sol bacak öne atılmış ve bacak elbisenin altından bütün hatları görülebilmektedir. Eserin ön kısmı çok güzel işlenmiştir fakat arkası öne göre biraz kaba işlenmiştir. Kıvrımlar ana çizgiler halinde verilmiştir.

İki bacak arasında toplan çigilerle betimlenen bu tip Aphrodite heykellerinin geç örnekleri Aphrodite Fréjus olarak bilinmektedir (Bakınız. Brinke, 1991; Harcum, 1927: 144). Bu tip Roma'da Heykelin antik çağda çok sevilen Aphrodite Venüs Genetrix tipindedir. Ayrıca bu tipin orijinalinin pek çeşitli devire ve sanatçıya mal edilmiştir (Harcum, 1927: 145).

Eserin orijinalinin genellikle İ.Ö. V. yüzyılın son 20 yılında meydana geldiği ve Alkamenes'in bir yapıtı olduğu düşünülmektedir (İnan, 1975: 39). Çeşitli araştırmacılara göre ise eserin orijinalinin Kallimakhos tarafından yapıldığını söylemişlerdir. Eserin Hellenistik dönemde kopya edildiği ve çeşitli değişiklikler yapıldığı söylenmektedir (İnan, 1975: 39).

Forum Julia'daki Venüs Tapınağı'nın kült heykeli olan Venüs Genetrix modeli temel alınarak yapılmıştır. Bu Venüs heykeli tipi İ.Ö. 46'da Sezar'ın forumu için Venüs Genetrix'in heykelini Arkesilaos isminde bir heykeltıraş yaptığı Plinius tarafından söylenmektedir (Smith, 2002: 264; Vermeule, 1968: 185).

Bu Aphrodite heykeli tipi Roma sikkeleri üzerinde bir eli omzun üzerinde, diğer elinde ise elma tutar biçimde betimlenmiştir. Bu betimleme Paris'in kararı mitini göstermektedir. Bu tipin orijinali diğerlerinin onu Callimachus ya da Agoractius ile ilişkilendirmesine rağmen Furtwangler, tarafından Alkamenes'in bahçelerindeki Aphrodite gibi isimlendirilmiş olduğu söylenmektedir (Todisco, 1993: no. 15). Aphrodite' nin bu tipi imparatoriçe ve soylu kadınların portre heykellerinin vücutlarına model olmuştur fakat bazen açık olan sol göğüs kapalı yapılmıştır (Vermeule, 1968: 186).

Eserin bir varyasyonu İzmir Tarih ve Sanat Müzesi koleksiyonunda bulunmaktadır (Resim 87). Ve bizim eserimizle teknik ve işçilik bakımında benzerlik göstermektedir.

Adana'daki bizim Aphrodite Genetrix heykeli örneği sitil açısından Louvre Müzesi'ndeki Aphrodite (Frejus) ile benzerlik göstermektedir (Bieber, 1977: 23). Frejus repliği Augustus devri klasisizmi üslubunda yapılmış olduğu düşünülmektedir (İnan, 1975: 39).

Eserimizi Frejus örneği ile karşılaştıracak olursak mantonun uzanışı ve sol kol ileri uzatılış şekli Paris'te bulunan eser (Resim 89) ile benzerlik gösterdiği düşünülmektedir. Paris'teki sağlam örnekte arkadan gelen manto, kolun yukarı kısmını örtmez ve bileğe dolanarak aşağıya doğru dökülmektedir. Ve bizim eserimizde bu şekilde olduğu düşünülmektedir.

Eserin elbise kıvrımlarının çok az olması, ince çizgiler halinde gösterilmesi elbisenin işleniş tarzı Antoninus'lar (İ.S. 138-192) dönemi heykeltıraşlık özelliklerini yansıttığı düşünülmektedir (Çalık, 1997: 114).

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısı.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.21. Eros Heykeli (Resim 21 a, b, c)

Katalog No: 21.

Envanter No: Eski Numara: 3844; Yeni Numara: 1001.

Buluntu Yeri: Tarsus İstasyonu çevresinde, Ahmet Tekeli'nin bahçesinde bulunmuştur.

Müzedeki Yeri: Taş eser salonu.

Müze Geliş Tarihi: 24.09.1958.

Ölçüleri: Yükseklik: 60 cm. Genişlik: 29 cm. Kalınlık: 16 cm.

Malzeme: Beyaz mermer.

Korunma Durumu: Eserin sağ kol, dirseğin yukarısından, bacakları diz üzerinden kırıktır.

Tanımı: Eros heykelidir. Sırtında bir sadak taşımaktadır.

Teknik ve İşçilik: Vücut ağırlı sol bacak üstündedir. Sağ bacak öne doğru atmıştır. Sol elinde bir kuş tuttuğu bileği

üzerindeki kuş kuyruğundan anlaşılmaktadır. Eserin başı sağa dönüktür ve eser uzaklara bakar bir şekilde tasvir edilmiştir. Yüzüne baktığımızda gözü, burnu, kapalı olan ağız ve yanakları iyi betimlenmiştir. Saçların yatık olarak işlenmesi adeta kabartma hissi verir. Sivri uçların şekillendirilmesi ve başın yapılış üslubu Side Müzesi'ndeki Eros başıyla benzerlik göstermektedir (İnan, 1975: 158, Levha LXXX, Resim 3).

Bizim Eros heykelimizin başı Lysippos'un yapıtlarıyla ilişkilendirilebileceği de düşünülmektedir. Lysippos'a mal edilen, yayını geren Eros heykeli ile aralarında büyük benzerlik olduğu düşünülmektedir. Başın kavisli ve alnın yüksek konturlu oluşu da Lysippos'un yapıtlarına yaklaştırdığı düşünülmektedir (İnan, 1975: 158, Levha LXXX, Resim 3).

Eros heykeli bir hareketlilik halinde, avlanırken gösterilmiştir. Heykel sadakla ve kırık olan sol kolunda olasılıkla bir kuş tutmaktadır. Burada aşk tanrısı bebek gibi yapılmıştır. Betimleme açısından Centocelle tipiyle karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 63).

Heykelimiz İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki kuş tutan bronz bir Eros heykeli vücuduyla karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 177, 178, pl 42a). Özellikle figür parçaları ve vücut şekli ile bezerlik göstermektedir.

Eserleri ilk olarak Silifke'den, ikinci olarak da Tarsus'tan geldiği bilinmektedir. Bu Eroteler (Cupid'ler ya da Putti olarak bilinen) diğer Eros tiplerinden farklıdır ve kısa saçı, yuvarlak yüzü ve daha birçok ögesiyle benzerlerinden daha bebeksi görünmektedirler. Bizim eserimiz bu tip Eros'lar ile benzer olduğu düşünülmektedir.

Heykelimizin beden ve uzuvları iyice parlatılmıştır. Genel görünümüyle eser İ.S II. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 177, 178, pl 42a).

Eserin yüzün ve gözlerin işlenişine bakıldığında, gözle kapaklarının ince işlenmesi ve gözlerin için yüzeysel işlenmesi (Kleiner, 1992: 248) eseri İ.S. II. yüzyılın başına tarihlenebileceğini düşündürmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın başları.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 177, 178, pl. 42a.

3.1.22. Eros Heykeli (Resim 22 a, b ve Resim 72, 73)

Katalog No: 22.

Envanter No: Eski Numara:1215; Yeni Numara: 216.

Buluntu Yeri: Gaziantep'ten gönderilmiş.

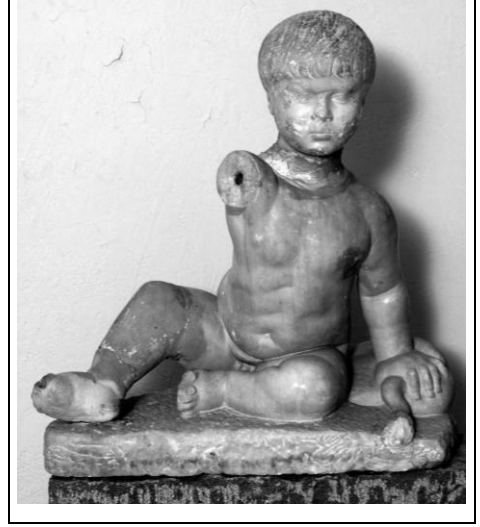
Müzedeki Yeri: Taş eserler salon.

Müze Geliş Tarihi: 21.03.1931.

Ölçüleri: Uzunluk: 53 cm. Kalınlık: 6 cm. Yükseklik: 62 cm. Kaide genişliği: 36 cm.

Malzeme: Beyaz kristali mermer.

Korunma Durumu: Baş, sağ kolu, sağ bacağı, sol ayakucu yoktur. Kazın başı eksiktir.

Tanımı: Kaz tutan Eros heykelidir. Bir kaide üzerine oturmuş ve sol elini bir kazın üstüne dayamış vaziyette betimlenmiştir. Sonradan eser baş olarak 1765/ 393 envanter numaralı çocuk başı monte edilmiştir. Bu baş vücuttan daha yaşlı bir çocuğa ait olduğu anlaşılmaktadır.

Teknik ve İşçilik: Çıplak bir Eros betimlenmiştir. Eros sol kalçası üzerine oturmuştur. Sol elin altında bir kaz tutmaktadır. Bu şekilde vücut ağırlığı sol tarafa verilmiştir. Sol ayağı kendine doğru çekmiş, sağ ayağını sağa doğru açmıştır. Sağ kolunu omzun duruşundan anlaşıldığı kadarıyla yukarı kaldırmış olduğu düşünülmektedir.

Bizim bu eserimize benzeyen ve İ.S. II. yüzyıla tarihlenen bir Eros heykeli İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde bulunmaktadır (Aybek, 2009: 58). Bu eser de bizim Eros gibi oturmakta sol elinde bir kaz tutmaktadır. Baş ise sağa hafif dönük yukarı bakar şekilde bir şeye uzanır gibi gösterilmiştir (Resim 72).

Bu tip Eros heykelleri en iyi örnekleri Yunanistan ve İskenderiye'de Hellenistik dönem boyunca üretilmişlerdir (Çalık, 1997: 185).

Elinde kuş tutan çocuk heykellerinin örneklerini Leyden Müzesi'nde görülebilmektedir (Özgan, 1979: 39-45, pls. 6-9).

Bu tip Eros heykelleri çeşitli hayvanlarla oynarken görülmektedir. Bu hayvanlar kaz, güvercin, horoz gibi hayvanlardır. Ve villa gibi hamam gibi yapıları süslemektedirler (Appleton, 1987: 344, fig.17). Eserin teknik ve işlenişine bakıldığında parlatılmış yüzeyi ve yumuşak dokusu (Aybek, 2009: 58) eseri İ.S. II. yüzyıla tarihlenebileceğini düşündürmektedir.

Tarihleme: İ.Ö. II. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Eserin portresi için: Çalık, 1997: 249, pl 85b. Kalan kısmı yayınlanmamıştır.

3.1.23. Eros Heykeli (Resim 23 a, b ve Resim 66, 67, 68, 69)

Katalog No: 23.

Envanter No: Eski Numara: 2466; Yeni Numara: 528.

Buluntu Yeri: Adana Halkevi'nden gelmiştir.

Müzedeki Yeri: Müze giriş katında, sağ taraftadır.

Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor

Ölçüleri: Yükseklik: 90 cm. Kalınlık: 17 cm. Genişlik: 45 cm. İki kolu arası: 55 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Baldırından aşağısı, ayakları ve sağ kolu dirsekten yoktur.

Tanımı: Eros heykelidir. Sol elini arkasına, kalçasına koymuştur. Saçları uzundur ve lüle yaparak omzuna kadar inmektedir. Yüzde tebessüm eden bir ifade vardır. Ağzı hafif aralık betimlenmiştir.

Teknik ve İşçilik: Heykel ayakta durmaktadır. Eros uzun, kıvrırcık saçlıdır ve başı hafif sağa dönük betimlenmiştir. Eros'un yüzünde hafif bir gülümseme vardır. Eros'un sol bileği sol belin üzerine atılmış, dinlenir bir pozisyonda gösterilmiştir.

Uzun kıvrırcık saç arkaya uzanmaktadır. Yüz ifadeleri kusursuzca ve idealist bir şekilde gösterilmiştir. Burun delikleri ve dudak aralığı matkapla yapılmıştır. Dudak aralığı ve belirgin yanaklar gülümseyen, mutlu bir yüz ortaya koymuştur.

Yuvarlak detaylı işlenmiş bir yüze sahiptir. Gözler ise detaylı işlenmiş, göz bebekleri ve iris detaylandırılmıştır. Göz kapakları kısık, baygın bir bakışa sahiptir.

Gözlerin bu şekilde işlenmesi Antoninus'lar dönemi heykeltıraşlık özelliklerini göstermektedir (Smith, 2009: 13). Eserin yüzün, saçın işlenişi ve ifade bakımında İzmir Sanat Ve Tarih Müzesi'nde bulunan uyuyan Eros'un yüzü ve Eros başı ile benzerlik göstermektedir (Aybek, 2009: 66, 67).

Eserin benzer varyasyonları Side Müzesi'nde görülebilmektedir (İnan, 1975: 150, 151; Lev. LXX, Res. 4,6). Figürün duruş vücut oranları, uzun saçlı olması bakımından benzerlik bulunmaktadır.

Eros Centocelle tipini değişiklikliler uğrayarak Romalılar zamanında çok tutulmuş olduğu ve hatta ölüm tanrısı Thanatos'a uyarlanarak Eros'ların ölümle ilişkilendirildiği düşünölmektedir (İnan, 1975: 150). Tipin orijinalinin İ.Ö. IV. yüzyıl Polykleitos örnekleri ile ilgili olduğu, Peloponnesos ekollerinden mal edildiği düşünölmektedir (İnan, 1975: 150).

Eros'un bu tipini Adana Arkeoloji Müzesi'nde bulunan lahitlerde çelenk taşıyıcı olarak görölmektedir (Çelik, 2010: 74, 81). Eros Putti örneği Adana Arkeoloji Müzesi 912 envanter numaralı lahdin ön yüzünde çelenk taşımaktadır (Resim 67). Bir Başka örnek ise Eros İzmir Tarih Ve Sanat Müzesi'nde uyurken betimlenen Eros Putti tipidir (Resim 66). Bu eser bizim heykelimizle tip olarak benzerlik göstermektedir (Aybek, 2009: 66). Vatikan Müzesi'den elinde kuş tutan bir Eros heykeli bizim eserimizle benzerlik göstermektedir (Resim 69).

Eserin baş kısmı Eros Putti ya da Cupid tipiyle ilişkilendirilmiş ve bu Eros tiplerinin geç dönemlerde betimlenen bir örneği olduğu düşünölmüştür. Eserimizin vücut parçaları iyi oyulmuş ve parlatılmıştır (Stuveras, 1969; Koch, 2001: 121).

Eserimizin yapımında matkap ve kazıma çalışmaları görölebilmektedir. Saç ve vücudun genel stil özellikleri gibi gösterdiği niteliklerine bakılırsa İ.S. II. yüzyılın sonlarına tarihlenebileceği düşünölmektedir (Çalık, 1997:181, pl. 44 b).

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın sonları.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 181, pl 44b.

3.1.24. Yunus Üzerine Binmiş Eros Heykeli (Resim 24 a, b, c ve Resim 71, 72)

Katalog No: 24.

Envanter No: Eski Numara: 1471; Yeni Numara: 298.

Buluntu Yeri: Adana Maarif Müdürlüğünden gönderilmiştir.

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonundadır.

Müze Geliş Tarihi: 20. 07. 1933.

Ölçüleri: Yükseklik: 57 cm. Genişlik:18 cm. Kalınlık: 19 cm.

Malzeme: İyi kristalli beyaz mermer.

Korunma Durumu: Eros'un başı, sağ bacağı ve kolu eksiktir.

Sol ayağı bilekten sonra kırılmıştır. Kanatlarının yarısı kırıktır.

Balığın kırık olan ağzı restore edilmiştir.

Tanımı: Yunus üzerine binmiş Eros heykelidir. Karakterize edilmiş bir yunus üzerine binmiş bir Eros betimlemesidir. Ağızdaki delikten anlaşıldığına göre eser bir çeşme ya da suyla ilgili bir yapının bir parçası olduğu düşünülmektedir.

Teknik ve İşçilik: Eser yunusun üzerine binmiş olan bir Eros'u betimlemektedir. Eros rahatça yunusun gövdesine oturmuştur. Eros'un sol eli yunusun yüzgecini tutmaktadır. Sağ eli ise olasılıkla yukarı kaldırmış olmalıdır. Eros'un arkada kanatları kendi dengesini sağlayabilmek için yarı açık gösterilmiştir. Karakterize bir şekilde betimlenen yunusun ağzında bir delik bulunması, eserin bir su yapısını süslediğini düşündürmektedir.

Bizim eserimize benzeyen bir örnek Side'de bulunan yunus üzerine binmiş Eros (Resim 71) betimlemesidir (İnan, 1975: 143).

Eros tombul vücuduyla küçük bir Eros tasvir edilmiştir. Küçük bacakları yunusun vücudunu kavrayabilmek için iyice açılmıştır. Eros'un dizinden aşağısı hayvanı tam başına, ayakları ise göz hizasına ulaşıyor olmalıdır. Eros'un vücudu hafif sol tarafa eğiktir. Yunusun vücudu ve kuyruğu arkaya doğru dik bir şekilde yükselmektedir.

Eserin yunus üzerinde betimlenmesi ve plinth parçasının kalın olması başka bir heykelle birlikte bir kompozisyon içinde olduğunu da düşündürebilir. Akla ilk gelebilecek olan figür Eros'un annesi olan Aphrodite'dir. Buna örnek olarak

Kyrene’de bulunan iki Aphrodite heykelciciğinin desteği ile büyük yakınlık gösterdiği düşünülmektedir (İnan, 1975: 143).

Bu eserler Eros’un sola eğilişi ve yunusun yüzgecinden kavraması ve yunusu vücudunun, kuyruğunu arkaya dikmesi bakımından benzerlik göstermektedir. Sağ kol dirsekten bükük olarak kaldırılmış ve hafif arkaya gitmektedir. Adeta kamçı savurur pozdadır. Heykellerin birinin elinde istiridye kabuğu vardır. Yunus üzerine binmiş Eros terakotalarda, mozaiklerde, resim sanatında çokça işlenmiş bir konudur. Sanatın her koluna nüfuz etmiş bu Eros tipi Hellenistik dönemde meydana gelmiş olmakla beraber Romalılar zamanında çok popüler olduğu düşünülmektedir (İnan, 1975: 144).

Bu tip Eros betimlemeleri heykel desteği olarak kullanılması grup heykelin konu ilişkisi bakımından da değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Kyrene heykellerinden birinde Eros tanrıcının sağında, diğerinde ise solundadır. Augustus’un Prima Porta Heykeli’nde de yunusa binen Eros, heykelin solunda Augustus’a elini uzatırken gösterilmektedir. Pompeii’deki villaların bahçeleri süsleyen yunus üzerine binmiş Eros’lar da buna örnektir.

Bu Eros heykeli tipine benzer Kilikia bölgesine yakın olan Antakya’daki mozaik üzerindeki yunus üzerine binmiş olan Eros sahneleri özellikle bizim eseri hatırlatmaktadır (Levi, 1947: 162, 163, pls. 39b, 41 a, c.). Mozaikler üzerindeki Eros betimlemelerindeki bazı öğeler oldukça fazla benzerlik gösterir. Bir sahnede sağ el havaya kaldırılması (41, a) ve diğer bir tanesinde yunusun kuyruğunun kalkması (41, c) gibi sahneler bizim eserimizle benzerlik gösterir. Bu mozaik sahnelerinden bir bölümündeki yunusa binen Eros kesiti ayrıca Antakya Müzesi (Envanter No. 4191) heykel koleksiyonu üzerinde bilgi de vermektedir (Çalık, 1997: 180, 181, pl. 44a).

Eserin vücudu çok iyi parlatılmış ve görülen işçiliğin kalitesine dayanarak Antoninus’lar dönemine tarihlenebileceği düşünülmektedir (Bossert ve Alkım, 1947: 20, Levha 4, figür 10-20).

Tarihleme: İ.S.II. yüzyılın ikinci yarısı, Antoninus’lar dönemi.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 180, 181, pl 44 a; Bossert ve Alkım, 1947: 20, levha 4, figür 19, 20.

3.1.25. Çıplak Erkek Torsosu (Resim 25 a, b ve Resim 85, 86)

Katalog No: 25.

Envanter No: Eski Numara: 867; Yeni No: 144

Buluntu Yeri: Silifke-Taşucu (Holmoi).

Müzedeki Yeri: Bahçede, bazalt lahite dayalıdır.

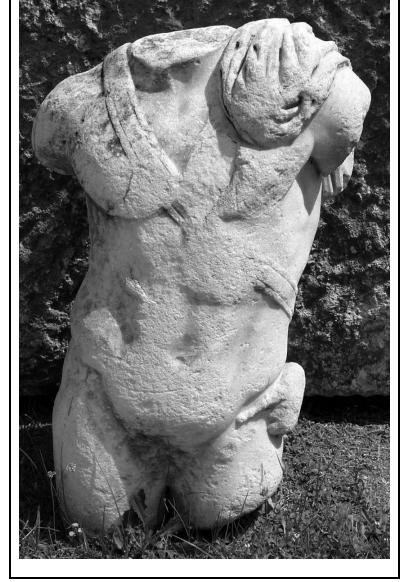
Müzeeye Geliş Tarihi: 1927.

Ölçüleri: Yükseklik: 100 cm. Genişlik: 65 cm.

Kalınlık: 30 cm.

Malzeme: Mermerden yapılmıştır.

Korunma Durumu: Eser torso biçimindedir. Eserin kafası, kolları, ayakları, sol omzun arkasından sarkan pelerin ve cinsel organı kırılmıştır. Eserin büyük bir kısmında aşınma görülmektedir. Özellikle göğüs, karın, sol omzunda sarkan pelerinde aşınmalar görülmektedir.

Tanımı: Mermer heykel gövdesidir. Heykelin uzuvları ve kafası yoktur. Heykelin gövdesinde sağ omzundan vücudu çaprazlamasına saran kayış ve sol omuzu üzerinde pelerini ile betimlenmiştir. Ayrıca sol belinin altında sol elini koymuştur. Heykelin gövdesi çok tahrip olmuştur ve gövdede aşınmalar görülmektedir.

Teknik ve İşçilik: Gövde, kollar, ayaklar tek bloktan yapılmıştır. Eser atletik bir vücut yapısına sahiptir. Eserin sol koldan sarkan bir pelerini vardır. Sağ omuzdan vücuttan çapraz geçen bir kemerle tasvir edilmiştir. Eser kontrapost duruşu sergilemektedir. Eserin sol eli belinde betimlenmiştir. Heykel duruşu ve genel görünüşüyle Hellenistik bir eserin Roma dönemi kopyası olduğu düşünülmektedir.

Eserin sol omuzda görülen matkap izleri buna bir dayanaktır. Heykelin bu idealistlik görünüşü bir tanrıya ait olabileceğini göstermektedir. Eserin sol omuzdaki pelerini imparator betimlemeleri, Apollon, Hermes (Hermes Farnese-Andros, Andros Müzesi, 245, Atina, Ulusal Müze 218; İngiliz Müzesi'nden bir replica envanter no. 1599: Lippold, 1950: 257, pl. 96. 4.), Ares (Landes Müzesi, Ares/Mars, env. no. 312, 4928; Bakınız. Çalık, 1997: 206, 207) tanrı betimlemeleri tarafından da giyiniilmektedir. Buna bağlı olarak bu torsonun duruşu Hermes Farnese Andros tipine, aynı zamanda Apollon Belvedere tipinin sadak kemeri ve pelerinine benzerlik

göstermektedir. Kemer ve pelerin imparator Titus, Domitian (Resim 85), Traianus, Lucius Verus ve Caracalla heykellerinde görülmektedir. Bu tür heykellerin çeşitli birleşimlerinden oluşan örneklerde görülebilmektedir.

İmparator Domitian'ın Villa Labicum'daki İ.S. 75 yılına tarihlenen kahraman stilindeki heykelinde imparatorun elinin belinde betimlenmiştir. İmparatorun omzundaki pelerin tomarı ile göğsünden geçen kayışı ve vücudunun duruşuna bakıldığında eserimizle benzerlikler görülmektedir. (Kleiner, 1992: 176, Resim 44).

Side Müzesi'nde bulunan Ares Borghese tipi ile karşılaştığımızda eserin duruş şekli ve bu tip eserlerin nasıl betimlendiği hakkında bilgi sahibi olabiliriz (İnan, 1975: 43). Side Müzesi'nden bulunan Tetrakhi dönemine ait olduğu düşünülen imparator heykeli duruşu, omzunda bulunan elbise kıvrımı ve eserin yapılış tarzı bakımından benzerlik göstermektedir. Ve bu eserin duruşu, yapılış tarzı Polykletios'un eserlerini (Diadumenos) hatırlattığı düşünülmektedir (İnan, 1968: 39, Levha XXX, Resim 2).

Saçı omuzlarına kadar uzanan, omzunda pelerin bulunmayan, sadak kemerliyle betimlenmiş Apollon heykeli (envanter no. 2058) Atina'da Agora Müzesi'nde bulunmakta ve bizim eserimizle benzerlik gösterdiği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 206, 207). Sol omzundan geçen sadak kemerli ve pelerini olan, saç bukleleri sağ omzuna dökülen ve sağ elinde bir kithara bulunan Apollon (envanter no. 24.10.17) Ohio'daki Cleveland Sanat Müzesi'nde olduğu düşünülmektedir (Çalık, 1997: 207). Bir başka Apollon betimlemesi sadak ve kemersiz olarak, saçları omzunun her iki yanına uzanmış şekilde gösterilmiştir ve Lefkoşe'nin Rum kesimindeki Kıbrıs Müzesi'nde olduğu düşünülmektedir (Karageorghis, 1964: 12, no. 3, pl. 10, 11).

Elleri beline konmuş şekilde betimlenen Hermes ve Poseidon betimlemeleri bilinmektedir (Çalık, 1997: 206). Bizim torsomuz bu tanrıların birinin betimlemesi olabileceği ya da Apollon Belvedere ve Hermes Farnese tiplerinin birleşimi gibi görünmesine rağmen bir tanrıdan çok bir imparatora ait olduğu düşünülmektedir.

Bu hipotez Apollon, Hermes ya da Ares heykellerinde görülen tip özelliklerinin imparator heykellerinde de görülmesi sebebiyledir.

Figürün duruş pozu ve omuzdaki pelerin sol omuzdan arkaya doğru uzanmış şekilde betimlenmesiyle Münih Glyptotek'deki İmparator Domitian heykeli (Resim 85) yukarıdaki açıklamaya bir örnektir (Çalık, 1997: 206). Bu duruş imparator Domitian heykelinde görüldüğü gibi diğer imparator heykellerinde de aynı poz görülebilmektedir. Bizim eserimizin genel özelliklerine baktığımızda İ.S. 160-180 tarihlenebileceği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 206).

Eserimizin pelerininde matkap izleri görülmektedir. Eserin büyük oranda yüzeyinin aşınmasına rağmen eser iyi çalışılmış ve iyi parlatılmıştır. (Kleiner, 1992: 270). Bu özellikler dikkate alındığında eser İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. 160-180, İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısı.

Yayımlandığı Yerler: Çalık, 1997: 206, 207, pl. 58b.

3.1.26. Çıplak Erkek Heykel Gövdesi (Resim 26 a, b, c ve Resim 74, 75)

Katalog No: 26.

Envanter No: Eski Numara: 178; Yeni Numara: 68.

Buluntu Yeri: Adana Lisesi'nden nakildir.

Müzedeki Yeri: Müze bahçesinde, müze memur ofis duvarının önündedir.

Müzeye Geliş Tarihi: Nisan 1340/ 1924.

lleri: Yseklik: 40 cm. Genişlik: 50 cm. Kalınlık: 22 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Eserin sadece belden yukarısı, göğüs kısmı mevcuttur. Başı ve diğerk uzuvları eksiktir.

Tanımı: Apollon ya da Dionysos heykel gövdesidir. Torso biçimindedir. Heykelin omzunda ve sırtında uzanan salar görülmektedir. Sağ omzundan vücudu çapraz kesen bir sadak kemeri görülmektedir.

Teknik ve İşçilik: Eserin sadece göğüs kısmı mevcut bulunmaktadır ve eserin bulunan kısmında kırıklar bulunmaktadır. Eserin kalan kısmında omuzlara dökülen sa uzantıları ve sağ omuzdan gelerek göğüs üzerinde çapraz geçen bir kemer görülebilmektedir. Eserin orijinalinin tanrı Apollon'u betimleyen bir eser olduğu düşünülebilir. Side Müzesi'nde bulunan Apollon torsosuna bakılacak olursa bizim eserimizde bu şekilde görünüyor olmalıdır. Side'deki eserin saçları omuza kadar uzanmakta ve gğsnden kithara kemeri geçmektedir. Side'deki eser Apollon Kitharodos olduğu düşünülmektedir (İnan, 1975: 108). Çıplak, atletik vücut ile betimlenen Apollon Kithradoros İ.Ö. IV. yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir. Çeşitli varyasyonları görülen bu tipin Side'deki rneği ise Hadrianus dönemine tarihlenmektedir (İnan, 1975: 109).

Saçı omuzlarına kadar uzanan ve omzunda pelerinsiz ama sadak kemeri ile betimlenen bir Apollon heykeli örneği Atina'da Agora Müzesi'nde (envanter no. 2058) bulunmaktadır (Çalık, 1997: 206, 207).

Sol omzundan geçen sadak kemerli ve pelerini olan, saç bukleleri sağ omzuna dökülen ve sağ elinde bir kithara bulunan Apollon heykeli Ohio'daki Cleveland Sanat Müzesi'ndedir. Bir başka Apollon betimlemesi sadak ve kemersiz, saçları omzunun her iki yanına uzanmış olarak gösterilmektedir ve Lefkoşe'deki Kıbrıs Müzesi'ndedir.

Elleri beline konmuş şekilde betimlenen Hermes ve Poseidon betimlemeleri bilinmektedir (Çalık, 1997: 206, 207). Bizim torsomuz bu tanrıların birinin betimlemesi olabileceği ya da Apollon Belvedere ve Hermes Farnese tiplerinin birleşimi gibi görünmesine rağmen gerçek bir kişiyi betimleyebileceği düşünülmektedir. Bu betimlenen kişi ise bir tanrıdan çok bir imparatora ait olduğu düşünülebilir. Bu hipotez Apollon, Hermes ya da Ares heykellerinde görülen duruş özelliklerinin imparator heykellerinde de görülmesi nedeniyle bu şekilde olduğu düşünülmektedir. Figürün duruşu ve omuzdaki pelerin sol omzudan arkaya doğru uzanmış şekilde Münih Glyptotek Müzesi'nde Domitian heykelinde görülmektedir (Çalık, 1997: 206, 207). Ve eserimizle benzerlik göstermektedir.

Bu duruş imparator Domitian heykelinde görüldüğü gibi diğer imparator heykellerinde de aynı poz ile betimlendiği görülmektedir. Fakat eserin omuzlarına dökülmüş olarak görülen saçların bu eserin tanrı Apollon ya da Dionysos olabileceğini göstermektedir.

Side Müzesi'nde bulunan Apollon torsosuyla karşılaştırıldığında eserimizin kasların, saçların yumuşak işlenmesi bakımından bu eserle benzerlik gösterdiği (Resim 75) ve Hadrianus dönemine tarihlenebileceği düşünülmektedir (İnan, 1975: 109, levha LVI).

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın başları.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.27. Dionysos, Leopar ve Satyr Heykel Grubu (Resim 27 a, b ve Resim 90, 91, 92, 93)

Katalog No: 27.

Envanter No: Numarasız.

Buluntu Yeri: Bilinmiyor.

Müzedeki Yeri: Müze giriş katında, sağ taraftadır.

Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: Yükseklik: 68 cm. Genişlik: 40 cm.
Kalınlık: 26 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Dionysos' un belden yukarısı eksiktir. Satyr sağ bacağı ve sol ayağı vardır. Dişi leoparın başı eksiktir.

Tanımı: Dionysos ve Satyr heykel grubudur. Sağ ayağını öne atmış. Dionysos sağ baldırından örtü sola doğru sarkmıştır. Ayakların önünde bir de dişi kurt betimlenmiştir.

Teknik ve İşçilik: Eser yüksek bir kaide üzerinde, iki erkek ve bir hayvan figürünü betimleyen bir heykel grubunun parçalarıdır. Sağda duran, belden aşağısı tam olan figürün ağırlığı sol ayağı üzerinde olup, sağ ayağını öne atmıştır. Bu figürün arkasından gelen örtü sağ baldırın üzerinden geçip bacak arsına inmektedir. Hemen yanındaki figürün sağ bacağı ve sol ayak mevcuttur. Görünen sağ bacağından anlaşıldığına göre sağındaki figüre destek olmaktadır. Bu figürlerin ayaklarının önüne uzanan, başı eksik olan bir hayvan, büyük bir olasılıkla leopar uzanmaktadır.

Bu heykel grubu Dionysos, Satyros ve dişi bir leopar betimlemesi olduğu düşünülmektedir. Grup Dionysos, leopar ve sarhoş Dionysos'a destek olan Satyros'un bir betimlenmesinden oluşmaktadır (Resim 90, 91, 92, 93). Sarhoş Dionysos betimlemelerinin kaynağı genellikle şarap kaplarında, Dionysos kaplarından alınarak yapılmasına karşın leoparın çeşitli biçimlerde betimleri vardır.

Bu tipin erken örneklerinden bir tanesi Venedik Arkeoloji Müzesi'nde görülmektedir. Diğer bir güzel betimleme ise Antakya'daki bir mozaik üzerindeki örnektir (Levi, 1947: 40, 45, pl. VIIb).

Dionysos'un sağ ayağındaki örtünün baldırı üzerinden bacak arasına uzanır şekilde betimlenmesi bir lahit (Villa Medici, no. 32, İ.S.180-190'na tarihlenen Roma'da lahit rölyefleri.) üzerinde ve terrakotta rölyefinde görölmektedir (Pochmarski, 1990: 307, pl. 2, Res. 2 ve pl. 43, Res. I).

Detaylarında büyük değişiklikler göstermesine rağmen Dionysos, leopar ve Satyros betimlenenin yeni bir varyasyonu Sagalassos Kazısı'nda 1995'te bulunmuştur. Dionysos, Satyr ve leopa betimlemeleri tanrın sarhoş bir halde Aphrodite ile Hephaistos'un düğününden dönüş mitolojisini göstermekte ve antik dönemlerde çeşitli sanat eserlerinde sevilerek ulanılmıştır.

Dionysos'un ikonografisi ve onun grubu kaliteli mermer heykeltçilikte popüler betimleme objeleridir. Bazen tek başlarına bazen de bir Satyr ve leopar ile tasvir edilmişlerdir. Dionysos Kallikarpos'un Kilikia'daki kült bilinmesine rağmen bu kütle ilgili heykel buluntusu yoktur (Çalık, 1997: 61).

Eserin yumuşak hatlarla verilmiştir. Eserin sağ bacağına dolanan elbise kıvrımları azalmıştır. Elbise kıvrımlar çizgisel, yüzeysel olarak işlenmesi eserin İ.S. I. yüzyılın sonu ya da II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceğini düşündürmektedir (Çalık, 1997: 170).

Tarihleme: İ.S. I. yüzyılın sonu ya da erken II. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 169, 170, pl 36b.

3.1.28. Sakalı Erkek (Poseidon) Heykeli (Resim 28 a, b, c)

Katalog No: 28.

Envanter No: Eski Numara: 4156; Yeni Numara: 1101.

Buluntu Yeri: Adana, Mezitli’de Ali Rıza Ata adında bir vatandaşın satın almıştır.

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonu.

Müze Geliş Tarihi: 25.01.1965.

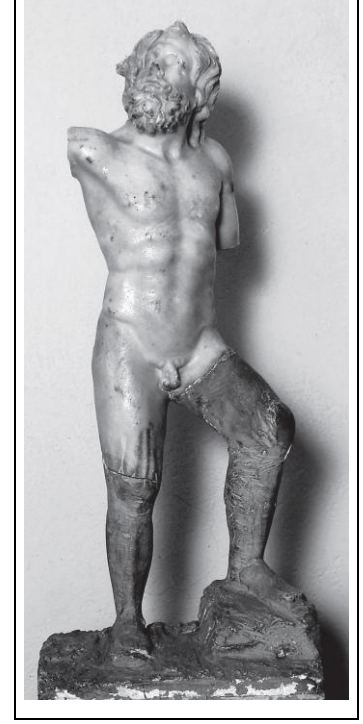
Ölçüleri: Yükseklik: 42 cm. Genişlik; 17 cm. Kalınlık: 8 cm.

Malzeme: İyi kristalli beyaz mermer.

Korunma Durumu: Eserin sağ kolu omzundan, sol kolu dirseğin hemen üzerinden sol ayak kalçadan, sağ ayak diz kapağının hemen üzerinden kırılmıştır.

Tanımı: Eserin yüzünde ve saçında barok bir ifade vardır. Adaleler belirgin bir şekilde betimlenmiştir.

Teknik ve İşçilik: Çıplak, ayakta duran bir eserdir.

Ağırlık sağ ayaküstünde olup sol ayak öne atılmıştır. Başını sağ tarafa yukarı doğru çevirtmiştir. Sakalı, bıyıkları ve saçları uzun betimlenmiştir. Yüz kasları, çizgileri iyi gösterilmiştir. Ağız hafif açıklığı matkapla yapılmıştır. Eser sağ eli havada bir şey tutar pozisyonda olmalıdır. Baş sağ yukarı dönmüş bir şekilde elindeki nesneye bakmaktadır. Sol eli ise sol yanındadır. Sol ayak bir adım önde bir taşa basmakta, sağ ayak ise düz sabit durmaktadır.

Heykel yüksek kalitede bir çalışmanın ürünü olduğu görülmektedir. Eserin yapımında kullanılan mermer standartların üstünde olduğu düşünülmektedir. Eserde dikkat kafada ve yüz özelliklerine odaklanmaktadır. Vücut ise sarhoş bir hava sezildiği düşünülmektedir. Bu özellik göz önüne alındığında eserin Dionysiak bir sahnenin betimlendiği heykel grubundaki Satyros olabileceği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 61).

Başka bir görüş ise heykelin duruşu ve sağ elini yukarıda bir trident tutar biçimde düşünüldüğünde deniz tanrısı Poseidon'nun bir tasviri olduğu düşünülmüştür (Lafli ve Meischner, 2010: 180).

Eserin yüzeyi açıkça betimlenmiştir ve çok güzel parlatılmıştır. Eserin bu şekilde parlatılması ve saçın betimlenmesi heykeli İ.S. II. yüzyıla ait olduğunu düşündürmektedir. (Çalık, 1997: 175, 176, pl. 40 b). Eserin başının ve gözlerinin işleniş tarzına bakıldığında İ.S. II. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir (Lafli ve Meischner, 2010: 183). Eserin kaliteli işçiliği, göz bebeklerinin işlenmesi eserini İ.S. II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceğini düşündürmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın başları.

Yayımlandığı Yerler: Lafli ve Meischner, 2010: 183; Çalık, 1997: 175, 176, pl 40b.

3.1.29. Nehir Tanrısı Heykeli Gövdesi (Resim 29 a, b ve Resim 76, 77)

Katalog No: 29.

Envanter No: Yeni Numara:
870; Yeni Numara: 147.

Buluntu Yeri: Silifke–Taşucu
(Holmoi).

Müzedeki Yeri: Müze
binasının girişinin sağ
tarafındaki havuzun içindedir.

Müze Geliş Tarihi: 1927.

Ölçüleri: Yükseklik: 61 cm. Uzunluk: 136 cm. Kalınlık: 45 cm.

Malzeme: Siyah Mermer.

Korunma Durumu: Eser torso halindedir. Eserin göğsü, kolları, ayakları, kafası eksiktir. Ve pek çok yerinde kırıklar görülmektedir.

Tanımı: Mermer nehir tanrısı heykelidir. Göğüsten yukarısı yok. Bir kaide üzerine uzanmış biçimde betimlenmiştir. Belinden yukarısı çıplaktır. Bacaklarını derin kıvrımlar yaparak saran elbisesi vardır.

Teknik ve İşçilik: Eser yarı çıplak biçimde sol yanı üzerine yatmış olarak betimlenmiştir. Eser sol kalça üzerinde vücudu hafif kalkmıştır. Eser sol dirseğine yaslanıyor olmalıdır. Bacaklarını genital bölgesine kadar bir örtü örtmektedir. Bu örtü bacak hatlarını göstermektedir ve bacak arasında kıvrımlar oluşturmaktadır.

Eserimiz sağlam bir şekilde, kırıksız olsaydı Ephesos-Vedius Gymnasion’unda bulunmuş olan (Resim 77) ve kaliteli işçiliğiyle Antoninius’lar dönemine tarihlenebileceği düşünülen İzmir Tarih ve Sanat Müzesi’nde bulunan nehir tanrısı heykeli Kaistros gibi görünebileceği düşünülmektedir. Bizim eserimizde bereket boynuzuna yaslanmış, gür sakalı, başında çelenk olan bir figür betimlenmiş olacağı düşünülmektedir (Aybek, 2009: 53).

Heykel yaslanan bir figür olarak nehirleri betimlemektedir. Eser Kilikia’da bir nehri betimliyor olmalıdır. Bu nehir Seleukeia yakınlardaki Kalykadnos nehri betimlemesi olabilir. Böyle bir betimleme Silifke’de bulunan sikkelerde görülebilmektedir (Çalık, 1997: 66).

Eser yüksek kalitede yapılmış olan bir heykeldir. Stili İ.Ö. V. yüzyıl Yunan heykeltıraşlığının özelliklerini Parthenon'un batı alınlığındaki Ilissos figüründe de görüldüğü gibi yansıdığı düşünülmektedir. Heykel olasılıkla bir akarsuyu temsil etmektedir. Heykelin karakteristik özelliği bakıldığında Nil, Tiber, Euphrates nehirlerini betimleyen heykellerle benzerlik gösterdiği düşünülmektedir.

Bu eserin bir nehir tanrısını personifikasyonu olduğu düşünülmektedir; fakat Kilikia bölgesinde hangi nehri temsil ettiği tam olarak bilinmemektedir. Silifke yakınlarındaki Taşucu'nda (Seleukeia ad Kalykadnos) bulunması bu bölgedeki bir akarsuya ait olabileceğini düşündürmektedir. Bu bölgedeki ana nehir Batı Kilikia-Dağlık Kilikia'daki Kalykadnos olabileceği düşünülmektedir.

Levi'ye göre Kilikia eyaletinde bulunan dört nehir Seleukeia ad Antiochia'daki mozaikler üzerinde betimlenmiştir. Kilikia eyaletinin nehir persifikasyonları mozağın dört köşesini kaplarken mozağın ortasında (Emblema'da) Kilikia'yı göstermektedir. Mozaik üzerinde madalyonlarda nehirler kişileştirilerek gösterilmiştir. Levi, bir tanesinin Pyramus ırmağı olduğunu düşünür. Tigris ırmağı da kişileştirilmiştir. Açıklanamayan iki madalyondaki betimlemeler ise Euphrates ve Cydnus'un büstleriyle ilişkilendirilmektedir. Dört madalyon da Kilikia nehirlerini betimlemektedir. Sarus ırmağı Levi tarafından hariç tutulmuş; fakat Euphrates ile ilişkilendirilmiştir. Kalykadnos Dağlık Kilikia'da olduğundan heykelle ilişkilendirilmemiştir (Ostrowki, 1991: 56. Pyramus fig. 56 ve Tigris fig. 57. Bakınız. Levi, 1947: 57, 58. Pyramus fig. IXb, fig. Tigris IXd) Ancak bu nehirler yorumlanırken mozaikteki nehirlerin ne Kalykadnos ne de başka bir büyük nehir olduğu anlaşılammamaktadır. Sarus nehri Levi tarafından dikkate alınmamıştır. Aynı zamanda Kilikia nehri olan Pyramus betimlemesi Kıbrıs'taki Nea Paphos mozaiklerinde gösterilmiştir (Klementa, 1993: 121, no. K1). Seleukeia'da nehir tanrısı Kalykadnos betimlemesi Kilikia'da bulunan sikkelerde bizim heykelin nasıl bir poz ile durduğunu göstermektedir. Bununla beraber Pyramus nehri Kilikia sikkelerinde sıkça betimlenmiştir. Bu nedenle Kalykadnos betimlemesi açıkça anlaşılammamıştır.

Heykelimizin elbise işleniş tarzına, vücut hatlarının betimlenmesinde görülen işçiliğe bakıldığında eserin İ.S. II. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 202, 203, pl 57a).

Eserin bulunduğu yerde, Seleukeia ad Kalykadnos'da nehir tanrısının kültü olduğu bilinmektedir (Topdal, 2007: 14). Bizim görüşümüze göre eserin buradan bulunmasına bağlı olarak bu kültün heykeli olabileceği düşünülmektedir.

Eserin elbise kıvrımlarının işlenişindeki doğallık ve kıvrımların matkapla derin verilmiş tarzı (Kleiner, 1997: 248) eserin İ.S. II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceğini düşündürmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın başları.

Yayımlandığı Yerler: Çalık, 1997: 202, 203, pl. 57 a.

3.1.30. Oturan Kadın Heykeli (Resim 30 a, b ve Resim 78, 79, 80)

Katalog No: 30.

Envanter No: 1.17.01/1.

Buluntu Yeri: Bilinmiyor.

Müzedeki Yeri: Müze bahçesinde, müze binasının batı duvarının dibindedir.

Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: Yükseklik: 54 cm. Kalınlık: 60cm. Genişlik: 40 cm.

Malzeme: Kalker.

Korunma Durumu: Baş eksik. Eserin çeşitli yerlerinde aşınma ve kırıklar görülmektedir.

Tanımı: Oturan kadın heykeldirler. 1.17.01/2. envanter numaralı eserle ikisi bir gurup oluşturduğu düşünülebilir.

Teknik ve İşçilik: Oturan kadın heykelimiz bir taht üzerine oturur biçimde gösterilmiştir. Eserimizin oturduğu tahtın sol tarafına sfenks betimlemesi işlenirken sağ tarafları boş bırakılmıştır. Eserimizde oturan kişi bayandır ve himation giymiştir.

Oturan figürün sağ eli göğsü çapraz geçerek muhtemelen çene altına uzanmaktaydı. Sol el ise iki bacağın arasındaki elbise kıvrımlarını tutmaktadır. Sol ayak sağ ayağa göre daha ileri atılmıştır. Sağ ayak ise biraz geri çekilmiş biçimde betimlenmiştir. Himation altından uzanan etek uçları düzenli dikey pileler ile gösterilmiştir. Oturan kadın ve erkeklerde cinsiyet dışında kompozisyonda farklılık yoktur fakat kadın betimlemeleri mezar stellerinde erkeklere göre daha fazla işlenmiştir.

Oturan figürlerde, ayaktakiler gibi khiton üzerine himation giyerler. Genellikle basit altlıklar üzerinde oturan kişilerin betimlerinde, kompozisyonu zenginleştirecek farklı bir anlatım görülmez. Fakat kentin saygın kişileri, genellikle daha gösterişli koltuklar üzerinde otururlar.

Bu oturan figürleri betimleyen eserlerin kökeni İ.Ö. IV. yüzyıl mezar stellerindeki oturan kadınlara kadar gittiği düşünülmektedir. Bu tipolojideki kadınların Pudicitia tipi heykellerin oturur biçimdeki tipleri olduğu düşünülmektedir.

Oturan kadın figürlerinin kökeni hakkında örnek vermek zordur. Kadın tiplerine köken oluşturabilecek figürlerin, İ.Ö. IV. yüzyıl mezar stellerinde görüldüğü İ.Ö. IV. yüzyıl örneklerinden ya da benzer tipteki serbest yontulardan esinlendiklerini düşünmenin zor olduğu, çünkü bu kadınların üzüntü jesti içinde betimlediğini düşünülmektedir (Saraçoğlu, 1997: 47).

Oturan figürlerin tipolojisinde belirgin bir hareket olmadığı gibi, işlenen kompozisyonlar da genelde birbirine benzer. Figür zemin ilişkisinde derinlik verilmiştir ve organik yapı çoğunlukla bezeksel görünüme dönüşmüştür. Figürlerin Doğu Yunan mezar stellerindeki gibi, heykel karakterlerinde olduğu söylemek zordur. Ancak kesin olan antik çağda oturan kadın ve erkek betimlemelerinde sadece kendine özgü motiflerin değil, belirli tiplerin Roma İmparatorluk dönemi içlerine kadar uzanan çeşitli varyasyonlarının betimlendiğidir. Buna en çarpıcı örnek ise oturan kadınlar arasında sıkça karşımıza çıkan Pudicitia tipidir (Saraçoğlu, 1997: 48). Pudicitia tipindeki figürler, oturan kadınlar arasında sıkça karşımıza çıkar ve khiton üzerine himation giymiş kadınların üzüntü bildiren duruş biçimidir (Saraçoğlu, 1997: 48).

Olympia Zeus Tapınağı'nın alınlığındaki Hippodameia'nın duruşu da Pudicitia'ları hatırlatığı düşünülmektedir. Tipin en erken serbest yontu örneği İ.Ö. III. yüzyıla tarihlendiği düşünülen Tegea heykelidir. İ.Ö. III. yüzyıl terrakotalarında tipin işlendiğini bilinmektedir. Bu tiplerin Batı Anadolu'da çok yaygın olduğunu belirtmiştir. Pudicitia tipi heykel sanatında İ.Ö. II. yüzyıl ortalarında bolca görülmektedir. Ve yaygın olarak kullanımı İ.Ö. 170-160'dan sonraya rastlar (Saraçoğlu, 1997: 49).

Bu tipin ilk oluşumunda her ne kadar üzüntüyü simgelemek ön planda tutulsa da daha sonra özellikle, İ.Ö. I. yüzyıldan sonra kraliçe yontularında (Cremer, 1991: 82), sikkeler üzerinde tanrıça betimlemelerinde örnek olması, Hellenistik dönemin sonrasında artık üzüntüyü simgelemediği düşündürmektedir (Şahin, 1994: 61).

Bu eserlerin mezar için yapıldığı, ölen kişiyi ya da ölen kişiye ağıt yaktığı düşünülmektedir. Bu şekilde betimlenmiş eserler Pudicitia tipi olarak bilinmektedir (Çalık, 1997: 133).

Heykelin gerek tavrı, gerek giyimi ve gerekse giysi kıvrım sistemi bakımından Pudicitia tipinin özelliklerini gösterir ve İ.Ö. II. yüzyıldan beri portre heykelinde, mezar stellerinde rastlanan bu tipin Roma kopyaları da görülmektedir (İnan, 1975: 116). İzmir Sanat ve Tarih Müzesi'nde bulunan Hellenistik dönem mezar stellerinde oturan ve yas tutan Pudicitia tipindeki figürler görülebilmektedir (Aybek, 2009: 143, 145, 151). Ayrıca Antakya Lahdin'de olduğu gibi lahitler üzerinde de bu tip betimlemeler görülmektedir (Resim 95).

Oturan kadın figürlerini mezar stellerin, oturan tanrıça heykellerinde görmekteyiz. İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde bulunan mezar stelleri (Resim 80) ve ana tanrıça Kybele heykelleri (Resim79) buna güzel örneklerdir (Aybek, 2009: ss. 53, 57).

Bu şekilde oturuş ve duruş biçimini betimleyen figürleri steller üzerindeki veda sahnelerinde sıkça görüldüğü düşünülmektedir. Bu sahnelerde ana figür yandan gösterilmektedir (Atalay, 1988: 18, 19). Bu özellik dikkate alındığında bizim eserlerin sol tarafının işlenmesi, sağ tarafın koltuğun kenarının tam gösterilmemesi bunların mezar için yapıldığını düşündürmektedir.

Bizim eserimiz Hatay Müzesi'ndeki oturan bir kadının betimlendiği heykel ile benzerlik göstermektedir. Etek kıvrımlarının dökülüşü, duruşu, iki bacağın arından sarkan elbise uzantısı ve sağ elin Puducitia pozisyonunda olmasıyla iki eser arasında görülen benzerliklerdir. (Meischner, 2004: 335, Levha 43, Resim 1, 2).

Eserde görülen eteklerdeki kıvrımlar düz bir şekilde olması (Aybek, 2009: ss. 53, 57), elbisenin işlenişindeki doğalık ve kıvrımların buna göre şekil alması, eserin İ.S. I yüzyıla tarihlenebilmeğini düşündürmektedir.

Tarihleme: İ.S. I. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.31. Oturan Kadın Heykeli (Resim 31 a, b, c)

Katalog No: 31.

Envanter No: 1.17.01/2.

Buluntu Yeri: Bilinmiyor.

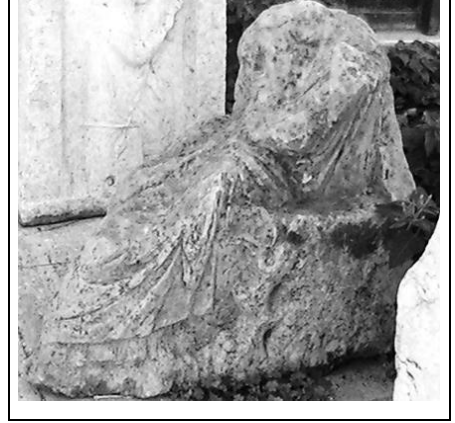
Müzedeki Yeri: Müze bahçesinde, müze binasının batı duvarının dibindedir.

Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: 54 cm. Kalınlık: 60cm. Genişlik: 40 cm.

Malzeme: Kalker.

Korunma Durumu: Eserin başı eksiktir.

Omuzlarında vücudunda kırıklar ve aşınmalar görülmektedir.

Tanımı: Oturan kadın heykelidir.

Teknik ve İşçilik: Eser aşırı yıprandığından tanımlama yapmak zordur. Diğer oturan kadın betimlemesiyle (Envanter no. 1.17.01/1) benzerlik göstermektedir. Eser bir taht üzerine oturur biçimde gösterilmiştir. Eserin oturduğu tahtın sol tarafına sfenks betimlemesi işlenirken sağ tarafı boş bırakılmıştır. Eserde oturan kişi bayandır ve himation giymiştir.

Eser kişiler sağ eli göğsü çapraz geçerek muhtemelen çene altına uzanmaktaydı; sol el ise iki bacağın arasındaki elbise kıvrımlarını tutmaktadır. Sol ayak sağ ayağa göre daha ileri atılmıştır; sağ ayak ise biraz geri çekilmiş biçimde betimlenmiştir. Bu eserlerin mezar için yapıldığı, ölen kişiyi ya da ölen kişiye ağıt yaktığı düşünülmektedir. Bu şekilde betimlenmiş eserler Pudicita tipi olarak bilinmektedir (Çalık, 1997: 133). Heykelin gerek tavrı, gerek giyimi ve gerekse giysi kıvrım sistemi bakımından Pudicitia tipinin özelliklerini gösterir ve İ.Ö. II. yüzyıldan beri portre heykeli, mezar stellerinde rastlanan bu tipin Roma kopyaları da görülmektedir (İnan, 1975: 116). İzmir Sanat ve Tarih Müzesi'nde bulunan Hellenistik dönem mezar stellerinde (Resim 80) oturan ve yas tutan Pudicitia tipindeki figürler görülebilmektedir (Aybek, 2009: 143, 144, 145, 151). Ayrıca Antakya Lahti'nde olduğu gibi lahitler üzerinde de bu tip betimlemeler görülmektedir (Resim 95).

Oturan kadın figürlerini mezar stellerin, oturan tanrıça heykellerinde görmekteyiz. İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde bulunan mezar stelleri ve ana tanrıça Kybele heykelleri (Resim 79) buna güzel örneklerdir (Aybek, 2009: ss. 53, 57).

Bu şekilde oturuş ve duruş biçimini betimleyen figürleri steller üzerindeki veda sahnelerinde sıkça görüldüğü düşünülmektedir. Bu sahnelerde ana figür yandan gösterilmektedir (Atalay, 1988: 18, 19). Bu özellik dikkate alındığında bizim eserlerin sol tarafının işlenmesi, sağ tarafın koltuğun kenarının tam gösterilmemesi bunların mezar için yapıldığını düşündürmektedir.

Bizim eserimiz Hatay Müzesi'ndeki oturan bir kadının betimlendiği heykel ile benzerlik göstermektedir. Etek kıvrımlarının dökülüşü, duruşu, iki bacağın arasından sarkan elbise uzantısı ve sağ elin Puducitia pozisyonunda olmasıyla iki eser arasında görülen benzerliklerdir. (Meischner, 2004: 335, Levha 43, Resim 1, 2).

Eserde görülen eteklerdeki kıvrımlar düz bir şekilde olması (Aybek, 2009: ss. 53, 57) elbisenin işlenişindeki doğalık ve kıvrımların buna göre şekil alması, eserin İ.S. I yüzyıla tarihlenebilmeğini düşündürmektedir.

Tarihleme: İ.S. I. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.32. Heykel Ayakları ve Kaidesi (Resim 32 a, b)

Katalog No: 32.

Envanter No: 8.17.79.

Buluntu Yeri: Adana, satın alma.

Müzedeki Yeri: Müze ön tarafta bahçededir.

Müze Geliş Tarihi: 25. 06. 1978.

Ölçüleri: Kaide Yüksekliği: 7 cm. Kaide genişliği: 40x50 cm. ayak Yükseklik: 14 cm. Ayak uzunluk: 30 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Kaide ve ayaklar mevcuttur. Bu barçada kırıklar ve çizikler görülmektedir.

Tanımı: Mermer heykel kaidesi ve ayaklarıdır. Eser düz bir kaide üzerindedir. Ayak bileğinden yukarısı kıvrık ve eksiktir. Ayak parmak ve tırnakları belirgin bir biçimde işlenmiştir. Eser açık bir sandalet giyimli gösterilmiştir. Sağ ayağının başparmağı kırıktır. Sol ayak sağ ayaktan biraz daha öndedir. Bacakların, ayaklarla birleştiği yerde bağlantı delikleri görülmektedir.

Plinth üzerinde görülen ayakların duruş biçimine bakıldığında eserin himationlu, togalı heykellerinin ayakları olabileceği düşünülmektedir. Side Müzesi'nde bulunan himationlu heykellerinin ayak duruşları ve sandalet tarzları benzerlik göstermektedir (İnan, 1975: 74, 75, Lev. XXXVII, Res. 2, 3).

Teknik ve İşçilik: Çıplak parmakları dışarı çıkmış olan ayaklar sandalet giyimli olarak gösterilmiştir. Parmaklar sandaletin bağlarıyla ayrılmaktadır.

Ayakların bir erkeğe ait olduğu düşünülmektedir. Heykelin ağırlığı sol ayak üzerindedir. Sağ ayak hafif öne atılmıştır. Eserimizin mevcut olan bu kısmına bakıldığında heykelin kaliteli bir eser olduğu ve bir imparator heykeline ait olabileceği düşünülmektedir. Eser Romalı bir şehirliyi ve yöneticiyi betimlediği de düşünülmektedir (Çalık, 1997: 212, pl. 61b).

Heykelin büyük çoğunluğu eksik olsa da bu parçanın bir imparatorluk memurunun heykeline veya portre bir heykele ait olduğunu düşündürmektedir (Çalık, 1997: 212). Bu tip “V” şeklinde duran ayakların Adana Arkeoloji Müzesi’nde de bulunan giyimli heykellerin ayak ve kaidesi olduğu düşünülebilmektedir.

Ayaklar bilekten kırılmıştır. Görülen dübel delikleri antik onarım geçirdiğini düşündürmektedir. Kaidesi kabaca vuruşlarla düzeltilmiştir. Eserin ayakların detaylı işlenişine bakıldığında İ.S. II. yüzyıla ait olabileceği düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 212, pl. 61b.

3.1.33. Heykel Ayakları ve Kaidesi (Resim 33 a, b)

Katalog No: 33.

Envanter No: 872.

Buluntu Yeri: Silifke-Taşucu (Holmoi).

Müzedeki Yeri: Müze bahçesinde ön tarafındadır.

Müzeye Geliş Tarihi: 1927.

Ölçüleri: Yükseklik: (kaide yükseklik) 10 cm.

(toplam yükseklik) 40 cm. Genişlik: 91x52 cm. Kalınlık: 55 cm. Ayak ölçüsü: 35 cm.

Malzeme: İyi kristalli beyaz mermer.

Korunma Durumu: Kaide ve üzerinde heykelin ayakları ve destek objesi bulunmaktadır. Ayaklardan yukarısı yoktur.

Tanımı: Kaide üzerinde mermer bir heykelle ait ayaklardır.

Teknik ve İşçilik: Sağ ayak bir adım öne atılmıştır ve heykelin ağırlığı bu ayak üzerinde olmalıdır. Sol ayak ise topuk kalkmış ve ayak ileri bir adım atacak hissi uyandıracak biçimde gösterilmiştir. Destek nesnesinin bir zırh olduğu zırhın (curiass) eteklerinde görülen kayış uçlarının betimlemelerinden anlaşılmaktadır. Bu ayak pozisyonuna benzeyen bir parça Side Müzesi'nde bulunmaktadır (İnan, 1975: 205, Levha CXVIII, Resim 5). Yine Side Müzesi'nde bulunan Ares heykeli bizim ayaklar ve pinthos parçasının nasıl bir esere ait olabileceği hakkında fikir vermektedir. Ares heykeli pozisyonu ayakta, ileri adım atacakmış gibi gösterilmiştir. Fakat tanrı zırhını çıkarıp sol tarafına koymuştur. Bu eserde zırh heykelle destek vermesi için kullanılmıştır (İnan, 1975: 43, Levha XXVI).

Hiç kuşkusuz bu parça orijinal olarak yüksek kalitede bir heykelle, olasılıkla Polykleitos'un geleneksel heykeltıraşlık eserlerinden bir örneğe ait olduğu da düşünülmektedir (Çalık, 1997: 208, pl. 59a). Ayakların sağ yanındaki zırh eteği parçası bu heykelin bir atlet ya da be imparatora ait olabileceğini desteklemektedir (Çalık, 1997: 208). Ayakların detaylı işleniş biçimine bakıldığında İ.S. II. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Çalık, 1997: 208, pl. 59.

3.1.34. Aslan ve Geyik Heykel Grubu Gövdesi (Resim 34 a, b, c ve Resim 81, 82)

Katalog No: 34.

Envanter No: : Aslan: 5.17.978; Geyik:
4.17.78.

Buluntu Yeri: Adana, satın alma.

Müzedeki Yeri: Müze ön bahçesinde, sol taraftaki havuzun yanındadır.

Müze Geliş Tarihi:07.04.1977.

Ölçüleri: Aslan: Yükseklik: 48 cm. Uzunluk: 80 cm. Geyik: Yükseklik: 38 cm. Kaide uzunluğu: 105 cm. Kaide genişliği: 37 cm.

Malzeme: Beyaz mermer.

Korunma Durumu: Aslanın başı yoktur; fakat yele kısmı vardır. Aslan arka ve ön ayakları kırılmıştır. Ayaklarının kırık olan parçaları kaide üzerindedir. Altındaki geyiğin sadece sağ ön ayağı görülmektedir. Geyik betimlemesinin kafası ve diğer uzuvları eksiktir.

Tanımı: Beyaz mermerden yapılmış aslan ve geyik grup heykelidir.

Teknik ve İşçilik: Eser bir gurup heykel biçimindedir. Bir aslan geyik avlarken gösterilmiştir. Aslanın ve geyiğin sadece vücutları ve bazı uzuvlarının parçaları görülmektedir. Üsteki figür bir aslandır ve altına bir geyik almıştır. Aslanın başı eksik olmasına karşın yelelerinin uzantıları görülmektedir.

Aslanın yelelerinin betimlenmesinde matkap kullanılmıştır. Aslanın altındaki figürün geyik olduğu tek sağlam uzantısı olan sağ ön ayağından ve vücudundan anlaşılmaktadır. Eser olasılıkla bir anıt ya da mezar yapısının süslenmesinde kullanıldığı düşünülmektedir. Bu tip betimlemeler lahitlerde, çeşitli mimari unsurlardaki kabartmalarda ve mezar yapılarında görülmektedir (Çelik, 2010: 22).

Aslanların çeşitli hayvanları avlama sahnesi antik dönemlerde eserler üzerinde sevilerek işlenen bir konudur.

Gallienus döneminde (İ.S. 170-250) lahitler üzerinde aslan avı sahneleri artmıştır (Koch, 2001: 135). Bu tür aslan avlanma sahneleri genellikle lahitler ve mezar stellerinde görülmektedir. Bu neden bizim eserimizin de heroon ya da mouseleon gibi mezar yapılarını süslemek için kullandığı düşünülmektedir.

Vatikan Müzesi'nde bulunan, İ.S. II. yüzyıla tarihlenen çeşme kabartmaslarında bir aslanın, bir ata saldırırken gösterilmiştir. Aslanın yelelerinin işlenişi ve genel stili özellikleriyle bizim eserimize benzediği düşünülmektedir (Resim 82).

Aslan geyiğe saldırırken gösteren betimlemeler Antakya Lahdi'nin kapak frizinde ve araka yüzünde (Reim 94) görülmektedir. Ayrıca aslanın çeşitli pozisyonlarda avlanırken ya da saldırırken göstermektedir (Vermeule, 1968: 189).

Aslan yelelerinde görülen matkap işleme tekniğine bakıldığında Severus'lar dönemi heykeltıraşlık özelliklerini yansıtmaktadır. Aslanın yelerin matkapla oyularak yapılmıştı fakat bu matkap iziyle verilmeye çalışılan gölgelendirmeler tek bir çizgi oluşturmamıştır. Dantel görünümüne benzer bir şekilde yeleler işlenmiştir (İnan, 1974: 656; Kleiner, 1992: 326; Çelik, 2010: 91).

Aslanın yelelerinin işlenişinde yoğun matkap kullanılmıştır (Kleiner, 1992: 270). Eserde görülen kaliteli işçilik ve detayların matkapla, dantel görünümü şeklinde verilmesi eserin İ.S. II. yüzyılın sonlarına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın sonu III. yüzyılın başları.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.35. Aslan Heykeli (Resim 35 a, b, c)

Katalog No: 35.

Envanter No: 1.4.87.

Buluntu Yeri: Adana, ikramiye.

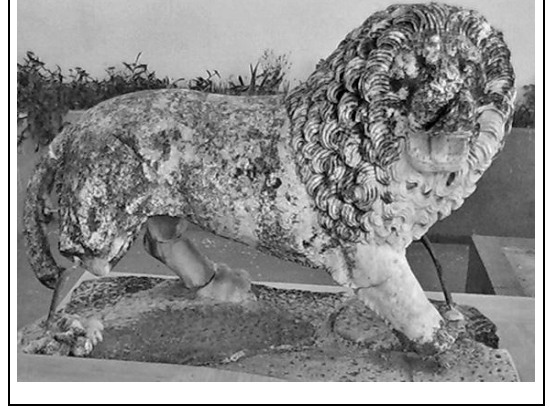
Müzedeki Yeri: Müze bahçesinde, müze giriş kapısında havuzun yanındadır.

Müze Geliş Tarihi: 08.09.1986.

Ölçüleri: Yükseklik: 125 cm. Uzunluk: 175 cm. Kalınlık: 64 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Burnu kırılmıştır.

Aslanın gözleri belli ve yelesi bariz olarak işlenmiştir. Ön sol bacak kırık ve tamamen yoktur. Ön sağ ayak yokur. Arka sağ bacakta eksiklik var. Arka sol bacakta kırık ve tamirlidir. Kuyruğunun ucu içe dönük olup kopuk ve tamirlidir. Aslan düz bir kaide üzerinde yer almaktadır. Baş sağa bakar vaziyette dönüktür. Çeşitli yerlerinde çatlama ve kopukluklar vardır. Kaidesinin büyük bir bölümü tamirlidir.

Tanımı: Mermerden yapılan aslan heykelidir. Aslanın ağzı açık olup, dişleri ve dili görülmektedir.

Teknik ve İşçilik: Aslan heykelleri, Klasik ve Hellenistik dönem Yunan dünyasında Attika'da Anadolu'da mezarlarda ve mezar yapılarında görülmektedirler (Vermeule, 1972: 14). Bu gelenek Hellenistik ve Roma dönemlerinde de devam etmiştir.

Bu aslan betimlemeleri Miletos Antik Kenti Tiyatrosu önünde ve İzmir Müzesi'nde görülmektedir (Vermeule, 1972: 52). İ.Ö. V. ve IV. yüzyılda görülen aslan betimlemeleri Roma dönemi Atina'da İ.Ö. 50'den İ.S. 150 arasında görülen örneklerle desteklenmektedir (Vermeule, 1972: 52). Küçük boyuttaki aslan figürleri Roma dönemi villalarının bahçelerini süslemektedir (Appleton, 1987: 359, figür 47).

Büyük boyuta yapılan aslan heykelleri mezar yapılarını, tapınak veya kamu yapılarını süslemektedirler (Vermeule, 1972: 53, 54). Aslanın öne doğru yürür şeklinde ön sağ ayağını öne atması ve yelesinin bu şekilde işlenmesi Attik stil aslanları anımsatmaktadır (Vermeule, 1972: 50).

Eserimiz Adana Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Elaioussa-Sebaste Lahdi (İ.S. 200-250) üzerindeki aslan betimlemeleriyle aslanların pozisyonu ve aslan yelelerin işlenişi bakımından benzerlik gösterdiği düşünülmektedir (Çelik, 2010: 90, katalog no. 13).

Eserde fazla matkap kullanılmamış olması ve yelenin işleniş, çizgiler halinde kıvrımlar yapması Roma dönemi erken heykeltıraşlık özelliklerindedir. Aslan yelelerinin yaptığı dalgalı kıvrımlar eserin II. yüzyıla ait olabileceğini düşündürmektedir (İnan, 1974: 650).

Tarihleme: İ.S. II. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.36. Aslan Heykeli Başı (Resim 36)

Katalog No: 36.

Envanter No: Eski Numara:3563; Yeni Numara: 875

Buluntu Yeri: Mısüken.

Müzedeki Yeri: Müdür yardımcısı odasının penceresinin önündedir.

Müze Geliş Tarihi: 23.04.1952.

Ölçüleri: Yükseklik: 33cm. Kalınlık: 33 cm.

Malzeme: Kireç taşı.

Korunma Durumu: Mevcut olan aslan başında kırıklar ve aşınmalar görülmektedir.

Tanımı: Aslan heykelinin baş kısmıdır. Aslanın ağız açık, dişleri, dili ve gözleri şematik olarak belirtilmiştir.

Teknik ve İşçilik: Eserin yüzeyi yoğun bir şekilde aşınmıştır. Fakat genel hatlar görülebilmektedir. Yerel, basit bir üretim örneğidir. Aslanın yeleleri salyangoz gibi kıvrılarak, tutam tutam işlenmiştir. Gözler derinlemesine işlenmiştir. Ağız açık, dil ise dışarı çıkmış ve alt çenenin üzerinden sarkmış olarak gösterilmiştir. Aslanın yelerinin salyangoz gibi kıvrılarak lüleler yapması geç Antoninus'lar dönemi heykeltıraşlık özelliklerindedir (Aybek, 2009: 97). Gözlerin derinlemesine betimlemesi Antoninus'lar dönemi özellikleridir. Eserimiz Adana Arkeoloji Müzesi'nde bulunan İ.S. 200-250 yıllarına tarihlenen (Envanter No.3) lahit üzerindeki aslan betimlemesiyle yelelerin, gözlerin işlenişi bakımında benzerlik gösterdiği düşünülmektedir (Çelik, 2010: 80,90).

Aslan heykelleri, Klasik ve Hellenistik dönemlerde Yunan dünyasında Attica'da Anadolu'da mezarlarda ve mezar yapılarında görülmektedirler (Vermeule, 1972: 50). Bu tür hayvan heykelleri boyutlarına göre nereleri süsledikleri farklılık göstermektedir. Pompeii'de villalarda bulunan küçük boyutlu aslan heykelleri bu villaların bahçelerini süslemişlerdir (Appleton, 1987: 359, Resim 47).

Eserin basit bir biçimde hatların karakterize gösterilmesi nedeniyle İ.S. II. yüzyılın sonlarına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın sonları.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.37. At Heykeli Başı (Resim 36 a, b, c)

Katalog No: 37.

Envanter No: Eski Numara 687; Yeni Numara: 142.

Buluntu Yeri: Gaziantep, Kargamış (Cerablus).

Müzedeki Yeri: Müdür yardımcısı odasının penceresinin önünde.

Müze Geliş Tarihi: Mart 1341 / 1925

Ölçüleri: Yükseklik: 56 cm. Kalınlık: 70 cm.

Malzeme: Kireç taşı.

Korunma Durumu: Eserin baş kısmı mevcuttur. Mevcut olan parçada yoğun biçimde kırık ve çizikler görülmektedir. Atın kulakları ve başının üst kısmı kırılmıştır.

Tanımı: At heykelinin baş kısmıdır. Heykelin sadece baş ve boyun kısmı vardır. Hayvanın baş ve boyun kısmı ve yüz hatları bellidir. Yeleleri belirtilmiştir. Ağız açıktır.

Teknik ve İşçilik: Eser bir atın kafasını betimlemektedir. Atın yelesi baş üzerinden başlayıp boyunun üzerinde devam eder. Atın koşum takımları gösterilmiştir. Ağızda gem geçmiş ve atın ağzı açık gösterilmiştir. Atın yelesi ince çizgilerle detaylıca işlenmiştir. Atın kulakları ve başın üst kısmı eksiktir. Atın başına giydirilmiş gemin kayışı ağızdan başlayıp atın boynuna kadar işlenmiştir. Bu detay bize atın sadece boyun ve baştan oluşan, büst tarzı bir eser olduğunu düşündürmektedir. Atın gözleri detaylı, göz bebekleri ve irisine kadar işlenmiştir. Gözün altında burna doğru giden damarlar esere gerçeklik katmaktadır.

At heykelleri Yunan dünyasında zaferi simgelemektedir. Bu yüzden kahramanları, zafer kazananları ve kahramanlıkları betimleyen eserlerde işlenmiştir.

Atina'da buna örnek olan Syracuse'lı Leptines'in oğlunun onurlandırma stelidir (İ.Ö. 373-372). Arkaik mermer at heykeli örneği Kerameikos mezarlığındadır (Vermeule, 1972: 58). Burdur civarında bulunmuş olan ve Boston Müzesi'nde bulunan bir stel üzerindeki at betimlemesi, atın yelelerinin işleniş biçimi

benzemektedir (Vermeule, 1971: 41, figür 50). At betimlemeleri çeşitli heykeltıraşlık eserleride görülmektedir. Boston Müzesi’de üzerinde ata binmiş şekilede betimlenen ay tanrısı steli buna bir örnektir. İ.S. II. yüzyıla tarihlenen bu eserdeki atın yelesinin işlenişi bakımından bizim eserimizle bir benzerlik olduğu düşünülmektedir (Res. 93).

Atın yelesinin detaylı işlenmesi, göz bebeklerinin yarım ay şeklinde işlenmesi ve irisin gösterilmesi gibi detaylar dikkate alındığında eserin Antoninus’lar dönemi heykeltıraşlık özelliklerini (Kleiner, 1992: 271; Smith, 2009: 22; Aybek, 2009: 95) yansıttığı düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısı.

Yayımlandığı Yerler: Yayımlı yoktur.

3.1.38. Kartal Heykeli Başı (Resim 38 a, b)

Katalog No: 38.

Envanter No: Numarasız.

Buluntu Yeri: Bilinmiyor.

Müzedeki Yeri: Müze bahçesindedir.

Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: Yükseklik: 49 cm. Genişlik: 30 cm. Kalınlık: 55 cm.

Malzeme: kireç taşı.

Korunma Durumu: Kartal baş kısmıdır. Boyundan aşağısı ve burnu yoktur.

Tanımı: Kartal başı heykelidir.

Teknik ve İşçilik: Eser bir kartal heykelinin baş kısmıdır. Eserin görülebilen gözleri çizgisel olarak gösterilmiş basit bir eserdir. Mimari bir yapının süsleme elemanı olarak kullanıldığı düşünülebilir. Eserin sadece göz kısmı ve boynu görülmektedir.

Kartalın boyundaki tüyler v.b. şeyler işlenmemiştir. Gözler çizgisel olarak işlenmiştir. Eserin gözlerinin detaylı işlenmemesi İ.S. II. yüzyılın başlarına ya da daha erken bir tarihi olabileceğini düşündürmektedir(Kleiner, 1992: 271; Aybek, 2099: 97).

Tarihleme: İ.S. II yüzyılın başları.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.39. Kartal Heykeli Güz Parçası (Resim 39)

Katlog No: 39.

Envanter No: Numarasız.

Buluntu Yeri: Bilinmiyor.

Müzedeki Yeri: Müze bahçesinde.

Ölçüleri: Yükseklik: 30 cm. Genişlik: 46 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Grifon ya da kartal başı parçasıdır. Sadece göz kısmı mevcuttur.

Tanımı: Kartal heykeli baş parçasıdır. Güz ve tüyler görülmekte geri kalan bölümü yoktur.

Teknik ve İşçili: Eser bir grifon ya da kartal ait bir parça olduğu düşünülebilir. Parça başın sağ kısmının göz ve gözün gerisindeki tüyler görülebilmektedir. Tüyler derinlemesine işlenmemiş çizgiler halinde birbirine geçerek gösterilmiştir. Güz kapakları ince işlenmiş ve gözlerin içi boş gösterilmiştir. (Aybek, 2009: 97).

Gözlerin bu şekilde işlenmesi Hadrianus dönemi heykeltıraşlık özellikleriyle benzerlik gösterdiği düşünülmektedir (Klenier, 1992: 239).

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın başları.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.40. Dişi Leopar Heykeli (Resim 40 a, b)

Katalog No: 40.

Envanter No: Numarasız.

Buluntu Yeri: Bilinmiyor.

Müzedeki Yeri: Müze bahçesinde.

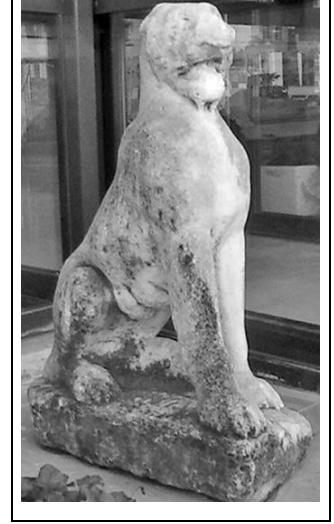
Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: Yükseklik: 88 cm. Genişlik: 51 cm. Kalınlık: 28 cm.

Malzeme: Mermer.

Korunma Durumu: Sadece göz kısmı bulunmaktadır.

Tanımı: Mermer dişi aslan heykelidir. Heykelde aşınmalar görölmektedir.

Teknik ve İşçilik: Eserin yüzeyi aşınmış olduğundan tam bir değerlendirme yapılamamaktadır. Eser oturmuş biçimde, ağzı açık olan bir dişi leoparı betimlemektedir. Dişi leopar arka ayakları üzerine oturmuştur. Leoparın ön ayakları gergin ve dik bir pozisyonunda betimlenmiştir (Aybek, 2004: 241).

Leopar Attika mezarlarında görölen hayvan betimlemelerine benzediği düşünölmektedir. Leopar betimlemeleri Piraeus Müzesi bahçesinde görölmekte ve İ.Ö. 320'de Hepahaisteion'un arkasına yapılmıştır. Keramaikos mezarlığında bulunan leopar betimlemeleri ile bizim eserimiz karşılaştırıldığında duruşu, oturuşu bakımından benzerliklerin göröldüğü düşünölmektedir. (Vermeule, 1972: 38).

Eserin yüzeyi çok aşındığından tam bir değerlendirme yapılamamaktadır. Gözlerin işleniş stiline bakıldığında eserin İ.S. II. yüzyılın ilk yarısını ait olabilceği düşünölmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın ilk yarısı.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.41. Tiyatro Maskı Yüksek Kabartması (Resim 41)

Katalog No: 41.

Envanter No: Eski Numara: 3846; Yeni Numara: 1002

Buluntu Yeri: Tarsus'tan nakil edilmiştir.

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonundadır.

Müze Geliş Tarihi: 19. 12. 1958.

Ölçüleri: Yükseklik: 1.10 cm. **Genişlik:** 1.10 cm.

Kalınlık: 50 cm.

Malzeme: Kireç Taşı.

Korunma Durumu: Eserin yüzü aşırı derecede hasar görmüştür.

Tanımı: Yüksek kabartma bir frize ait olmalıdır. Eser olasılıkla bir tiyatro yapısını süslemekteydi. Bu nedenle korku verici bir yaratık ya da benzeri bir varlığın maskı olduğu düşünülmektedir.

Teknik ve İşçilik: Eserin büyük kısmında kırıklar ve aşınmalar bulunmaktadır. Eser yüksek kabartmadır. Eserde betimlenen yüz tahrip olduğu için tanımlanması zordur.

Eser sakallı korkunç bir yüz betimlendiği görülmektedir. Görüldüğü kadarıyla göz delikleri ve ağız açıklığındaki boşluk nedeniyle bir tiyatro maskesi olduğunu düşündürmektedir. Maskenin sakallar konulduğu sütunun üzerinden aşağıya doğru uzanmaktadır.

Louvre Müzesi'nde bulunan heykeltıraşlık eserinde tiyatro masklarının nasıl betimlendiği görülebilmektedir (Giroiore ve Roger, 2007: 198, 200, 203)

Bu özellik dikkate alındığında bir tiyatroyu süsleyen yüksek kabartma bir eser olduğu düşünülebilir. Kabartmanın genel özelliklerine bakıldığında eserin İ.S. II yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyıl.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.42. Ay Tanrısı Yüksek Kabartması (Resim 42 a, b)

Katalog No: 42.

Envanter No: Eski Numara: 3845; Yeni Numara: 1001.

Buluntu Yeri: Tarsus'un kuzeyinde Devrim Okulu'nun batısında Kemal Merg'e'nin tarlasından çıkarılmıştır.

Müzedeki Yeri: Taş eserler salonu.

Müze Geliş Tarihi: 12.12.1958.

Ölçüleri: Yükseklik: 1.40 cm. Genişlik: 1.15 cm. Kalınlık: 57 cm.

Malzeme: Kireç Taşı.

Korunma Durumu: Sol kaş, göz ve yanak fazla zedelenmiş ve yıpranmıştır. Burunu ve alının üstü saçlarıyla beraber kırıktır.

Tanımı: Muhtemelen bir tiyatro yapısına ait ay tanrısı, Men kabartmasıdır.

Teknik ve İşçilik: Eser yüksek kabartmadır. Eserde hilal şeklinde bir rozet içinden hafifçe başını sağa çevirmiş bir erkek başı betimlenmiştir. Bu baş uzun ve gür saçlıdır. Saç her iki yana doğru dağınık olarak dökülmektedir. Ağız hafif açık, kaşlar kalkmış, acı dolu bir bakışı vardır. Bu özellikler Hellenistik dönem barok sanatının özelliklerine benzemektedir. Pergamon Zeus Atları ya da Büyük İskender portrelerinde bu özellikler görülmektedir. (Smith, 2002: 159-170).

Ay tanrısı betimlemeleri ve Attis betimlemeleri gür saçlı genç bir erkek yüzü şeklinde gösterilmektedir.

Betimlemenin göz kapaklarının ince işlenmesi, saçların gür çizgisel olarak kırılması (Kleiner, 1992: 244) eserin II. yüzyılın başlarına ait olabileceğini düşündürmektedir.

Tarihleme: İ.S. II. yüzyıl başları.

Yayınlandığı Yerler: Yayını yoktur.

3.1.43. Dionysos ve Satyr Heykel Grubu Şeklinde Masa Ayağı (Resim 42 a, b, c)

Katalog No: 43.

Envanter No: Eski Numara: 1771; Yeni Numara:398

Buluntu Yeri: Tarsus-Silifke (Holmoi).

Müzedeki Yeri: Müze girişinde, içeride sağ taraftadır.

Müze Geliş Tarihi: Bilinmiyor.

Ölçüleri: Yükseklik: 80 cm. Genişlik: 30 cm. Kalınlık: 20 cm.

Yükseklik: (Dionysos): 43 cm. (Satyros): 24 cm.

Malzeme: İyi kristalli beyaz mermer.

Korunma Durumu: Dionysos'un ve sağ yandaki erkek figürünün baş ve sol kolu yoktur. Heykelin bacakları kırıktır; fakat restorasyon ile bacaklar yeniden yapılmıştır.

Tanımı: Tanrı Dionysos ve olasılıkla Satyros heykeli arkasında üzüm sarmaşığı sarılı sütuna yaslanmış biçimde betimlenmiştir.

Eserin bir masa ayağı olduğu düşünülmektedir.

Teknik ve İşçilik: Heykel grubu iki figürden oluşmaktadır. Arkalarında ise üzüm salkımları gösterilmiştir. Sağdaki figürün sol ayağı öne atılmıştır. Sağdaki figürün ağırlığı sağ ayak üzerinde ve solundaki figür üzerindedir. Sağdaki figürün sağ eli havaya kalkmış olmalıdır. Sağdaki figürün sol eli ise solundaki figürün omzuna atmış olmalıdır. Soldaki figürün sol ayağı önde, sağ ayak ise vücut ağırlığını taşımakta ve sağındaki figürün arkasında kalmıştır.

Kısa figüre yaslanmış olan sarhoş Dionysos figürü ve bu figürün üzüm salkımlı sütuna yaslanmış şekildeki pozunu Dionysiak bir heykel grubunu betimlendiğini göstermektedir. Dionysos betimlemeleri genel olarak sarhoş olarak betimlenmektedir. Ve yürürken bir Satyros Dionysos'un koluna girerek tanrıya destek olur şeklinde çeşitli sanat eserlerinde sıkça gösterilmiştir.

Eserin orijinali Hellenistik dönem rokoko akımının özelliklerini yansıtmaktadır (Bieber, 1961: 140). Bu grupta kırık olan baş ve omuz olmasına rağmen bir Satyros betimlenmiştir. Bizim eserimizin değerlendirilmesi koruna gelmiş diğer sağlam Dionysos-Satyros heykeleri örnekleri ile yapılabilmektedir. Bizim eserimizin Olympeion'daki Dionysos-Satyros grubu betimlenmesiyle çok güzel uyduğu düşünülmektedir. Satyros'un baş ve omuz kısmı olmaması karşılaştırmayı

güçlendirmesine rağmen, figürlerin duruş şekilleri, Dionysos figürünün bakış biçimi Belgard'taki bir rölyef üzerindeki Dionysos betimlemesiyle benzerlik gösterdiği düşünülmektedir (Pochmarski, 1990: 305, no. 67, pl 41. 1).

Masa ayağı olarak kullanılan İ.S. 150'ye tarihlenen panterli Dionysos örneği Boston Güzel Sanatlar Müzesi'nde bulunmaktadır (Vermeule, 1971: 42, Resim 57). Olympia'da masa ayağı olan ve arkasında üzüm asmasına yaslanan Dionysos ve Satyros'u betimleyen bir grup bizim bildiğimiz sadece bir örnek olmasına rağmen daha kısa bir örneği Adana'dadır (Pochmarski, 1990: 321, no. 35, pl. 71. Res. 2).

Bu grup Kilikia bölgesi sikkelerinde çok yaygın bir biçimde görülebilmektedir ve İ.S. II. yüzyıla tarihlendiği düşünülmektedir (Çalık, 1997: 168, 169). Eserin yuvarlak hatlar sahip olması, kasların ve dokuların yumuşak gösterilmesi İ.S. II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceğini düşündürmektedir (Kleiner, 1992: 244).

Tarihleme: İ.S. II. yüzyılın başları.

Yayımlandığı Yerler: Çalık, 1997: 168, 169, pl 36a.

SONUÇ

Adana Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Roma dönemine ait olan heykeller ve heykeltıraşlık eserleri Roma heykel sanatının nerdeyse bütün dönemsel özelliklerin yansıtacak örnekler olarak görülmektedirler. Bu bakımdan Adana Arkeoloji Müzesi zengin bir koleksiyona sahiptir. Heykeller ideal ve gerçek kişi ya da varlıkları betimleyen eserlerden oluşmaktadır.

Heykeller çoğunluğu giyimli erkek betimlemelerinden oluşmaktadır. Bunun yanında üç adet giyimli bayan heykel bulunmaktadır. Koleksiyon içinde herm büstler, başlar, kabartmalar, mezar için kullanılan oturan kadın heykelleri, Eros heykelleri, tanrı ve tanrıça heykelleri, hayvan heykelleri yer almaktadır.

Heykellerin yapımında bronz, çoğunlukla mermer ve yerel kireç taşı kullanıldığı görülmektedir.

Stilistik açıdan heykellerimiz Roma hâkimiyetinin ilk yüzyıllarında görülen eserlerden büyük bir kısmı ise İ.S. II. yüzyıl heykeltıraşlık özelliklerini yansıtan eserlerden ve imparatorluğun son dönemlerine ait heykeltıraşlık özelliklerine sahip olan eserlerden oluştuğu görülmektedir.

Katalogumuzun ilk sırasında yer alan eserimiz bronzdan yapılmıştır. Magarus, Karataş'tan denizden çıkarılan heykelin (Katalog no. 1) vücut kısmı Yunan filozof, yazar, düşünür tarzında giyimli olarak betimlenmiştir. Ve bu bakımdan tam bir Yunanlı gibi görünmektedir. Baş ise oldukça realistik bir havaya sahiptir. Kısa saç, sakal ile orta yaştaki bir kişiyi yansıtan bir baştır. Ve eserin boyun kısmında görülen çatlaklar ve kaynak izleri eserin ikinci bir kullanıma sahip olduğunu göstermektedir. (Lafli ve Feugère, 2006: 24). Katalog kısmında da değindiğimiz gibi eser Romalı aristokrat müşterileri kendini Yunanlı gibi göstermek için bizim eserimizde olduğu gibi eserler yaptırmışlardır. Sahte-atlet heykellerinde olduğu gibi vücut eski Yunan heykellerine ait ya da Yunanlı gibi gösterilmekteydi. Bu özellikler bakılarak bizim eserimizde bu kategoriye sokmak mümkündür. Eserimizin elbise işleniş stiline bakıldığında İ.Ö. V. yüzyıla ait olabileceği (Çalık, 1997: 205), eserin vücudun eski Yunan tarzında olduğu (Dillion, 2006: 62), düşünülmektedirler. Eserin baş kısmının ise Kilikia valisi olan L.C. Sprinther'e ait olabileceği düşünülmektedir (Bruns ve Özgan, 1994: 23, pls. 37-43)

Eserin tüm bu özelliklerine bakıldığında bizim görüşümüze göre eserin Roma hâkimiyetinin ilk yüzyıllarına tarihlenebileceği düşünülmektedir. Ve bu döneme ait bronz bir eserin Kilikia bölgesinde bulunması bölgenin Romalılar ne kadar önemli bir yer teşkil ettiğini göstermektedir.

Müzedeki iki tane devasa zırhlı heykel bulunmaktadır. Diocessedaria (Uzuncaburç) buluntusu olan eserimiz (Katalog no. 2) 2.07 cm. boyuyla muhtemelen imparator kültüne, tapınağına ait olabileceği düşünülmektedir. Diokaisareia'nın tapınak şehri olması ve imparatorlar adına festivallerin düzenlenmesi burada bulunan tapınaklarda imparator adına kült heykelleri yapılabileceğini göstermektedir (Topdal, 2007: 31). Eserin zırhlı bir imparatoru betimlediği düşünülmektedir. Eser katalog bölümünde incelenmiştir. Özet olarak Eserin zırh betimlemesi ve stilistik açıdan incelendiğinde İ.S. II. yüzyılın ortalarına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Silifke-Taşucu buluntusu olan, 247 cm boyundaki devasa zırhlı imparator heykeli (Katalog no. 3) olasılıkla bir İmparator tapınağının kült heykeli olarak yapılmıştır. Bu eserimizde zırhlı olarak betimlenmiştir. Eserin teknik ve stilistik özelliklerine bakıldığında İ.S. II yüzyıla tarihlenmektedir. Eser tarihlendiği dönem itibarıyla Kilikia bölgesinde Hadrianus ve Septimus Severus dönemlerinde imparatorların adına festivaller ve adalarına kültler yapıldığı bilinmektedir (Topdal, 207: 83, 85). Bizim eserimizin bu imparatorlardan birini temsil edebileceği düşünülmekte. Ve dönemi yansıtan bir delil teşkil etmesi açısından önem taşımaktadır.

Kolleksiyonda bulunan rahip heykeli (Katalog no. 4) Viranşehir (Soloipompeipolis) bulunmuştur. Eserin giydiği başlık, giyim tarzı bakımından bir rahip betimlemesi olduğu anlaşılmaktadır. Başlık üzerinde görülen Nike figürleri ve çeşitli portrelerden yola çıkarak eserin bir imparator kültüne ait olan rahibin betimlemesi olduğu düşünülebilir. Eserin baş kısmının işlenişi, göz ve sakal işleniş stiline bakıldığında eserin İ.S. III yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir. Eserin bir rahibi betimlemesi ve Kilikia bölgesinde bir imparator tapınağına ait olabileceği düşünülürse önemli bir delil olarak gösterilebilir.

Kataoğumuzdaki Adana'da buluntusu olan, Antoninus'lar dönemine tarihlenebileceği düşünülen portre (Katalog no. 5) Antoninus'lar sülalesinden Antoninus Pius'u mu yoksa M. Aurelius'u mu temsil ettiği ilk bakışta

anlaşılamamaktadır. Yüzün fizyonomisi sülalenin özelliklerini yansıtmaktadır. Fakat saçın uzun, sakalın kısa işlenmesi ve de gözlerin işlenişine bakıldığında eserin Antoninus Pius portresi olabileceği düşünülmüştür.

Eserin boyundan sonraki kısmına bakıldığında bunun sabit bir heykele takılabileceğini göstermektedir. Bu heykel zırlı ve sabit bir heykel olduğu düşünülmektedir. Heykelin vücut kısmı sabit olup imparatorların hükümdarlık dönemlerine göre baş kısmının değiştirildiği düşünülmektedir. Eserin Antoninus'lar döneminden bir örnek olması ve taşıdığı teknik ve stilistik özellikler değerlendirildiğinde Kilikia bölgesi ve müze koleksiyonu açısından önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir.

Hadrianus dönemi portrelerinde görülen özellikleri yansıtan Yumurtalık buluntusu (Aigai) erkek büstü (Katalog no. 6) göğüs kısmı Yunan kahraman stilinde yapılmıştır. Eserin saç, sakalı ve gözlerinin işleniş bakımından Hadrianus dönemi özelliklerini yansıttığı görülmektedir. Göğüsün çıplak betimlemesi Hadrianus dönemi Yunan klasisizmle ilişkilendirilebileceği düşünülmektedir. Hadrianus dönemi özelliklerini taşıyan bu eserin yapılış tarzına ve işçiliğine bakıldığı zaman Hadrianus'un erken dönemlerini betimleyen ya da Hadrianus'un yerel bir üretim portre örneği olduğu düşünülebilir. Eserin bu özellikleri taşıması ve Kilikia bölgesinin Hadrianus dönemi heykeltıraşlık özelliklerini gösteren bir örnek olması bakımından önem taşır.

Elaioussa-Sebaste (Ayaş) buluntusu olan çocuk başı (Katalog no.7), saçın, gözlerin işleniş bakımında Traianus dönemi heykeltıraşlık özelliklerini yansıttığı düşünülmektedir. İmparator Traianus dönemini yansıtan bir eseri müze koleksiyonu içinde olması önem taşımaktadır.

Mersin'den getirilmiş olan Herakles herme büstü müze (Katalog no.8) koleksiyonunun önemli parçalarındandır. Eser gür sakalı, sert yüz ifadesine sahip, kaslı boyunlu görünümüyle Herakles'i betimlediği düşünülmektedir. Eserin başının daidemli olması yazar, ya da filozof olabileceğini göstermiştir. Fakat eserin diğer fiziki özelliklerine bakıldığında eserin Herakles olabileceği düşünülmektedir. Bu tür eserler gymnasiumlarda, kütüphanelerde, villalarda sergilenmekteydi. Eserin yapılışında görülen teknik ve işçiliğe bakıldığında İ.S. II. yüzyılın sonlarına İ.S. III. yüzyılın başlarına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Diğer bir Herakles herme büstü (Katalog no. 9), yüzünün aşırı tahrip olmasından dolayı güç tanımlanmasına karşın Antoninus'lar dönemi özellikleri yansıdığı düşünülmektedir. Eserin yapımında görülen teknik ve işçilik eserin bu döneme ait olabileceğini düşündürmektedir. Antoninus'lar sülalesine mensup olan İmparator Commodus'un Herakles büstüne benzetilebileceği düşünülmektedir fakat yüzün fazla aşınması yüzünden kesin bir tanımlama yapılamamaktadır. Eserin Antoninus'lar dönemi özelliklerini yansıtan bir büst olması ve bu büstün İmparator Commodus'un Herakles şeklindeki bir büstü gösterebileceği olasılığı bakımından koleksiyon ve bölge açısından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Adana buluntusu (Katalog no. 10) olan başsız büst yapılış tarzı Yunan kahraman heykelleri stilindedir. Sol omuzun da pelerin kıvrımları görülmektedir. Eserin kime ait olabileceği ve hangi döneme tarihlenebileceği başı olmadan çok zordur. Göğüsün kaide ile birleştiği yerde akhantus yaprağı süslemesi vardır. Eser teknik ve işçilik bakımından incelendiğinde İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Adana Arkeoloji Müzesi giyimli eserler içinde himation ya da toga giyimli heykeller ve heykel gövdeleri 9 tane bulunmaktadır. Bunların çoğunun mezar anıtlarında, kamu yapılarında süsleme elemanı ya da mezar steli olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Giyimli bir erkeği betimleyen büstümüz (Katalog no. 11) Gaziantep, Charadrus/Charadra /Kaledran'dan müzeye getirilmiştir. Eser oldukça basit işlenmiş yerel üretim bir eserdir. Oldukça şematik olan yüz ve elbise kıvrımları ile eser betimlenmiştir. Eser beline kadar işlenmiş; fakat eserin araka kısmı pek işlenmemiştir. Bu özellikler dikkate alındığında bunun bir mezar steli olabileceği düşünülmektedir. Eser yerel özellikler gösteren bir mezar steline örnek teşkil etmektedir. İ. S. III. yüzyılın sonlarına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Adana'da satın alma ile müzeye getirilmiş olan (Katalog no. 12) kireç taşı eser giyimli erkek heykellerden biridir. Eser kireçtaşında yapıldığı için oldukça aşınmış tahrip olmuştur. Eser insan boyutlarındadır. Ve arkası işlenmemiş, kabaca bırakılmıştır. Bu eserin bir anıtı veya mezar yapısını süslediği ya da bir mezar steli olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Teknik ve işleniş bakımından İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Silifke-Taşucu/Holmoi'dan bulunmuş olan başsız toga giyimli erkek heykeli (Katalog no. 13), eserin elbise kıvrımlarının göstermelik, çizgisel olarak yoğun bir şekilde betimlenmesi İ.S. III. yüzyıla tarihlenebileceğini düşündürmektedir. Eserin bu şekilde togalı işlenmesi eserin bir anıtı ya da bir kamu binasını süslediği düşünülebilir.

Adana buluntusu olan himation giyimli heykel gövdesi (Katalog no. 14) himation kıvrımlarının işleniş tarzına bakıldığında İ.S II. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir. Eserin mezar steli olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Gaziantep'ten müzeye getirilen bir başka himation giyimli eser ise yerel üretim olduğu teknik ve işçilik bakımından görülebilmektedir. Eserin elbise kıvrımları şematik olarak gösterilmiştir. İ.S. III. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Buluntu yeri bilinmeyen bir mezar steli olduğu düşünülen himation giyimli bir heykeltıraşlık eseri (Katalog no.16) müze koleksiyonunda yer almaktadır. Eserin giydiği himationun daha doğal durmakta (Saraçoğlu,1997: 35), kıvrımların daha gerçekçi gösterilmektedir; fakat elbise kıvrımlarının azalması (Saraçoğlu,1997: 72) eseri İ.S. I. yüzyılın sonu II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceğini düşündürmektedir.

Buluntu yeri bilinmeyen başka bir himationlu mezar steli olduğu düşünülen eser (Katalog no. 17) ise kıvrımların işlenişi, elbisenin doğal bir biçimde verilmesi eseri İ.S. II. yüzyıla tarihlenebileceğini düşünülmektedir.

Adana' da bulunmuş olan giyimli bir kadına ait olan heykel gövdesi (Katalog no. 18) ise teknik ve işçilik bakımında İ.S.II. yüzyıla tarihlenmektedir.

Silifke-Taşucu/ Holmoi' da bulunmuş olan bir başka kadın heykel gövdesi (Katalog no. 19) elbisenin siteli nedeniyle tanrıça İsis ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Bu eserin bir mezar steli olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Eserin elbiseni işleniş bakımından İ.S. II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceği düşünülmektedir. Giyimli bu eserlerin mezarlar için kullanıldığı düşünülmektedir. Bu eserlerin, kaide kısımlarının destekli toprağa girecek biçimde yapılması, eserlerin arka yüzlerinin tam işlenmemesi yarım bırakılması ve vücut kısmının kalınca yapılması mezar steli olarak kullanıldıklarının bir göstergesi olduğu düşünülmektedir.

Müzenin koleksiyonunda ideal yani tanrı ve tanrıça betimleyen heykeller bulunmaktadır. Bu tür eserler arasında Aphrodite Genetrix Heykeli'nin (Katalog no. 20) bir varyasyonu da bulunmaktadır. Eser müzeye Gaziantep'ten getirilmiştir. Eser teknik ve işçilik bakımından kaliteli bir eser olup Antoninus'lar dönemi heykeltıraşlık özellikleri göstermektedir. Eserimiz Paris Louvre'da bulunan Aphrodite Genetrix Heykeli ile benzerlik gösterdiği düşünülmektedir. Aphrodite heykelleri genellikle su yapılarını süslediği düşünülmektedir. Adana Arkeoloji Müzesi Aphrodite'nin çokça betimlenen bu tipinin bir örneğine ev sahipliği yapması bakımından önemlidir.

Müze koleksiyonunda Eros heykelleri bulunmaktadır. Tarsus buluntusu olan (Katalog no. 21) Sırtında ok sadağı taşıyan bir Eros heykelidir. Eserin iyi parlatılmış yüzey, teknik ve işçiliği bakımından İ.S. II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Gaziantep'ten getirilmiş olan oturan ve elinde bir kaz tutan Eros heykeli (Katalog no. 22) Eros heykellerin çokça görülen varyasyonlarından biridir. Eserin teknik ve işlenişine bakıldığında parlatılmış yüzeyi ve yumuşak dokusu eseri İ.S. II. yüzyıla tarihlenebileceğini düşündürmektedir.

Adana'da buluntusu olan bir başka Eros heykeli (Katalog no. 23), ayakta duran ve elinde kuş tuttuğu düşünülen Eros betimlemesidir. Eserin üzerinde matkap ve kazıma çalışmaları görülebilmektedir. Saç ve vücudun genel stil özelliklerine bakılırsa eserin İ.S. II. yüzyılın sonlarına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Yunus üzerine binmiş olan Eros betimlemesi (Katalog no. 24) Adana buluntusudur. Eserin bir su yapısıyla, ilişkili olabileceği Yunusun ağzındaki delikten anlaşılmaktadır. Eserin teknik ve işçilik bakımından İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısı Antoninus'lar dönemine tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Çıplak bir erkek heykeline ait olan torso kısmı (Katalog no. 25), Silifke-Taşucu/ Holmoi'da bulunmuştur. Eserin bir tanrı mı yoksa bir imparatoru betimlediği bilinmemektedir. İdeal bir kişiyi betimleyen bir heykel olduğunu düşünürsek eserin Apollon Belvedere tipinin özellikleri yansıttığı bir kopya olduğu düşünülebilir.

Daha önce de değindiğimiz gibi Romalı bir kişinin kendini ideal bir tanrı vücudunda gösterebileceğini düşündüğümüzde ise bunun bir imparator ya da Romalı bir aristokratın heykeli olabileceği de düşünülmektedir. Eser teknik ve

işçilik açısından incelendiğinde kaliteli çalışılmış ve iyi bir işçiliğe sahip olmalıdır. Bu özellikler dikkate alındığında eser İ.S. II. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenebileceği düşünülmektedir. Eserin tipine ve genel özellikleri bakıldığında Kilikia bölgesinin Roma heykeltıraşlık örneklerinin ne kadar zengin olduğunu gösteren bir örnek olması açısından önemlidir.

Diğer çıplak erkek göğüs parçası (Katalog no. 26) ise ideal bir kişiyi Dionysos ya da Apollon heykeline ait olduğu düşünülmektedir. Adana'da bulunmuş olan eser ise teknik ve işçilik bakımından İ.S. II. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Dionysos, leopar ve Satyr betimleyen heykel grubu (Katalog no. 27) parçasının buluntu yeri bilinmemektedir. Eserin yumuşak hatlarla verilmiş, eserin sağ bacağına dolanan elbise kıvrımları azalmış, çizgisel, yüzeysel olarak işlenmesi eserin İ.S. I. ya da II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceğini düşündürmektedir. Bu esere kompozisyon bakımından benzeyen, masa ayağı olduğu düşünülen eser (Katalog no. 43) Tarsus-Silifke/ Holmoi'da bulunmuştur. Ve Dionysos konulu eserlerin nasıl görünebileceği konusunda bize bilgi vermektedir. Taşucu-Silifke/Holmoi'da bulunmuş olan eser (Katalog no. 43) teknik ve işçilik bakımında İ.S. II. yüzyıla tarihlenmektedir.

Adana'da bulunmuş, Posedion olduğu düşünülen (Katalog no. 28) heykelin yüzeyi açıkça betimlenmiştir ve çok güzel parlatılmıştır. Eserin bu şekilde parlatılması ve saçın betimlenmesi heykeli İ.S. II. yüzyılın başlarına ait olduğunu düşündürmektedir. Eseri başın gözlerin işleniş tarzına bakıldığında İ.S. II. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Silifke-Taşucu/ Holmoi'da bulunmuş olan nehir tanrısı betimlemesi (Katalog no. 29) hangi nehri temsil ettiği bilinmemektedir. Eser sadece vücut kısmı koruna gelmiştir. Bu nehir tanrısı heykelinin ise bulunduğu yerle bağlantılı olarak Seleukeia (Silifke) yakınlarında bulun Kalykadnos nehrini temsil ettiği düşünülmektedir. Eserin elbise kıvrımlarının işlenişindeki doğallık, elbise kıvrımlarının matkapla derince verilmiş tarzı eserin İ.S. II. yüzyılın başlarına tarihlenebileceğini düşündürmektedir. Bu özellikler dikkate alındığında Silifke/Seleukeia'da bulunan Kalykadnos nehir tanrısının kült heykelinin bizim eserimizin olabileceği ve bu heykelin nasıl betimlendiğinin bilinmesi açısından önemlidir.

Oturan kadın heykelleri (Katalog no. 30 ve 31), buluntu yeri bilinmemektedir. Kireç taşından yapılmış olan eserler mezar steli olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Boyutu ve eserlerin yapılış teknikleri mezar stelleri üzerindeki oturan kadınlarla benzerlik göstermektedir. Bu eserlerin teknik ve işçilik bakımında değerlendirildiğinde İ.S. I. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Müzedeki heykellerin ayaklarıyla beraber iki adet heykel kaidesi bulunmaktadır (Katalog no. 32 ve 33). Katalog no. 32 olan ayaklar sandaletli olup ve ayakların duruş pozisyonuna bakıldığında himation giyen bir kişinin heykeline ait olabileceği düşünülmektedir. Ve eserlerin işlenişindeki detaylandırmaya bakılarak eserin İ.S. II. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Katalog no. 33 olan kaide ise yukarıda bahsettiğimiz çıplak erkek torsunsa (katalog no. 25) ait olabileceği düşünülmektedir. Her iki eserin buluntu yerinin Taşucu-Silifke/ Holmoi olması, kaide üzerinde görülen ayakların duruş pozisyonu ve destek objesinin bir zırhının etek uçlarının görülmesi eserin bir çıplak kahramanı, imparatoru ya da generali betimleyen bir heykelin altlığı olduğunu düşündürmektedir. Ayakların detaylı işleniş biçimine bakıldığında İ.S. II. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir.

Katalogda yer alan eserlerin içinde yedi adet hayvan heykeli ve hayvan heykellerine ait parça bulunmaktadır (Katalog no. 34-40). Bu eserlerin mezar yapıları ya da kamu yapılarını süslediği düşünülmektedir. Betimlenen hayvanlar arasında arslan, kartal, leopar ve at heykelleri ve heykel parçaları bulunmaktadır. Bu eserlerin mezar yapılarını süsledikleri düşünülmektedir. Ve bölgenin maddi ve sanatsal yönden zengin olduğunun göstergesidir.

Katalogumuzda yer alan iki adet kabartma (Katalog no. 41 ve 42) Tarsus'tan bulunmuştur. Bu kabartmaların birinin sakalı bir tiyatro maskesi olduğu diğerinin ise Bir rozet içinde hafif sağa dönük bir ay tanrısı başı olduğu düşünülmektedir.

Maske kabartması çok tahrip olduğu için değerlendirmek güçtür. Maskenin göz delikleri ve ağız açıklığı seçilebilmektedir. Ay tanrısı kabartması saçların ve gözlerin işleniş tarzına bakıldığında Hadrianus dönemine tarihlenebileceği düşünülmektedir. Bu kabartmaların olasılıkla aynı yapıda kullanılmış olmalıdır. Bu yapının ise bir tiyatro olması düşünülmektedir.

Adana Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Roma dönemine ait olan bu heykeltıraşlık eserlerinin bölgenin dönemi için en azında heykeltıraşlık açısından çeşit olarak, boyut olarak ve dönemsel özellikler bakımından ne kadar önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Bu eserler Kilikia bölgesi ve çevresinde Romalıların hâkimiyetlerinin başlarında görülen heykel sanatının özelliklerinden İ.S. III. yüzyılın bozulan Roma heykel sanatını özelliklerini yansıtan heykel örneklerini bulundurması bölgenin ve müzadaki eserlerin değerlendirilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Tez ile Roma döneminde Kilikia'ya bölge dışından çok yoğun ithal eserlerin geldiğini ve bu şekilde bölgenin satın alma gücünün ne denli güçlü olduğunu görmekteyiz.

Tez sayesinde Roma dönemi Kilikia bölgesi materyal kültürü biraz daha iyi anlaşılmıştır. Bu sayede bölgenin yoğun biçimde Roma kültürünün etkisi altında olduğu görülmektedir.

Bu tez sayesinde Türkiye müzelerinden birinin daha heykel kataloğu yapılmıştır.

Müzedeki eksik olan Roma dönemi heykellerini Roma kronolojisindeki yeri bu çalışmayla oturtulmaya çalışılmıştır ve çevre bölge müzelerindeki eserlerin değerlendirilmesine katkı sağlayacak bir çalışma ortaya çıkarılmış olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Abbasoğlu, H. (2006). *Yunan ve Roma Sanatı*. [http:// www. istanbul.edu.tr /Bolumler/guzelsanat/romaanati.htm](http://www.istanbul.edu.tr/Bolumler/guzelsanat/romaanati.htm). (19. 09. 2012).

Akşit, O. (1970). *Roma İmparatorluk Tarihi (M.S. 193–395)*. İstanbul: İstanbul Üniveristesi.

Aybek, S. (2009). *İzmir Tarih ve Sanat Müzesi Heykel Katalogu*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Aybek, S. (2004). *Metropolis (Ionia), Hellenistik ve Roma Devri Heykeltıraşlık Eserleri*. İzmir: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Appleton, G. (1987). *Animal Sculpture from Garden Bureid by Vesuvius*. Newcastle: Newcastle University Press.

Atalay, E. (1998). *Hellenistik Çağda Ephesos Mezar Stelleri Atölyeleri*. İzmir: Efes Harabeleri Sevenler Derneği.

Bergmann, M. ve Zanker, P. (1981). *Damnatio Memoriae Umgearbeitete Nero und Domitiansporträts Zur Ikonographie der Flavsichen Kaiser und Nerva*. *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Institut*. 96: 317-412.

Bieber, M. (1959). *Roman Man in Greek Himation (Romani Palliati)*. *Contribution to the History of Copying, PAPS*. 103(3): 374-417.

Bieber, M. (1961). *The Sculpture of the Hellenistic Age*. New York: Columbia University Press.

Bieber, M. (1997). *Ancient Copies: Contributions to the History of Greek and Roman Art*. New York: New York University Press.

Burns, C. ve Özgan, R. (1994). Eine Bronzene Bildnisstatue aus Kilikien. *Antike Plastik*. 23: 81-92, pls. 37-43.

Burford, A. (1972). *Craftsmen in Greek and Roman Society*. Londra: Thames and Hudson.

Cremer, M. (1991). *Hellenistisch-römische Grabstelen im nordwestlichen Kleinasien, Mysia and Bithynie*. Bonn: Asia Minor Studien.

Çalık, A. (1997). *Roman Imperial Sculpture from Cilicia*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. London: King's College.

Çalık, A. (1996). A New Head of Hadrianus from Pompeiopolis. *Anatolian Studies*. 46: 83-89.

Çelik, A. (2010). *Adana Müzesi Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dunand, F. (1973). *Le culte d'Isis dans le bassin oriental de la Méditerranée II*. Leiden: A.J. Brill.

Draga, M. (1993). *Yunan/Hellen Uygarlığında Kadın: Çağlar Boyu Anadolu'da Kadın, Anadolu Kadınının 9000 Yılı*. İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı.

Dillion, S. (2006). *Ancient Greek Sculpture*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ener, K. (1963). *Çukurova'nın İşgali ve Kurtuluş Savaşı*. İstanbul: Berksoy Matbaası.

Esra Topal, E. (2007). *Kilikia Eyaleti: Kentler ve Roma Yönetimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniveritesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Frey, L.(1982). Das Bildnis eines Kaiserpriesters aus Pompeiopolis in Kilikien. *Antike Welt. Zeitschrift für Archäologie und Kulturgeschichte*. 13: 27-39.

Flashar, M. and Von der Hoff, R. (1993). Die Statue des sog. Philosophen-Delphi im Kontext einer mehrfigurigen Stiftung. *Bulletin de correspondance hellénique Magazine*. 117: 407-33.

Giuliano, A. (1979) *Museo Nazionale Romano, Le Sculpture I*. Roma: De Luca.

Goette, H.R. (1990). *Studien zu römischen Togadarstellungen*, Mainz: Römischen Welt.

Harrison, E.B. (1953). *The Athenian Agora V.1: Portrait Sculpture*, New Jersey: Princeton University Press.

Hallet, C. (2009). Apollonios Aster'in İşliğinden Dört Portre Heykeli. *Aphrodisias'tan Roma Portreleri* (ss. 70-86). Editör: R.R.R. Smith ve L.Lenaghan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Hekler, A. (1935). *Neue Porträtforschungen in Athen, Archäologischer Anzeiger*. Frankfurter: Neuen Presse.

Heyob, S.K. (1975) *The Cult of Isis among Women in the Graeco-Roman World*, Leiden: E.J. Brill.

Harcum, G. C. (1927). A Statue of the Type Called the Venus Genetrix in the Royal Ontario Museum. *American Journal of Archaeology*. 31(2): 141-152.

İnan, J. ve Rosenbaum, E. (1966). *Roman and Early Byzantine Portrait Sculpture in Asia Minor*. Londra: Oxford University Press.

İnan, J. (1968). *Antalya Bölgesi Roma Devri Portreleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

İnan, J. (1974). *Neue Porträtstatuen Aus Perge*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

İnan, J. (1975). *Side'nin Roma Dönemi Heykeltıraşlığı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Karageorghis, V. (1964). *Sculpture from Salamis*. Lefkoşe: Department of Antiquities.

Kleiner, D. E. E. (1992). *Roman Sculpture*. Yale: Yale University Press.

Kleiner, D. E. E. (1997). *Roman Group Portraiture: The Funerary Reliefs of The Late Republic and Early Empire*. New York: Yale University Press.

Kleiner, Diana E. E. ve Kleiner, F. S. (1980). *Early Roman Togate Statuary*. Roma: Bulletino della commissione archeologica comunale di Roma.

Keil, J. ve Wilhem A. (1931). *Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien, Monumenta Asiae Minoris Antiqua, III*. Manchester: Manchester University Press.

Klementa, S. (1993). *Gelagerte Flubgötter des Späthellenismus und der römischen Kaiserzeit*. Köln: Arbeinten zur Archaologie Press.

Koch, G. (2001). *Roma imparatorluk Dönemi Lahitleri*. Çeviren: Zühre İlkelen. İstanbul: Arkeoloji Sanat.

Lafli, E. ve Feugère, M. (2006). Statues et statuettes en bronze de Cilicie. *British Archeology Report (BAR) International Series. 1584: 78-79*.

Lafli, E. ve Meischner, J. (2010) *Spätantike Skulpturen im östlichen Mittelmeerraum*. Wien: Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institut Press.

Levi, D. (1947), *Antioch Mosaic Pavements, I-II*. New Jersey: Princeton University Press.

Lippold, G.(1950). *Die griechische Plastik*, Münih: Handbuch der Archäologie Press.

Linfert, A. (1979). *Kunstzentren hellenistischer Zeit: Studien an weiblichen Gewandfiguren*. Wisbaden: Frnaz Steiner Published.

Meischner, J. (2004), *Die Skulpturen des Hatay Museums von Antakya*. Berlin: Jahrbuch des Deutschen Archaologischen Instituts.

Moscatti, S. (1978). *Mezopotamya Sanatını Tanyalım*. Çeviren: C. Çalıklar. İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Moon, W.G. (1995). *Polykleitos, the Doryphoros and Tradition*. Madison: The Universty of Wisconsin Press.

Giroire, C. ve Roger, D. (2007). *Roman Art from the Louvre*. Manchester: Hudson Hill Press.

Ostrowki, J. A. (1991). *Personifications of Rivers in Greek and Roman Art*. Kracow: Nakadem Uniwersytetu Jagielloskiego Press.

Oether, H. (1961). *Untersuchungen zu den männlichen römischen Mantelstatuen: der Schulterbauschtypus*. Berlin: Mann Press.

Parker, H.M. D. (1985). *The Roman Legions*. Chicago: Ares Publishers.

Palagia, O. (1986). *Imitation of Herakles in Ruler Portraiture A Survey From Alexander to Maximinus Daza*. Boreas: Münstersche Beiträge zur Archäologie Press.

Poulsen, F. (1951). *Catalogue of Ancient Sculpture in the Ny Carlsberg Glyptotek*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Pochmarski, E. (1990). *Dionysische Gruppen. Eine typologische Untersuchung zur Geschichte des Stützmotivs*. Wien: Österreichisches Archäologisches Institut Press.

Ross, Ç. A. (2003). *Eskişehir Arkeoloji Müzesi'nden Bir Erkek Portresi*. kybele.anadolu.edu.tr/makaleler/ed2002_1_3/158429.pdf. (15/03/2012).

Rona, Z. (1997). Seramik. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3. Cilt.* (ss. 1634-1640). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Reinach, S. (1897-1932). *Répertoire de la statuaire, I-V*. Paris: Paris Published.

Richter, G. M. A. (1984). *Portrait of the Greeks*. New York: Cornell University Press.

Sason, J. M. (1995). *Civilizations of the Ancient Near East, Vol. 3*. New York: Charles Scribner's Sons Press.

Sayar, M. H. (1992). Doğu Kilikia'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1990, IX. *Araştırma Sonuçları Toplantısı* (ss.203–221). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Smith, R. R. R. (1998). *Cultural Choice and Political Identity in Honorific Portrait Statues in the Greek East in the Second Century A.D.* Cambridge: The Society for the Promotion of Roman Studies Published.

Smith, R.R.R, (2009). Aphrodisias'ta yapılan Roma Portreleri ve Mermer Heykeltıraşlık. *Aphrodisias'tan Roma Portreleri* (ss. 8-34). Editör: R.R.R. Smith ve L.Lenaghan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Smith, R.R.R.(2002) *Hellenistik Heykel*, İstanbul: Homer Kitapevi.

Stumpf, G.R. (1991). *Numismatische Studien zur Chronologie der römischen Statthalter in Kleinasien*. Saarbrücken: Saarbrücker Druckerei Press.

Stemmer, K. (1978). *Untersuchungen zur Typologie, Chronologie und Ikonographie der Panzerstatuen*. Berlin: Archäologische Forschungen Press.

Stuvert, R. (1969). *Le Putto dans l'art romain*. Brüksel: Latomus Press.

Scholl, A. (1995). *Die antiken Skulpturen in Franborough Hall*. Great Britain: Corpus of sculptures of the Roman World Press.

Sayar, M.H. (1994). Weihung an den Flussgott Kalykandos. *Arkeoloji Dergisi*. 2: 121-2, pl. 13.

Sevin, V. (1982). Anadolu'da Pers Egemenliği. *Anadolu Uygarlıkları, Görsel Anadolu Tarihi Ansiklopedisi, 2. Cilt.* (ss. 310-332). İstanbul: Görsel Yayınları.

Şahin, M. (1994). *Miletupolis Figürlü Mezar Stelleri ve Adak Levhaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Erzurum Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tahberer, S. (2006). *Adana Arkeoloji Müzesi'ndeki Hellenistik ve Roma Dönemleri Terracotta Figürinlerin Yapım Tekniklerinin Araştırılması ve Uygulanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tran Tam Tinh, V. (1973). *Isis Lactans Corpus des monuments greco-romains d'Isis allaitant Harpocrate*. Leiden: Brill Academic Publishers.

Topdal, E. (2007). *Kilikia Eyaleti: Kentler ve Roma Yönetimi*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Todisco, L. (1993). *Scultura greca del IV secolo: maestri e scude di statuaria tra classicita ed ellenismo*. Milano: Pubblicaciones de la Universidad de Murcia.

Umar, B. (2000). *Kilikia Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi*. İstanbul: Anka Kitapevi.

Ünal, A. ve Girginer, K. S. (2007), *Kilikia-Çukurova, İlk Çağlardan Osmanlı Dönemi'ne Kadar Kilikia'da Tarihi Coğrafya*. İstanbul: Tarih ve Arkeoloji.

Vermeule, C. C. (1959/60). Hellenistic and Roman Cuirassed Statues. *Berytus Magazine*. 13: 1-82; pls. 1-26.

Vermeule, C. C. (1967). Greek Sculpture and Roman Taste. *Boston Museum Bulletin Magazine*. 65(342): 175-192. Boston: Museum of Fine Art.

Vermeule, C. C. (1972). Greek Funerary Animals. *American Journal of Archaeology Magazine*. 16(1): 49-59.

Vermeule, C. C. (1971). Greek and Roman Sculpture in Boston. *The Burlington Magazine*. 113 (814): 37-45 ve 47-48.

Vermeule, C. C. (1975). The Weary Herakles of Lysippos. *American Journal of Archaeology Magazine* . 79 (4): 323-332.

Wegner, M. (1979). Nachträge zum römischen Herrscherbild. *Boreas Magazine*. 2: 87-181, pls. 11-6.

Walters, E. J. (1988). *Attic Grave Reliefs that Represent Women in the Dress of Isis*. New Jersey: American School of Classical Studies at Athens.

Witt, R.E. (1977). *Isis in the Graeco-Roman World*. Londra: Thames and Hudson.

Yaylalı, A. (1979). *Hellenistik Devir İzmir Kökenli, Figürlü Mezar Stelleri*. Erzurum: Erzurum Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zeigler, R. (1988). *Münzen Kilikien aus Kleineren deutschen Sammlungen*. München: Deutsches Archäologisches Institut.

Zanker, P. (1983). *Provinzielle Kaiserporträts, zur Rezeption der Selbstdarstellung des Princeps*. München: Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften: In Kommission bei der C.H. Beck'schen Verlagsbuchhandlung.

EK

EK1: RESİMLER

Resim 1: Kat. No. 1. Bronz Erkek Heykeli.

Resim 1 a

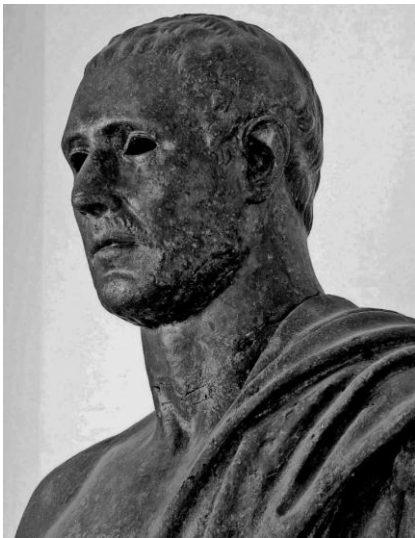
Resim 1 b

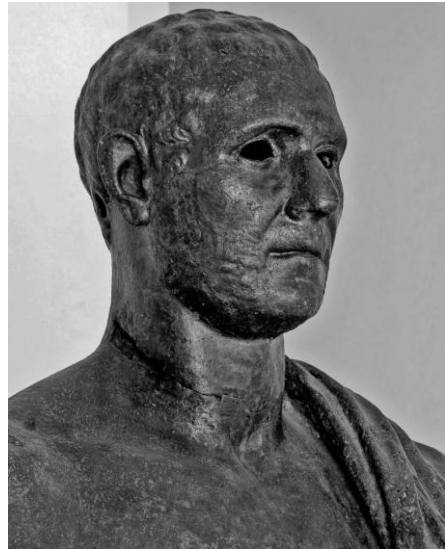
Resim 1 c

Resim 1 d

Resim 1 e

Resim 2: Kat. No. 2. Devasa Zırhlı Heykel.

Resim 2 a

Resim 2 b

Resim 3: Kat. No. 3. Devasa Zırlı Heykel.

Resim 3 a

Resim 3 b

Resim 3 c

Resim 4: Kat. No 4. Rahip Heykeli.

Resim 4 a

Resim 4 b

Resim 4 c

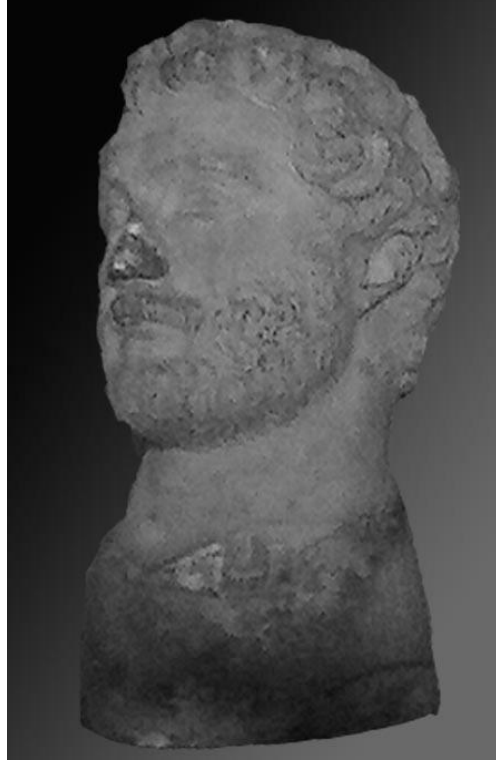

Resim 5: Kat. No. 5. Antoninus'lar Dönemi Erkek Başı.

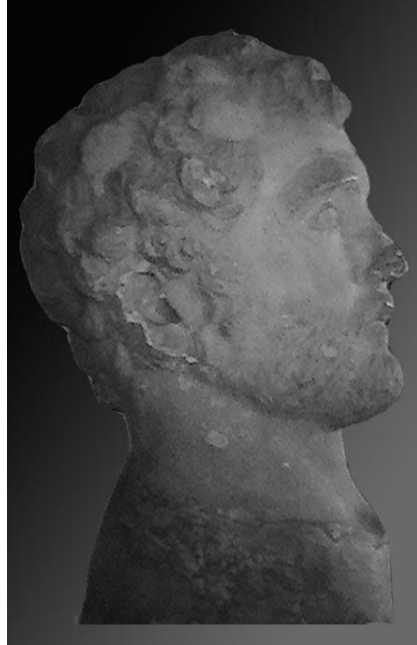
Resim 5 a

Resim 5 b

Resim 5 c

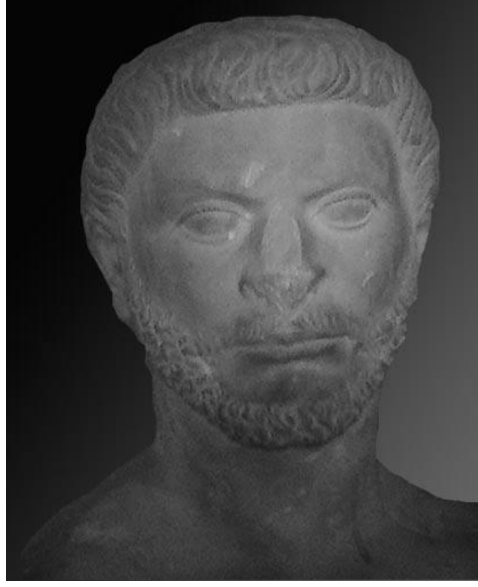

Resim 6: Kat. No. 6. Erkek Büstü.

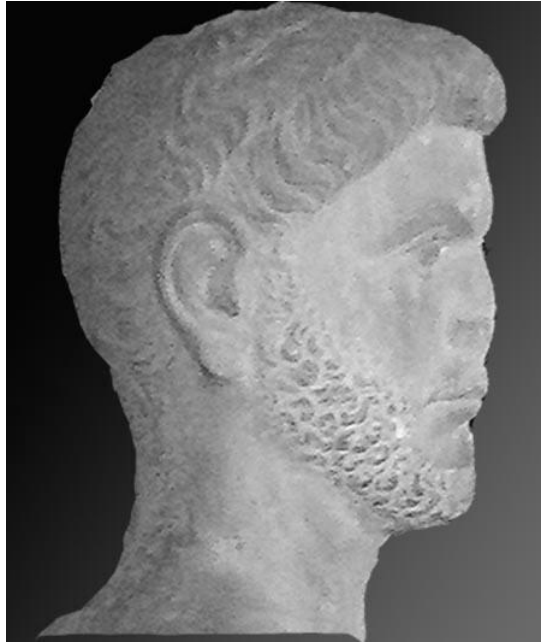
Resim 6 a

Resim 6 b

Resim 6 c

Resim 7: Kat. No. 7. Çocuk Başı.

Resim 7 a

Resim 7 b

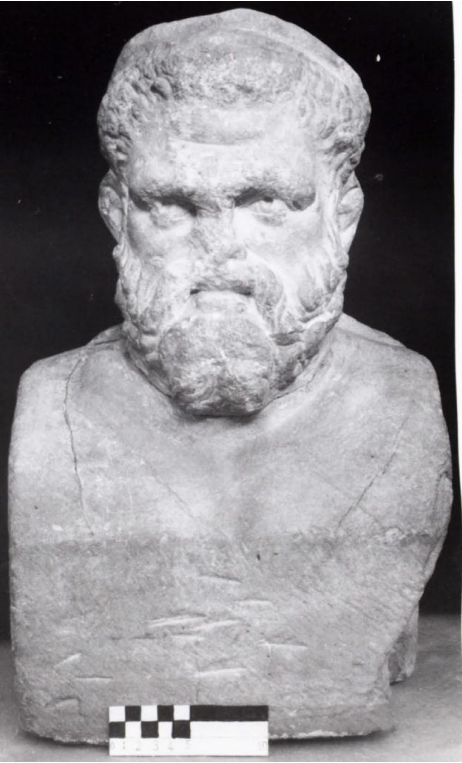

Resim 7 c

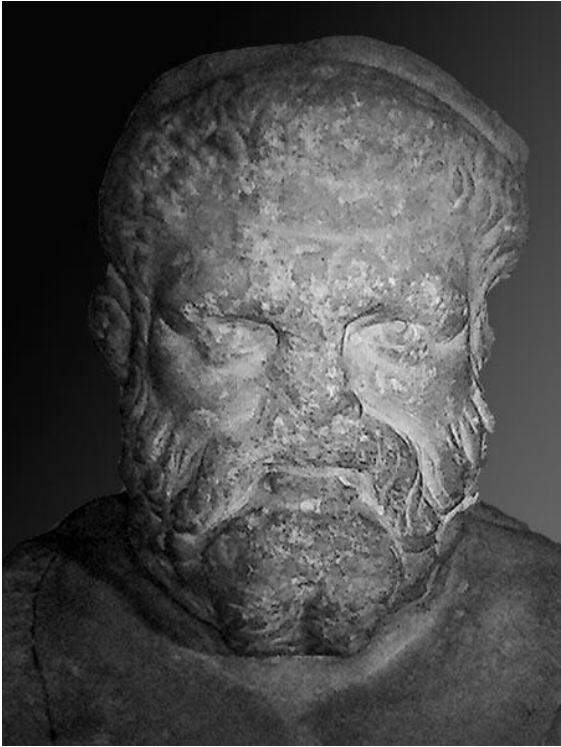

Resim 8: Kat. No. 8. Herakles Herme Büstü.

Resim 8 a

Resim 8 b

Resim 8 c

Resim 8 d

Resim 9: Kat. No. 9. Herakles Herme Büstü.

Resim 9 a

Resim 9 b

Resim 9 c

Resim 10: Kat. No. 10. Başızsız Erkek Büstü.

Resim10 a

Resim 10 b

Resim 11: Kat. No. 11. Erkek Büstü.

Resim 11 a

Resim 11 b

Resim 11 c

Resim 12: Kat. No. 12. Giyimli Erkek Heykeli.

Resim 12 a

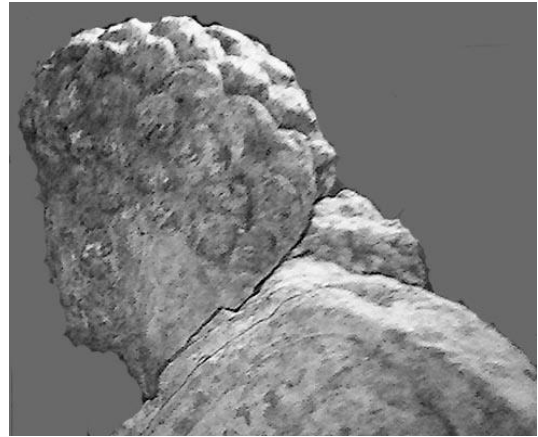
Resim 12 b

Resim 12 c

Resim 12 d

Resim 13: Kat. No. 13. Giyimli Erkek Heykeli.

Resim 13 a

Resim 13 b

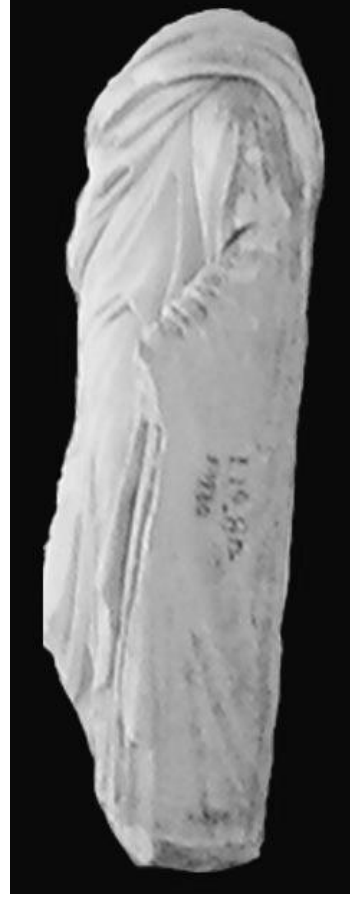

Resim 14: Kat. No:14. Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi.

Resim 14 a

Resim 14 b

Resim 15: Kat. No.15. Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi.

Resim 15 a

Resim 15 b

Resim 15 c

Resim 16: Kat. No.16. Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi.

Resim 16 a

Resim 16 b

Resim 17: Kat. No. 17. Giyimli Erkek Heykeli Gövdesi.

Resim 17 a

Resim 17 b

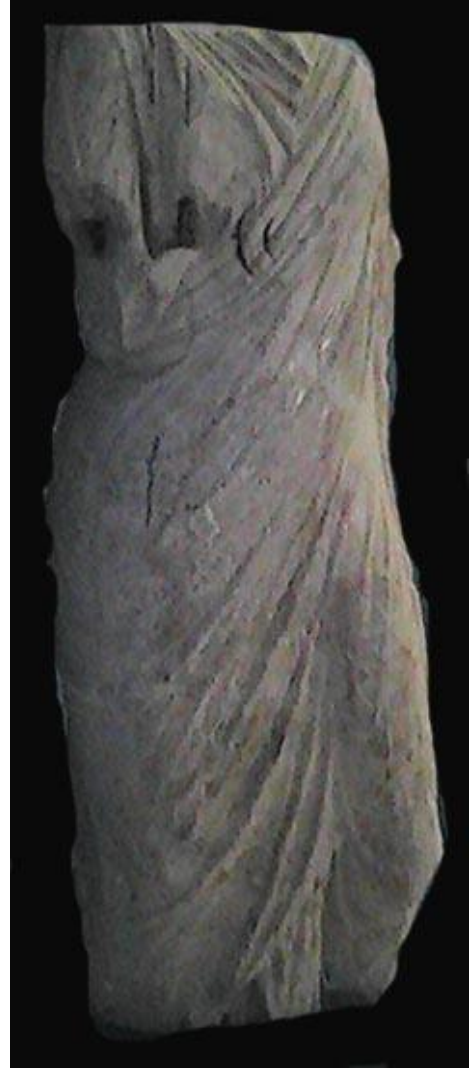

Resim 18: Kat. No.18. Giyimli Kadın Heykeli Gövdesi.

Resim 18 a

Resim 18 b

Resim 19: Kat. No.19. Giyimli Kadın Heykeli Gövdesi.

Resim 19 a

Resim 19 b

Resim 20: Kat. No. 20. Aphrodite Genetrix Heykeli.

Resim 20 a

Resim 20 b

Resim 20 c

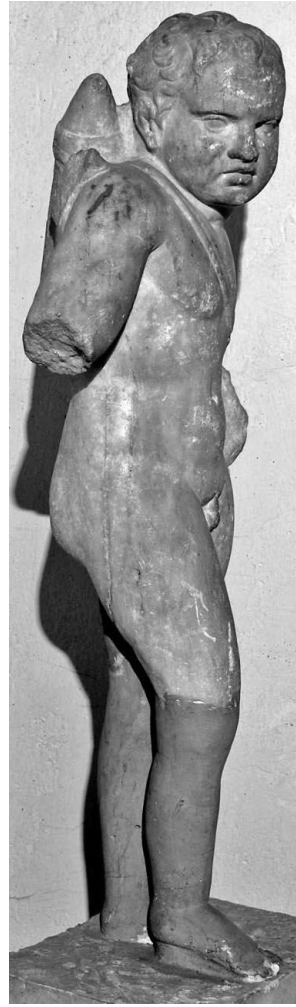

Resim 21: Kat. No. 21. Eros Heykeli.

Resim 21 a

Resim 21 b

Resim 21 c

Resim 22: Kat. No. 22. Eros Heykeli.

Resim 22 a

Resim 22 b

Resim 23: Kat. No. 23. Eros Heykeli.

Resim 23 a

Resim 23 b

Resim 24: Kat. No. 24. Yunus Üzerine Binmiş Eros Heykeli.

Resim 24 a

Resim 24 b

Resim 24 c

Resim 25: Kat. No. 25. Çıplak Erkek Torsosu.

Resim 25 a

Resim 25 b

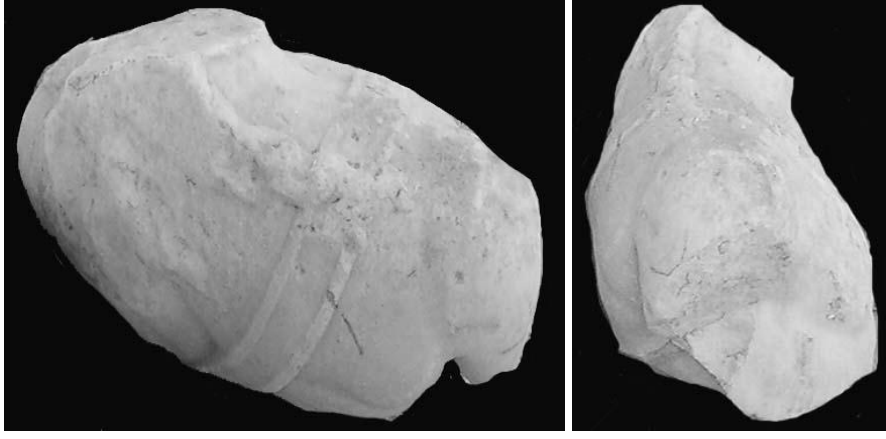
Resim 26: Kat. No. 26. Çıplak Erkek Heykel Gövdesi.

Resim 26 a

Resim 26 b

Resim 26 c

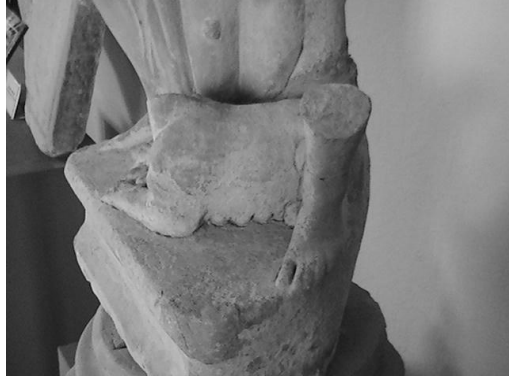

Resim 27: Kat. No. 27. Dionysos, Leopar ve Satyr Heykel Grubu.

Resim 27 a

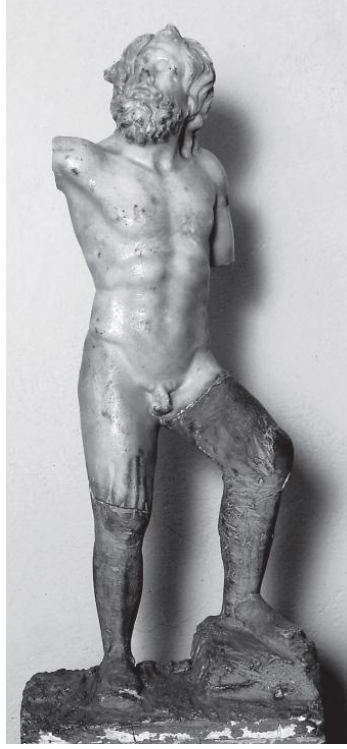

Resim 27 b

Resim 28: Kat. No. 28. Sakalı Erkek (Posedion) Heykeli.

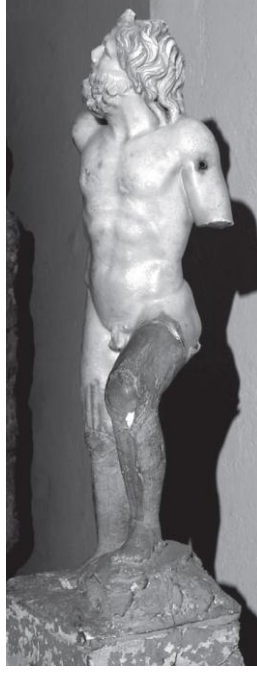
Resim 28 a

Resim 28 b

Resim 28 c

Resim 29: Kat. No. 29. Nehir Tanrısı Heykeli Gövdesi.

Resim 29 a

Resim 29 b

Resim 30: Kat. No. 30. Oturan Kadın Heykeli.

Resim 30 a

Resim 30 b

Resim 31: Kat. No. 31. Oturan Kadın Heykeli.

Resim 31 a

Resim 31 b

Resim 31 c

Resim 32: Kat. No. 32. Heykel Ayakları Ve Kaidesi.

Resim 32 a

Resim 32 b

Resim 33: Kat. No. 33. Heykel Ayakları Ve Kaidesi.

Resim 33 a

Resim 33 b

Resim 34: Kat. No. 34. Aslan Ve geyik Heykel Grubu Gövdesi.

Resim 34 a

Resim 34 b

Resim 34 c

Resim 35: Kat. No. 35. Aslan Heykeli.

Resim 35 a

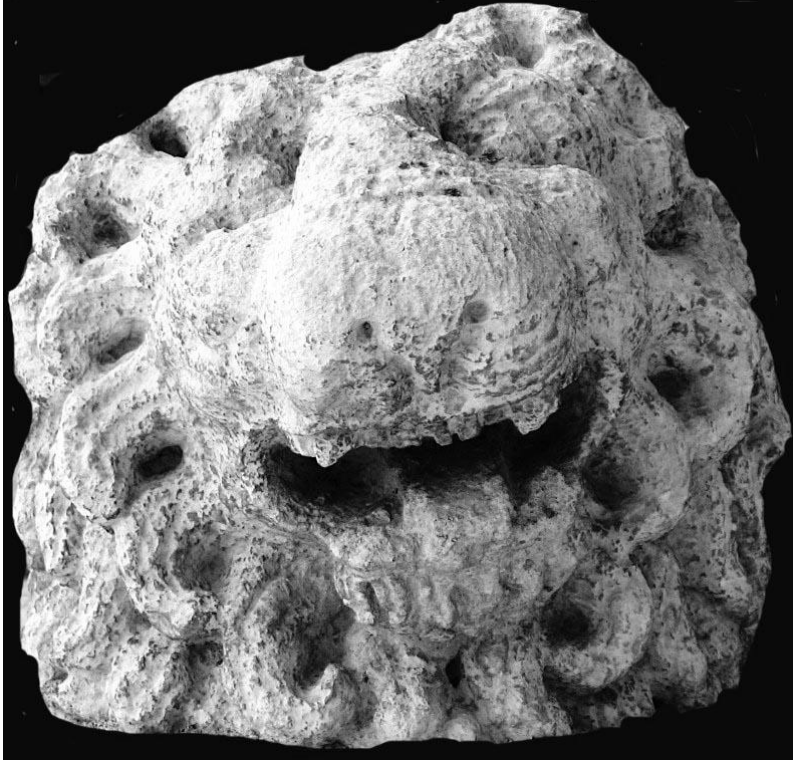
Resim 35 b

Resim 35 c

Resim 36: Kat. No. 36. Aslan Heykeli Başı.

Resim 36

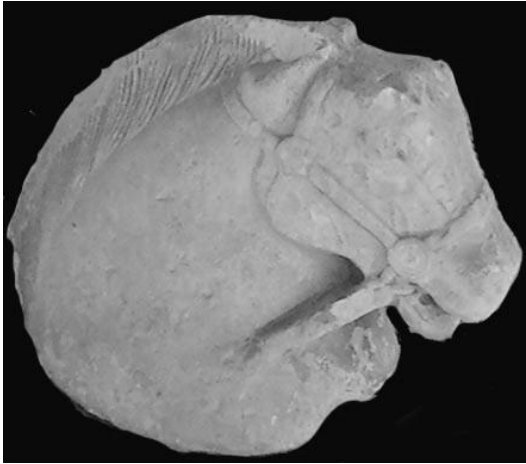

Resim 37: Kat. No. 37. At Heykeli Başı.

Resim 37 a

Resim 37 b

Resim 37 c

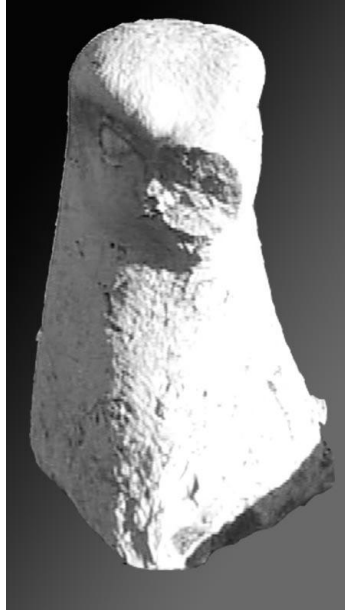

Resim 38: Kat. No. 38. Kartal Heykeli Başı.

Resim 38 a

Resim 38 b

Resim 39: Kat. No. 39. Kartal Heykeli Gz Parçası.

Resim 39

Resim 40: Kat. No. 40. Leopar Heykeli.

Resim 40 a

Resim 40 b

Resim 40 c

Resim 41: Kat. No. 41. Tiyatro Maskı Yüksek Kabartması.

Resim 41

Resim 42: Kat. No. 42. Ay Tanrısı Yüksek Kabartması.

Resim 42 a

Resim 42 b

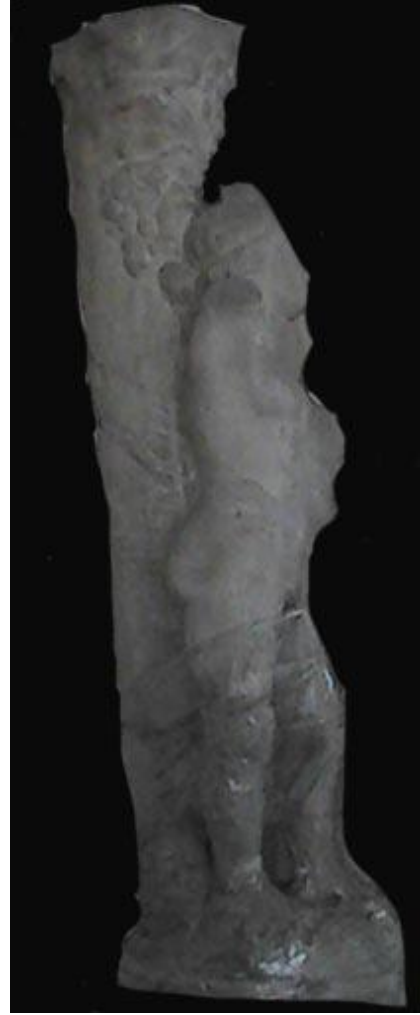

Resim 43: Kat. No. 43. Dionysos Ve Satyr Heykel Grubu Şeklinde Masa Ayağı.

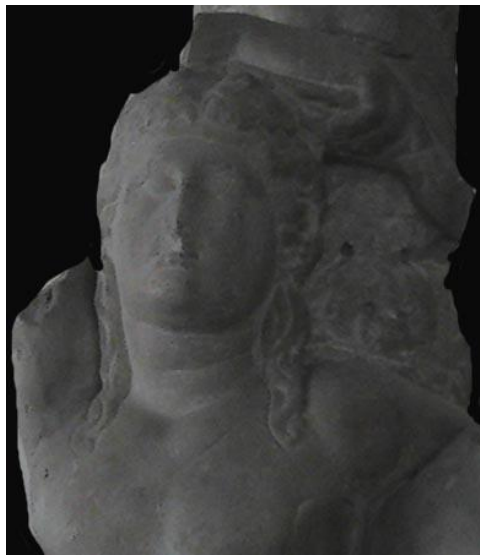
Resim 43 a

Resim 43 b

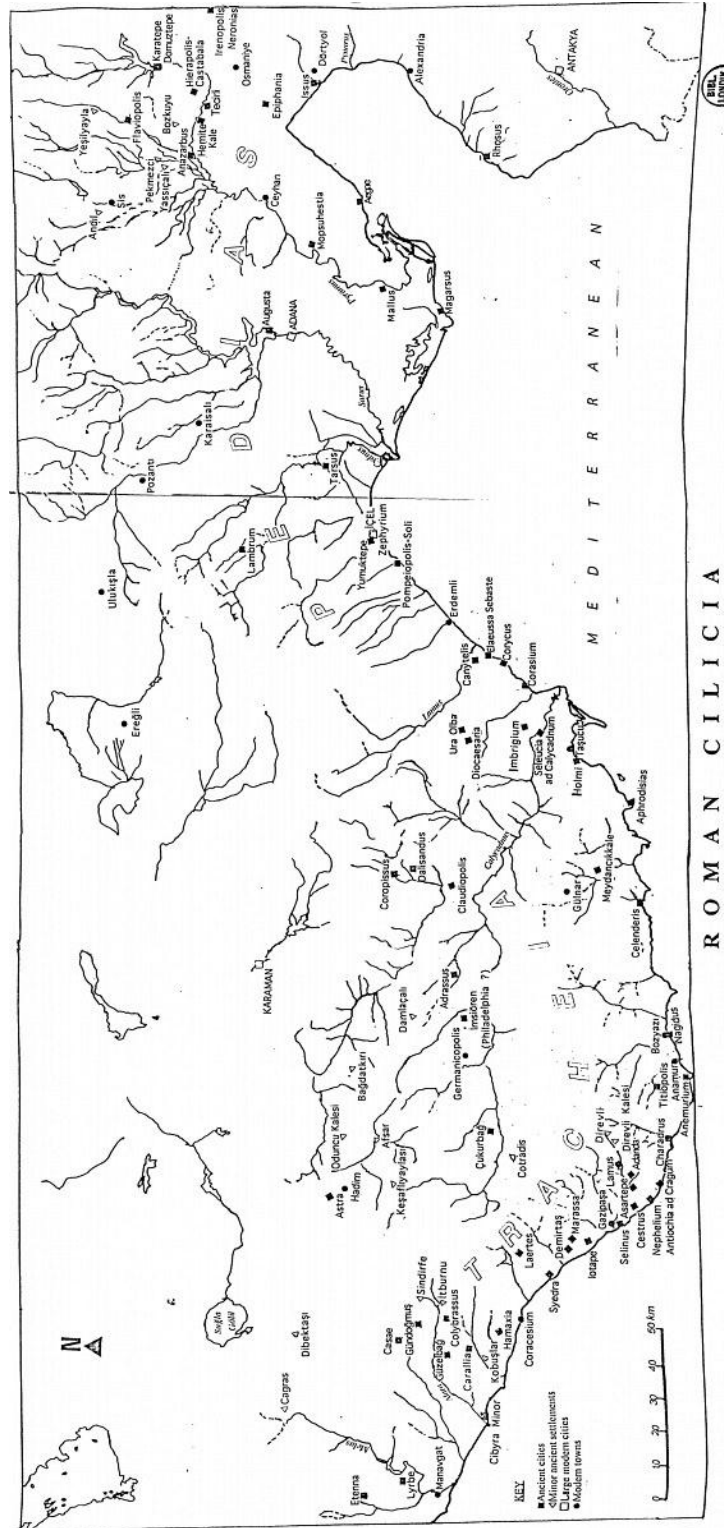

Resim 43 c

Resim 44: Roma Dönemi Kilikya Bölgesi Haritası.

Resim 44

Resim 45: Septimus Severus Heykeli. (İnan, 1974: 208).

Resim 46: Kat. No. 2. Devasa Zırhlı Heykel.

Resim 47: Hadrianus Heykeli. (İnan, 1975: Levha VII).

Resim 48: Kat. No. 3. Devasa Zırhlı Heykel.

Resim 45

Resim 46

Resim 47

Resim 48

Resim 49: Rahip Heykeli (İzmir Arkeoloji Müzesi).

Resim 50: Kat. No. 4. Rahip Heykeli.

Resim 49

Resim 50

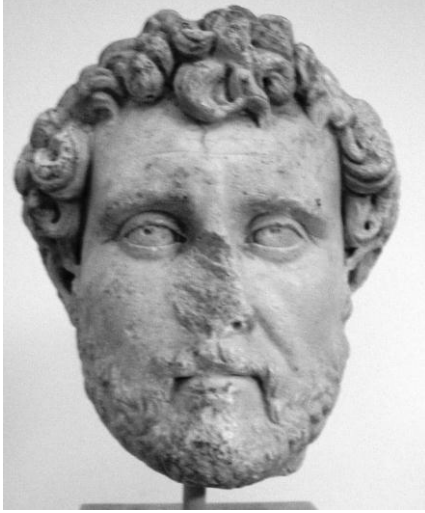
Resim 51: Antoninus Pius Portresi, Atina Ulusal Müze'den (<http://commons.wikimedia.org>15.17, 15.05.2012).

Resim 52: Kat. No.5. Antoninus'lar Dönemi Erkek Başı.

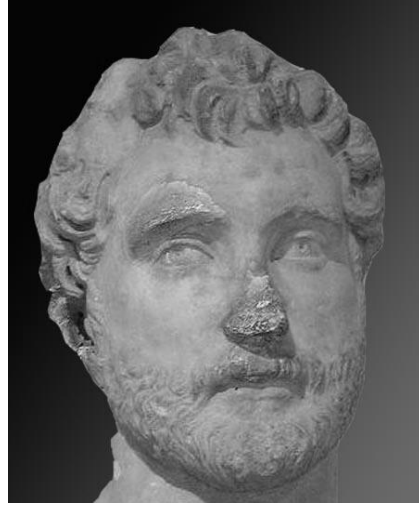
Resim 53: Perge'den Hadrianus portresi (İnan, 1974: Levha VIII).

Resim 54: Kat. No. 6. Erkek Büstü.

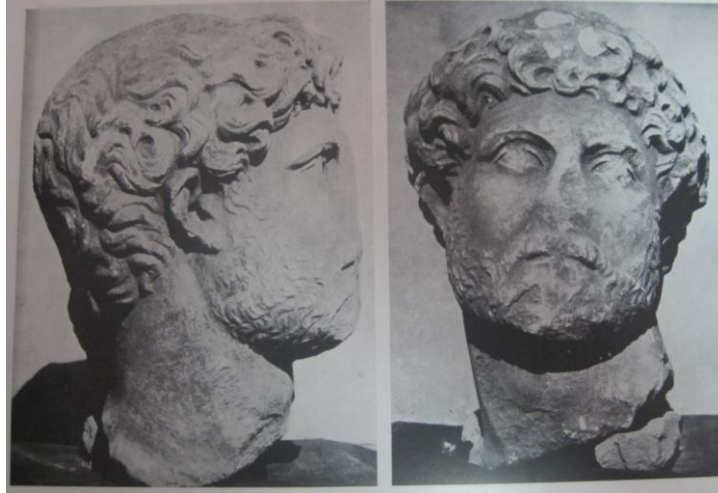
Resim 51

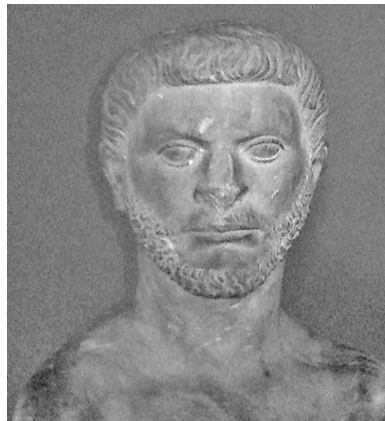
Resim 52

Resim 53

Resim 54

Resim 55: Kat. No. 7. Çocuk Başı.

Resim 56: Traianus Portresi (Kleiner, 1992: 208).

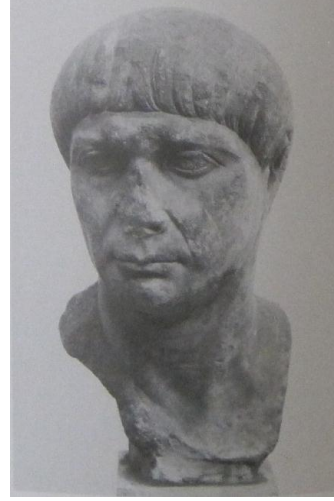
Resim 57: Kat. No. 8. Herakles Herme Büstü.

Resim 58: İzmir Arkeoloji Müzesi'nden Herakles Başı.

Resim 55

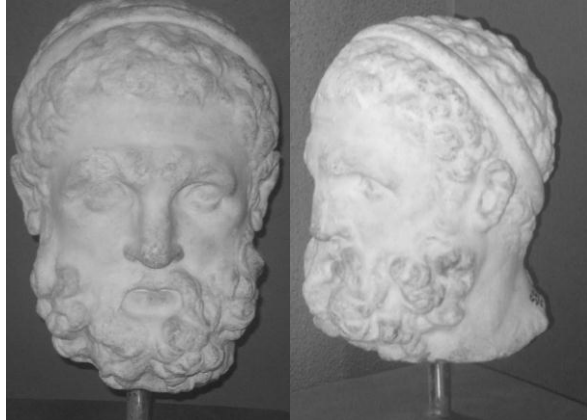
Resim 56

Resim 57

Resim 58

Resim 59: Kat. No. 8. Herakles Herme Büstü.

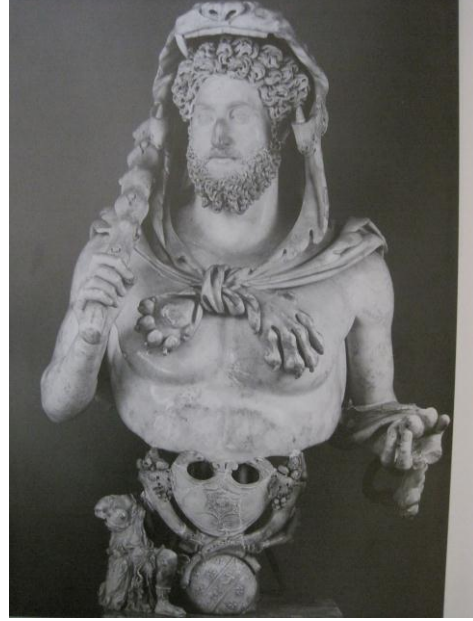
Resim 60: Museo del Palazzo dei Conservatori'deki Commodus'un Herakles Büstü (Kleiner,1992: 275).

Resim 61: Herakles Heykeli, NY Metropolitan Museum, İ.S. I. yüzyıl (www.metmuseum.org, saat.14.08 / 24.04. 2012).

Resim 59

Resim 60

Resim 61

Resim 62: Antoninus'lar Dönemi Giyimli Erkek Heykeli (Aybek, 2009: 98).

Resim 63: Mezar steli (Aybek, 2009: 98).

Resim 64: Mezar Steli (Aybek, 2009: 243).

Resim 65: Mezar Steli (Aybek, 2009: 245).

Resim 62

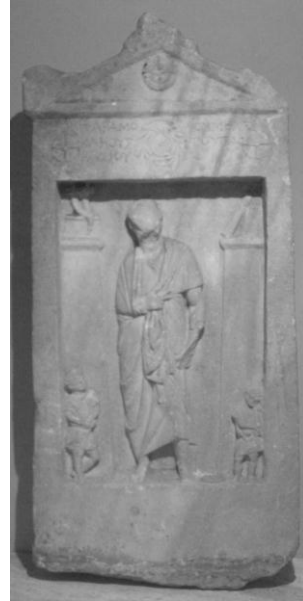
Resim 63

Resim 64

Resim 65

Resim 66: Uyuyan Eros, İzmir Tarih Ve Sanat Müzesi (Aybek, 2009: 66).

Resim 67: Adana Arkeoloji Müzesi, 912 Envanter Numaralı Lahit Ön Yüzündeki Eros Putti Kabartmaları.

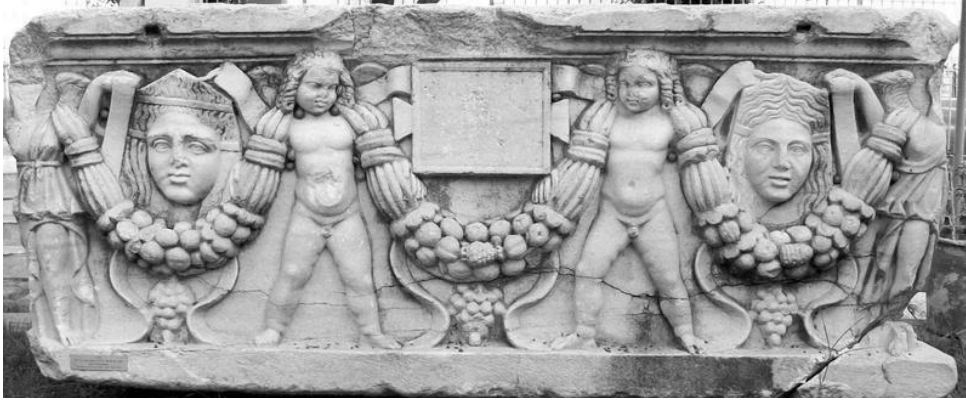
Resim 68: Kat. No. 23. Eros Heykeli.

Resim 69: Kuşlu Eros, Vatikan Müzesi.

Resim 66

Resim 67

Resim 68

Resim 69

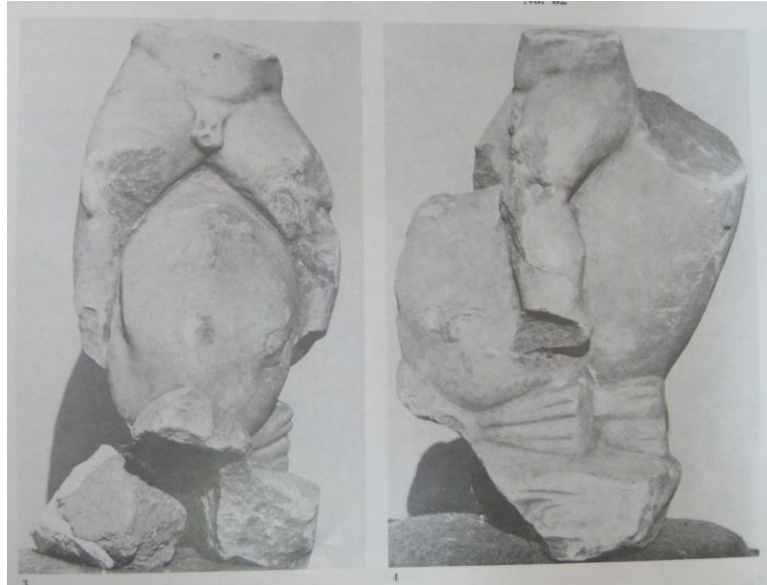
Resim 70: Kat. No. 24. Yunus Üzerine Binmiş Eros Heykeli.

Resim 71: Side'den Yunus Üzeride Eros (İnan, 1975: Levha LXXIII).

Resim 70

Resim 71

Resim 72: Kuş Tutan Çocuk (Aybek, 2009: 68).

Resim 73: Kat. No. 22. Eros Heykeli.

Resim 72

Resim 73

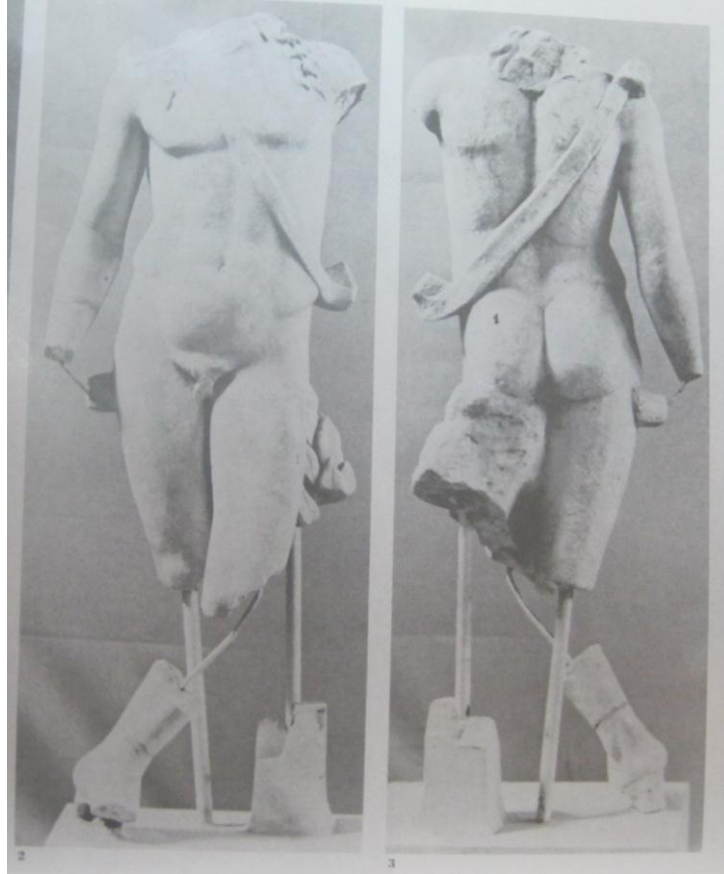

Resim 74: Kat. No. 26. Çıplak Erkek Heykel Gövdesi.
Resim 75: Apollon Heykeli (İnan, 1975: levha LVI).

Resim 74

Resim 75

Resim 76: Kat. No. 29. Nehir Tanrısı Heykel Gövdesi.

Resim 77: Kaistros, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi (Aybek, 2009: 53).

Resim 76

Resim 77

Resim 78: Kat. No. 30. Oturan Kadın Heykeli.

Resim 79: Kybele Heykeli (Aybek, 2009: 56).

Resim 80: Mezar Steli, İzmir Tarih Sanat Müzesi.

Resim 78

Resim 79

Resim 80

Resim 81: Kat. No. 34. Aslan ve Geyik Heykel Grubu Gövdesi.

Resim 82: İ.S. III. yüzyıldan çeşme, Vatikan Müzesi (www.flickr.com, 24/04/2012).

Resim 81

Resim 82

Resim 83: Acilia Sarcophagus (Kleiner,1992: 380).
Resim 84: Kat. No. 13. Giyimli Erkek Heykeli.

Resim 83

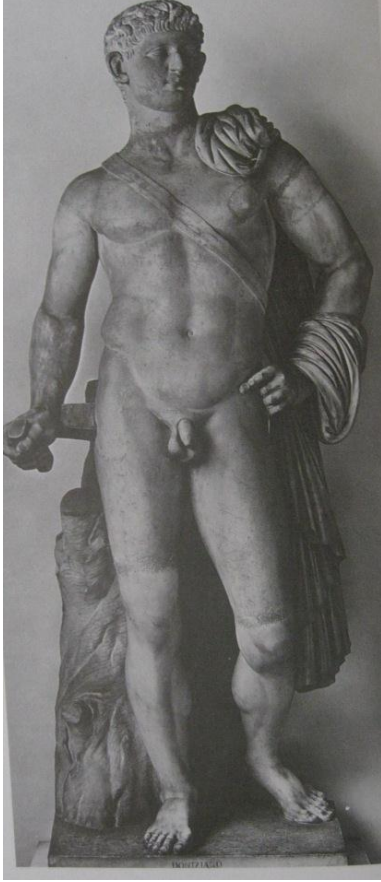
Resim 84

Resim 85: Domitian Portresi, Glyptothek M¼nih (Kleiner,1992: 175).

Resim 86: Kat. No. 25. Çıplak Erkek Torsosu.

Resim 85

Resim 86

Resim 87: Aphrodite Heykeli, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi (Aybek, 2009: 27).

Resim 88: Kat. No. 20. Aphrodite Genetrix Heykeli.

Resim 89: Arodite Genetrix, Louvre Müzesi(wikipedia.com,saat: 12.30, 15.04.2012).

Resim 87

Resim 88

Resim 89

Resim 90: Dionysos, Satyr ve Leopar Heykel Grubu, İ.S. II. yüzyıl, Vatikan Müzesi (www.metmuseum.org. 24/04/2012).

Resim 91: Dionysos ve Satyr Heykel Grubu, İ.S. II. yüzyıl, İzmir Arkeoloji Müzesi.

Resim 92: Kat. No. 27. Dionysos, Leopar ve Satyr Heykel Grubu.

Resim 93: Kat. No. 43. Dionysos Ve Satyr Heykel Grubu Şeklinde Masa Ayağı.

Resim 90

Resim 91

Resim 92

Resim 93

Resim 94: Men Kabartması Boston Müzesi, İ.S.II. yüzyıl.

Resim 95: Antakya Lahdi arka yüzü, üzerinde aslan ve at betimlemeleri, İstanbul Arkeoloji Müzesi, İ.S. III. yüzyıl.

Resim 96: Antakya Lahdi ön yüzü, İstanbul Arkeoloji Müzesi, İ.S. III. yüzyıl.

Resim 94

Resim 95

Resim 96

